

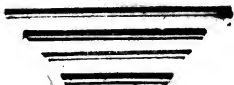

5063. L aa 15

h. Papo - 1821

NULLUM JUS
PONTIFICIS MAXIMI
IN REGNO NEAPOLITANO
DISSERTATIO
HISTORICO-JURIDICA

ALETHOPOLI:

Καὶ γνῶστεθε τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἡ ἀλήθεια ἐλευ-
θερώσι ὑμᾶς.

*Et cognoscetis veritatem, & veritas liberabit
vos.*

Joann. cap. VIII. 32.

A U C T O R

Lectori benevolo S. P.

A Nimadverti ego quoque , sed sero , quædam in hoc scripto prolixius esse explicata , quæ paucis erant expedienda ; quædam strictim , in quibus erat fortasse magis immorandum ; quædam , tametsi sine causæ detrimento , omnino esse prætermissa . Sed factum infectum fieri non potest in maxima , qua laboratur , temporis angustia . Joannis XI. ætate primam expeditionem Pontificiam in Regnum Neapolitanum contigisse scripsi ; & merito in dubium quispiam revocabit . Sed bella , quæ antiquiora occurrunt in historiis , si expendere velimus , inveniemus , aut cum Langobardis finitimis de jure finium fuisse gesta , aut aliorum potius Principum opem Ecclesiæ ferentium , quam Pontificum copiis . Adde , quod ad summam præsentis controversiæ nihil faciunt : uti neque Caroli Calvi , & aliorum donationes Ecclesiæ factæ , quas fuisse a me præ-

VI

prætermittas opponet aliquis . In locis quibusdam auctorum , quos citatos invenies , cum ocium ad fontes ipsos semper inspiciendos non suppeteret , secutus sum aliorum probatorum auctorum fidem , exceptis rerum nostrarum scriptoribus , quibus paucis , sed melioris notæ usus sum . Quod si adversarii stimulos hac in re addent , habeo jam materiam non levi amplius myoparoni , sed magnis fabricandis navigiis idoneam ; & sylvæ passim occurrunt cæduæ . Vale

PRÆ.

PRÆFATIO

EDITORIS.

CUm superioribus diebus plerique docti viri Romanæ Curia nescio quos conatus strenue compresserint, ac sacra Regalia jura ab injuriis vindicarint; cumque eorum elucubrationses summis plausibus vel ipsi morosiores exceperint, quidam veluti gloriæ igniculi me excitarunt, ut aliquam symbolam in id opus conferrem. Diu autem multumque cogitanti, quod acroamæ his temporibus lubentius audiretur, illud succurrit, neminem gravius atque elegantius Principis Majestati, patriæque consuluisset, quam Nicolaum Caravitam publici, privatiq; juris, qua civilis, qua Ecclesiastici longe peritissimum; qui & Nul- lum R. Pontificis in Regnum Neapolitanum jus demonstravit, & regia jura tam luculenter asseruit, vix ut modicam laboris partem in hoc argumento pertractando recentioribus scriptoribus reliquerit. Ope-

VIII

ra itaque pretium me facturum putavi, si Caravita dissertationem typographicis for-
vis recudi curarem. Sed eam comparare,
hoc opus, hic labor: vix enim unum, aut
alterum ejus exemplum temporis injuria
apud nos supererat; idque summa custodia
asservabatur. Tandem ita fabulam instru-
xi, ut hanc dissertationem ab amico lectitan-
di causa mihi vix ægre commodatam, re-
ptim typographo recudendam commiserim,
nullam me amicitiae fidem in hoc fefellis-
se ratus: omnium enim caritates patria
complectitur. Ceterum si quis mihi subira-
scatur, quasi alienis laboribus velim incla-
rescere; is quidem me non dissentientem
habebit; modo illud concedat, nihil mihi
fuisse antiquius, quam ut Principis maje-
stati, ac patriæ commodis inservirem. Idi-
bus Octobris MDCCLXXXVIII.

DIU

IU, multumque cogitanti mihi, atque animo revolventi vetus illud sapientissimorum philosophorum monitum, beatas tunc demum esse, ac tranquillas Respublicas, cum singuli

civium probe intelligunt, se patriæ natos esse, non sibi; & privata commoda, utilitatemque, nisi Republica salva, & incolumi, diu stare, ac conservari non posse; commodum tandem venit in mentem; quoniam neque per ætatem, neque per anteaçtæ vitæ institutionem arma tractare licet, operæ pretium me facturum, si litterarium aliquod monumentum ederem, quod maxime ad ejus tuendam, excolendamque dignitatem pertinere videretur. Tametsi enim in foro, & in judiciis ita plurimos annos versatus sum, ut capita, fortunasque nostrorum civium defenderim semper, in discrimen accusando adduxerim nunquam; videbam tamen hanc laudem, licet pulcherrimam, cum pluribus mihi esse communem, aut ad privatam potius singulorum utilitatem, quam ad universorum salutem aliquid valuisse. Quid igitur? Argumentum quærebam novitate jucundum, amplitudine decorum, quodque in se plurimum haberet fructus, & honestatis: cum præter spem a primoribus, gravissimisque aliquot viris genus scriptiois, ipso rerum pondere quam utilissimum, honestissimumque efflagitar

A

audi

audio, adversus falso conceptam vulgi opinionem, de Pontificis Romani jure summi Imperii in Regno Neapolitano : ea sane de causa, quod qui maxime nostram tranquillitatem, beatitudinemque averfantur, quotidie in vulgus jactitant, Augustissimum, potentissimumque utriusque Siciliæ Regem, quousque Investituram Regni, ut loquuntur, a Pontifice non impetraverit, legitime nobis imperare non posse. Quod nefarium, seditiosumque impudentissimorum hominum effatum, quamquam putum putum venenum est, sive mavis telum, ex hostium Neapolitani nominis pharetra depromptum, ad hanc florentissimam Italianæ partem funditus evertendam, civilique sanguine, cadibus, rapinis foedissime conspurcandum; cum tamen nihil ad fallendos imperitorum animos sit magis idoneum, quam simulacra quædam, licet inania, pietatis, & religionis; plurimumque Reip. intersit, cæcas hujuscemodi caligines e mentibus civium dissecuti; nihil sum ultra cunctandum ratus; quin statim calamus arripere, monstrumque teterimum suis aculeis configero statui: atque ita, pro brevitate temporis, sedulo, diligenterque rem pertractavi, ut eloquentiam quidem, delectumque verborum desideret fortasse plurimi, veritatem, candoremque animi nemo. Movit me profecto tantorum virorum auctoritas, sed magis Patriæ caritas in ipsis medullis insita, omnique, quam sperare fortasse poteram, gloriæ merito anteferenda. Serpant enim primo

primo leniter, mox usque adeo pestes opinio-
num debacchantur, ut, cum ad extrema de-
ventum est, curare admodum sit periculosum,
flagitium non curare, utrumque certe miserum,
& exitiabile. Verum mirari satis non possum,
homines quosdam, sive potius stipites homi-
num, & truncos meros, nedum ita in animum
induxisse suum, ut credant, Neapolitanum Re-
gnum esse Ecclesiæ feudum; sed & Regem no-
strum invictissimum adhuc parum legitimo uti
imperio, quod Investituræ confirmationem non-
dum acceperit: quasi vero incredibile subdito-
rum studium, victorem militem acclamationi-
bus prosequentium, nihil momenti attulisset
ad imperandum.

Itaque egregiam pro vera Religione, ac pie-
tate operam me navaturum puto, si libere, &
sine fuce demonstravero, Nullum Jus habere
Pontificem Romanum in Regno Neapolitano;
ac proinde annui census solutionem, Investitu-
ram, fidelitatis sacramentum ad idem jure ob-
tinendum nullo modo esse necessaria. Qua ia-
re licet non dubitem, multos fore propediem,
qui calamo multo elegantiore honestissimam
causam sint suscepturi; malui tamen, vel in-
fra argumenti dignitatem, aliquid dicere, quam
rationem unquam a me ipso reposcere tam in-
tempestivi silentii.

I. Et primum quidem inter præcognita hu-
jus disceptationis illud a nemine negatum iri
confido, cum in aliis Rerumpublicarum generi-
bus, tum maxime in Monarchia, quam om-

nium longe excellentiorem , dignioremque ex Naturæ , & Dei præcepto , sapientiores affirmant (a) ; Jus summum Imperii , Majestatem , dominationem ita esse unam , ut dividi , aut communicari aliqua ratione non possit (b) ; nempe Majestatem illam , quæ dicitur realis , a personali diversa , & est totum quid *potentiale* , ut loquuntur Juris publici Scriptores (c) Tametsi enim Principes summisse sibi aliquando collegas , apud Auctores legimus (quo spectat illud Taciti (d) , hanc esse conditionem imperandi , ut non alter ratio constet , quam si uni ceddatur) nihilo tamen minus rem penitus intuiti facile perspectum erit , non Jus Imperii tunc fuisse duplex , non summam Majestatem alteram adjectam , non alteram dominationis vim ; sed potius ipsius exercitium Majestatis (quemadmodum & in Statibus Polyarchicis evenire necesse est) inter plures fuisse communicatum . Frustra igitur se torquet Arniseus (e) , qui

(a) Donell. 1. Comment. 7. Barct. c. Monarchom. lib. 3. cap. 2. P. Greg. De Rep. lib. 6. c. 3. & lib. 2. Syntag. Patri. de Regno , &c. lib. 3. Lips. 2. polit. , & alii.

(b) Cyn. in l. si viva 3. C. de bon. matern. Bald. in l. omnes 4. C. de præscript. 30. annor.

(c) Besold. Synops. Polit. Cap. 1.

(d) Tac. 1. Annual.

(e) Arnif. de Jur. Majest. lib. 2. cap. 1.

qui videns Jura Majestatis ab aliis, quam a Principe summo, aut a Senatu sæpius administrari, falli putat eos, qui Jus Imperii faciunt individuum: tum quia apertissimum est, precario a quopiam gesta cuncta esse ad potestatem Imperantis referenda; tum etiam quia Jura illa Majestatis, & Imperii ab ipsa vi dominationis, ut effectus a causa, ut radii a luce, cogitationes a mente, modi a rebus disjungenda videbantur. (a) Neque vero uspiam invenire licet membrum aliquod Reip., cui seorsim extrema provocatio, potestas legum condendarum in universos cives, belli, pacisque Jus, aliaque spectent, peculiaria dominationis superiorem non recognoscentis. (b) Nam quæ de Principibus Germaniæ traduntur, videndum esset, num extorta aliquando fuerint, num Germaniæ status ad Aristocratiam accedat (c), num potestas singulorum sit in singulos.

Itaque, ad rem nostram quod attinet, nisi unum sit supremum, subalternum alterum, ut Besoldus vocat (d), inter monstra recensenda esset Respublica, quæ duplex Imperium, æque sum-

(a) *Vid. Besold. ibid. cap. 4.*

(b) *Clapmar. de Arcan. Rerump. lib. 1.*

(c) *Daniel. Otton. de Jur. publ. cap. 17.*

(d) *Besold. Synops. pol. cap. 10. Bornit. De Majest. cap. 12.*

summum intra, vel extra idem territorium agnosceret: haud secus ac si unum idemque corpus duplici animo informaretur. (a) Immo ipsemet Arniseus (b) alibi utitur, ad hoc idem probandum, argumento D. Athanasii (c) *Ut multitudo Deorum nullitas est Deorum, ita quoque necesse est, multitudinem Principum id efficere, ut nullus Princeps esse videatur: quoniam cum summum sit quid in divisibile, impossibile est pluribus separatim tribui, nisi in utroque summi natura desideretur.*

Jam vero Neapolitanos Reges jura universa Regalia administrare; belli, pacisque arbitros esse; condendarum legum, abrogandarumque habere potestatem, apertius est, quam ut probationibus, aut conjecturis sit demonstrandum. Quinimmo, quod fortius est, ligios habent vassallos: (d) firmissimum argumentum potestatis superiorem non recognoscentis: (e) Quae quidem potestate non a quopiam precario accepta, sed subditorum voluntate, longe lateque

(a) *Purpurat. in l. 1. de officio ejus, cui mandat.*

(b) *De Jur. Majest. lib. 1. cap. 3.*

(c) *Athan. Orat. adv. Idol.*

(d) *Pontan. lib. 2. de Bell. Neap. affert jurisjurandi formulam Ursi Ursini Com. Nola.*

(e) *Duaren. ad Consuet. feud. cap. 4.*

que in Regno, majorum virtute & armis par-
to, dominantur . Jus igitur summum domina-
tionis ad Romanum Pontificem pertinere qui
asserunt, sive, ut ajunt, dominium directum,
tantum a vero absumt, quantum qui ligium
hominem, alios sub se ligios habere posse, in
animum inducunt suum . Quod cum animad-
verteret Baldus, nec, quomodo se extricaret, in-
veniret, monstrum illud in jure commentus
est : *Singularia feuda, quæ sunt in Regno Si-
ciliæ, sunt de directo dominio Regis, licet ipsa
major Universitas, idest totum Regnum, sit feu-
dale Ecclesiæ .* (a)

II. Neminem etiam inficias iturum puto ;
*Jus Imperii esse potestatem absolutam, sive ex-
tremum Jus eorum, quæ ad Majestatem Regni,
& Reip. pertinent, vel belli titulo, vel subdi-
torum patientia acquisitum, teste Clapmario ;* (b)
sive, ut alii fortasse melius, *subditorum volun-
tate libera, vel coacta* (c); & libera item vel
tacita, vel expressa: quod Plato secundum ge-
nus dixit, & secundum legem . Etenim si Re-
gnum est hereditarium, tacita; si electivum,
expresfa erit subditorum voluntas . Quam ve-
ro Clapmarius vocat *patientiam*, meo quidem
ju-

{a) Bald. in l. I. C. unde Cognati .

{b) Clapmar. lib. I. cap. II.

(c) Hippolyt. a Collib. in Principe cap. 2.

judicio, ad tyrannidem potius, quam ad legitimam dominationem est referenda.

Hinc claret secundum triplicem, quam meminimus, subditorum voluntatem, coactam, liberam tacitam, liberam expressam, Jus dominationis acquiri; nempe Jure belli, (a) successione, electione: quæ omnia longius prosequi, non est præsentis instituti.

III. Nunc ita licet ratiocinari. Si Rom. Pontifex neque justo bello, neque electione, neque successione Jus summum dominationis in Regno Neapolitano nactus est; jam ergo, qui supremum Dominium ad eundem pertinere contendunt, pro fatuis, nedum ridiculis haberi, necesse est. Unde sapienter admodum de universa Ecclesiæ ditione scripsit Jovianus Pontanus (b), difficile explicatu esse, quomodo Pontifices Max. tantum sibi Imperium comparaverint.

IV. Justum sane bellum intelligo, quod ab eo geritur, qui summam potestatem habet in Civitate, vel cui ipse fecerit potestatem (c),
pro

(a) L. naturale. §. fin. C. de acquir. rer. dom.

[b] Pontan. De bello Neap. lib. I.

(c) Grot. De Jur. bell. lib. I. cap. III. n. 4. Sam. Puffendorf. de Jur. nat. & gent. lib. 8. c. 6. l. 3. D. ad leg. Jul. Majest. Besold. synopsis. Polit. cap. 12. Cic. Phil. IV.

pro Religione, pro salute subditorum, & injuriæ propulsandæ causa. (b) Et tum Divino, (a) & gentium Jure res hostium in dominium capientium transire, cum Platonis (c) tum reliquorum Sapientum, & Jurisconsultorum vetus, & verissima est sententia. (d)

V. Illud in præsentiarum excutere præmitto, num Pontifex *justum* Neapolitanis bellum inferre potuit, qui summam potestatem in Civitate Romana vix obtinebat, aut saltem precariam; quique a Cæsare sui Pontificatus insignia recognoscebat; & quidem nulla a nostris injuria laceffitus, quam armis vindicare necesse foret. Aperta enim sunt verba Sigonii, luculentissimi, & fide digni scriptoris (e): *Et sane, inquit, quamquam Italia a Rege*

(a) Cic. 1. de Rep.

(b) Deut. XX. 14.

(c) Plato de Legibus. Xenoph. Inst. Cyr. Arist. 1. polit. & alii apud Grot. de Jur. bell. lib. 3. cap. 6. n. 2.

(d) L. naturale §. ult. D. de acquir. rer. dom. §. Item ea, quæ ex hostib. Inst. de rer. divis. l. ex hoc jur. D. De just. & jur. C. dicat 23. qu. 5. cap. si qua de reb. qu. 7. Aristot. 1. de Rep. cap. 8.

[e] Sigon. de Regn. Ital. lib. 7. in Orbem Magno.

Rege , eodemque Imperatore , & Romano Pontifice tenebatur ; non eadem tamen in utroque auctoritas . Pontifex Romam , Ravennamque , & ditiones reliquas tenebat auctoritate magis , quam imperio ; quod Civitates Pontificem , ut Reipubl. Principem , Regem vero , ut summum Dominum intuerentur , atque ei tributa , obsequiaque , que dixi , præberent . Et Pontificis vires in sacris detestationibus versabantur , quas Christiani Reges tum maxime exhorruerunt ; Imperatoris in armis , & expeditionibus , quibus ipsi etiam Pontifices cedere sæpe compulsi sunt , &c. Nempe antiquis Germaniæ Regibus quodammodo similes erant , quos præfuisse Tacitus ait auctoritate suadendi , non potestate jubendi . (a) Non igitur summum Imperium in Italia apud Pontificem : non justa causa quempiam Italorum invadendi : unde consequitur nec justum bellum indicere potuisse . Hæc quantum ad Jus , quod potentiores , persæpe negligunt : verum ad res gestas quod attinet , nunquam ante Joannis XI. tempora , quæ incidunt in sæculum X. (b) legimus , pontificias copias intra Regni fines apparuisse ; ac ne quidem cum Barbari hanc nobilissimam Italiæ partem cædibus , igne , rapinis longe lateque vasta-

(a) Tacit. lib. 15. Grot. lib. I. c. 3. n. 10.

(b) Platin. in Jo. XI.

vastabant. Qui enim poterant aliorum ulcisci contumelias, qui Langobardorum in ipso Latio grassantium furorem precibus, epistolis, vittatisque sacerdotibus obviam missis (a) compescere cgebantur; immo sæpiissime inanem ludebant operam? Qui, advocatis Franco-Gallis, Romam ipsam, sedem & domicilium Religionis, e Barbarorum manibus non semel reciperarunt? Nesciebat tunc Christiana Res, magnum illud ambitionis arcanum, posse summum sacrorum Antistitem de proferendo, aut de conservando Imperio, armis & sanguine decertare, quod beneficii loco a Cæsaribus obtinebat.

Itaque primus omnium Joannes, qui, teste Platina, *spiritus militares magis, quam Religioni deditos* gessit, adjuncto sibi Alberico, Hetruriæ Marchione, postquam Saracenos finibus Romanis arcuisset, ad Lirim amnem persecutus, acerrimo commisso prælio, tantam eorum stragem edidit, uti superstites in Garganum montem ad reficiendas vires secesserint, frequentibus inde excursionibus circumjecta loca populaturi. Qua parte victoria Joannes, cum omnem rei gestæ gloriam, utilitatemque ad se traheret, Albericum adeo concitavit, ut
Hun-

(a) Collen. Hist. ad ann. Cbr. DCC. Sigon. de Regn. Ital. &c.

Hunnos, Saracenis ipsis truciore, in Italianam pellicere non sit veritus. Illud tamen certo certius est, Pontificem, propria servasse contentum, nihil tunc, vel per speciem Religionis assertæ, de Regno cogitasse; quod nec armis tueri posset, nec jure Græcis, aut Principibus Langobardis eripere.

VI. Secunda expeditio accidit sub Leone IX. circa ann. Christi MLIII. Is, cum comperisset, Gisulfum Nortmannum, qui Guaimaro fratri in Principatu Salernitano successerat, Beneventum, Ecclesiæ urbem, obsessurum; coacto Italicæ juventutis robore, adjunctisque sibi auxiliariis copiis Henrici II. Cæsaris, recta in Marrucinos contendit, qua iter erat in Samnium. Contra Gisulfus, occupato præter expectationem Benevento, ut erat militaris scientiæ, naturæque loci apprime gnarus, in planitie prope Theate Pontificem opperiri statuit: ubi advenientem ea virtute, ac fortitudine Nortmanni excipere, ut post ingentem utrinque editam cladem, vivus Leo in eorum potestatem perveniret; (a) Romamque honorifice restitutus, de Benevento vindicando omnem spem, omnemque cogitationem abjiceret.

Quid juris hoc bello victus Leo, vel in ali-

(a) *Collen. comp. hist. lib. 3. Ricc. de Regi Sicil. lib. 1.*

aliquam Regni partem, Ecclesiæ acquisiverit, ego plane non video; immo Beneventanam ditionem jure belli Nortmannis accessisse, hinc evidentè apparet, quod annò MLXXX., Sedem obtinente Gregorio VII., ad eundem Gislelfum pertinebat; quem Robertus, cognomento Guiscardus, Salerno, & libertate non ita pridem spoliaverat; (a) tametsi sunt, qui asserant, Nicolao II. Beneventum, & Trojam à Roberto restitutam.

VII. Tertia expeditio sub Alexandro II. fuit, Imperium Constantinopolitanum obtinente Romano Diogene. Robertus enim Guiscardus, post multas Graecis in Apulia, & Calabria vi ereptas urbes, quamquam ligium se hominem Ecclesiæ dixisset, ejusdem tamen res contrectare una cum fratre Riccardo, Capuanorum Principe, non est veritus: tantum aberat, ut vere Pontificis imperio crederet se subjecisse. Missus igitur in Apuliam Hildebrandus Cardinalis (postea Gregorius VII.) qui, Mathildis milite in primis usus, eo rem deduxit, ut Nortmanni, quæ de Ecclesia ceperant, restituerent (b). Ita nempe scribit Platina: sed Colenucius, auctor haud indiligens, provinciam pro Ecclesia suscepisse narrat Ducem Spoletinum,

(a) *Collenuc. lib. 3.*

(b) *Platin. in Alex. II.*

num, & Gotfridum Mathildis conjugem : nec quidem in Apuliam profectos esse, sed finibus excedere Nortmannos coegisse (a) ; habetque ad stipulatorem Sigonium. (b) Utcumque tamen se habeat veritas, inter pontificias expeditiones enumerare non piguit : in qua nec quidem vestigium invenio summæ potestatis in Regno vi armorum partæ : nam quod spectat ad voluntariam Roberti subjectionem, abunde suo loco explicabimus.

Gregorius quoque VII., Pontificatum Maximum adeptus, postquam Henricum III. Imperio excidisse pronunciaffet, exercitum in Robertum, & Riccardum paraverat : sed, cum maxime ab Henrico premeretur, & Robertus Beneventum, Riccardus Neapolim obsedissent ; maluit diris, execrationibusque eosdem incessere in Concilio Romano VIII., quam de recipiendis Piceni civitatibus bello experiri. Scribit Sigonius (c), iratum in Nortmannos Gregorium propter Salernum captum : sed cum nihil ad Pontificem ea res pertineret, credendum est potius aliis fide dignis Auctoribus (d) *Is inauguratus* (de Gregorio inquit Riccius)

ha-

(a) *Collen. ibid.*

(b) *Sigon. de Regn. Ital. lib. 9. ad ann. 1065.*

(c) *Sigon. De R. Ital. lib. 9.*

(d) *Collenuc. lib. 3. Ricc. de Reg. Sicil. lib. 1.*

habito Lateranensi Concilio, Viscardum, Nor-
mannosque diris per omnium sacerdotum Religio-
nes execratus est, per causam, quod ii, qui ju-
ris erant Ecclesie, contrectarent in agro Piceno,
quam Marchiam nunc Anconitanam vocant, op-
pidaque nonnulla firmata praesidiis obtinerent.)
Hæc igitur belli causa, non obsidio Beneven-
tana, aut Neapolitana. Tandem ex compacto
in gratiam reversum est: Robertusque Ecclesia-
stica detestatione solutus ea lege, ut & Pice-
num praesidiis liberaret, & Michaëlem Ducam,
a Nicephoro Botoniate ejectum, in Imperio
Constantinopolitano restitueret.

VIII. Quarta expeditio circa annum MCXXX.
ab Innocentio II. suscepta est (sequimur hic
fidem Platinae, (a) & Collenucii potius, quam
Sigonii) adversus Rogerium III. Siciliae Co-
mitem: sive quod Apuliam, Calabriam, om-
nemque in Italia ditionem Guilielmo, Roge-
rii II. filio, per summam injuriam eripuisset
(dum is ad Alexii Comneni filiam ducendam
irrita navigatione Constantinopolim profectus
esset) sive quod Regem Italiae, nulla Pontifi-
cis auctoritate nixus, palam ultroque se jacti-
taret, Regiumque diadema Panormi superiore
anno sumisset, (b). Primo igitur impetu Inno-
cent-

(a) Platin. in Innoc. XI. Collenuc. ibid. Si-
gon. lib. XI.

(b) Fazzel. Hist. Sicul. Thom. Const. in adnot.
ad Collenuc. lib. 3.

centius Rogerium praelio superat apud oppidum Divi Germani, ad radices Casini montis; mox in Gallucii arce latitantem arctissima obsidione premit: nec longe spes aberat, fore ut propediem esset in ejus potestatem perventurus, cum Guilielmum Calabriæ Ducem, præter omnium expectationem, patri subsidio adventare nunciatur. Anceps diu pugna: Innocentius tandem captus, castraque militibus in prædam data. (a) Sed Rogerius parce, continenterque utendum victoria ratus, Pontificem eximie habitum quocumque is demum vellet, ire permisit; preciumque libertatis omnia, præter Regium titulum, accipere visus est, quæ virtuti, ac fortitudini suorum militum accepta ferenda erant. Sunt, qui scribant, Neapolim, tunc primum per Pontificem ab Imperio Græcorum avulsam, victori fuisse concessam; qui maxima civium gratulatione exceptus, atque per biennii fere spatium in urbe commoratus, usque ad centum quinquaginta ex primoribus militari cingulo insignivit. Verum nemo sanæ mentis id in animum inducet suum, ut credat, Pontificem Max. quidpiam de aliena ditione aut voluisse, aut potuisse subtrahere: quin potius vero admodum simile est, cives ipsos, Græcæ dominationis, & bel-

(2) *Platin. in Innoc. II. Ricc. loc. citato, Colonus. Tarsagneta.*

bellorum pertæfos, ultro Rogerio, potentissimo tunc Principi, se subiecisse.

Dum hæc agerentur, Petrus Petri Leonis filius Romæ a factiosis clericis sub Anacleti nomine in Pontificem salutatus, eo Innocentium adegit, ut, Pisanorum consensu classe, in Galliam aufugeret. Qua re comperta, Rogerius, ut erat Regiæ dignitatis cupidus, maluit ab Anacleto accipere, (a) quam aut jure uti suo, aut diutius apud imperitum vulgus care-re. Secuta scelus pœna. Nam, vix triennio ex-acto, Lotharius Cæsar Innocentium in Italiam reduxit; Rogerium ad fretum usque Siculum universa ditione spoliavit; eamque habito con-ventu ad Aquinum vetus, Reginulfo Comiti, sive Rainoni, sub Ducis nomine concessit. (b) Qua in re illud maxime fuit observandum, quod Sigonius perhibet, nempe, cum orta es- set inter Pontificem, & Cæsarem de *Jure*, quod vocant *Investituræ*, contentio, (c) placuit tan- dem, una utrumque Rainoni per vexillum tra- dere: factum utique a Platina, & Collenucio pro fide historiæ minime prætereundum; tam- etsi non desunt, qui a solo Imperatore tradi- tum

(a) *Villan. Neap. Chron. lib. 1. c. 62. Diacon. lib. 4. histor.*

(b) *Tarcast. de laud. & situ Neap. Sigon. lib. XI.*

(c) *Franc. Capyciuslatr. Hist. Neap. lib. 1.*

tum narrant .^(a) Pacatiores deinde gerentibus animos Innocentii successoribus Cœlestino II. & Lucio II. , proum atque expeditum fuit Rogerio, amissum imprudentia Regnum, qua bellica virtute, qua incolarum voluntaria deditio-
ne, in potestatem redigere, & Regii tituli confirmationem a Cœlestino, siue, ut alii malunt, a Lucio solemnî ritu obtinere. Pro subdito se gessisse Rogerium, apertum est ; sed qua ratione Pontifex tantum sibi tribuerit, haud facile iudicari potest ; nam ex antedictis arma non tanti fuisse, manifestum est.

IX. Quinta expeditio, circa ann. Chr. MCLV, (b) auctorem habuit Hadrianum IV. Etenim Guilielmus Rex, cognomento Malus, complurium oppidorum, quæ ditionis erant Ecclesiasticæ in Marrucinis, per vim potitus, dirisque ideo devotus, Pontificem parvi habere, sacrasque execrationes pro nihilo ducere videbatur. Accedebat illud maximi momenti, Regni quosdam proceres, ægre impotentem Guilielmi dominationem ferentes, ultro Romam misisse, qui se, & uniuersum Regnum in Ecclesiæ potestatem fore pollicerentur, modo Hadrianus cum milite adesset. Is itaque haud negligendam esse occasionem ratus, adscito in societatem fœderis
Mi-

(a) *Diacon. lib. 4. Blon. Hist. Sicul.*

(b) *Ut Costus conjicit aduersus Collenuc. lib. 4.*

Michaële Comneno, qui in Apuliam statim misit exercitum, per Divi Germani oppidum reſta Beneventum petiit: ibique a plurimis conventus eſt, qui non unius civitatis nomine in ejus verba juravere. Guilielmus, poſtquam videt, nihil verbis, aut precibus ſe poſſe proficere, in Apuliam exercitum ducit; Græcoſque apud Brundifium adortus, ſecundo prælio profligavit (a). Ut primum proſpere rei geſtæ rumor pervulgatus eſt, maxima pars eorum, qui Pontifici adhæſerant, veniam à Rege deprecari, facile pro conditione temporum impetrarunt. Hadrianus vero, homo in primis callidus, *pacis conditiones, quas antea reſpuerat* (verba ſunt Riccii) *ultra obtulit*; & Guilielmum, ſacris deſeſtationibus jam liberatum, in Regno confirmavit.

Erunt fortasſe, qui ad liberalitatem, auctoritatemque Pontificis referant, quod revera fructus victoriæ fuit. Sed nemo eſt, meo quidem judicio, qui neſciat, ejus demum eſſe velle, qui poſſit nolle. Hadrianus proſecto non ab univerſis Regni incolis, ſed a paucis factioſis hominibus ad Regnum capeſſendum invitatus, non adeo amens erat, ut poteſtatem ſummam hoc nomine ſibi vindicaret; &, ſi quæ oppi-

(a) Collen. loc. cit. Platin. in Hadrian. IV. Ricc. lib. 1. de Reg. Sicil.

da in ejus verba juraverant, videbat, post Regis victoriam, certatim a fide discedere, & quotidie discessura, nisi vim expectare mallerent. Immo in ipsa urbe Beneventana idem Hadrianus obsessus fuerat, ut alii tradunt (a). Acquievit igitur, atque ita rem tractavit, ut quæ Guilielmus, vel ipso invito, quamprimum erat habiturus, ab Ecclesia Romana accepisse videretur. Immo licet concedamus ultro, non a paucis factiosis, cujus nulla in bene constituta Republica aut est, aut esse debet summa rerum auctoritas, sed Ordinum consensu accitum, se suaque omnia Ecclesiæ tradentium; an idcirco summam dominationem statim delatam pronunciabimus? Minime quidem gentium. Etenim illud apertissimum est, subditos sacramento solutos esse oportere, nec quidem temere a Papa, sed vel Principis electi morte (in Regnis, quæ per electionem traduntur) vel legitimorum heredum inopia (b); atque adeo in pristina naturali libertate esse constitutos, ut Regnum alteri deferre valeant.

Quod

(a) *Franc. Capyciuslatro Hist. Neap. lib. 2. ex Archiep. Tyrio.*

(b) *Grot. lib. 1. de jur. bell. & pac. cap. 3. §. 7. & lib. 2. cap. 9. §. 1. & 8. Puffendorf. lib. 7. cap. 7. præcipue §. 3. 7. & 9. Barch. adv. Monarch. lib. 3. cap. 3. & 4.*

Quod enim pro salute & incolumitate civium jure gentium introductum est, incivile admodum videtur, in eorundem perniciem immutari: quemadmodum evenire necesse est, ubi, data Regum abrogandorum *licentia*, *posteriores confusiones prioribus oppressiōibus sunt peiores*, ut argute loquitur Besoldus (a); & quilibet Rex, sive bonus, sive malus, temerariis subditorum ausis exponitur (b). Et hæc sane pertinent ad Regnum successivum, aut electivum, sola subditorum voluntate, personæ, vel familiæ delatum. Quanto fortius eadem obtinere necessum est, ubi illud armis fuerit a majoribus partum? quemadmodum Regnum Neapolitanum a Nortmannis Guilielmi majoribus, & decessoribus.

X. Adhæc perniciosam plane puto sententiam asserentium, posse subditos malis artibus, nempe perduellione, tantum bonum sibi acquirere, quanta est naturalis libertas, cujus jure alteri legitime se subjiciant. Verissimum idcirco illud Puffendorffii existimo (c) dicentis: *Ubi injustis de causis rebellatum fuerit, libertas illegitima manet, quamdiu antiquus Dominus*

(a) Besold. *Synops. polit. cap. ult. Lehman. 5. cap. 6.*

(b) Grot. *lib. 1. cap. 3. num. 8.*

(c) Puffend. *ib. §. 5.*

nus bello ad obsequium rebelles reducere laboravit, aut saltem protestationibus jus suum in eodem saluum conservavit; donec ex diuturno silentio colligatur, antiquum Dominum jus suum habere pro derelicto. Guilielmus vero tantum aberat, ut Regnum haberet pro derelicto, ut potius omni ope, atque opera ab hostibus vindicare niteretur.

Ast inquirunt, justas fuisse defectionis causas. Quas demum? Avaritiam, libidinem, crudelitatem, superbiam. Itane? Quorsum ergo spectant aurea illa M. Aurelii Antonini verba (a): Nemo, nisi solus Deus, Iudex Principis esse potest? quorsum vulgatissima illa Horatii (b):

Reges in ipsos imperium est Jovis?

Quorsum Sallustii: Impune quidvis facere, id est Regem esse? & Taciti: Principi summum rerum arbitrium Dii dederunt, subditis obsequii gloria relicta est; qui alibi: Bonos Imperatores voto expetendos, qualescunque tolerandos(c)? & Vittigis Regis apud Cassiodorum: Causa Regiæ potestatis supernis est applicanda judiciis, quandoquidem illa e celo petita est, & soli celo debet innocentiam.

Sed

(a) *M. Antonin. lib. 4.*

(b) *Horat. Carm. III. I. Grot. lib. 1. cap. 3. §. VIII.*

(c) *Tacit. annal. 16. Hist. 2.*

Sed quid Antoninum , Tacitum , aut Sallustium nomino ; cum luculentissima , & quidem innumera occurrant in Divinis scripturis nedum testimonia , & exempla potestatis Regiæ (a) ; sed & subditorum erga Principes obedientiæ præcepta ? (b)

David , a Deo Sauli substitutus , ab ejus caede abstinuit , & ne quidem diademate privare re est ausus (c) : *Propitius* (inquit ad socios , qui ad Saulis necem hortabantur) *sit mihi Dominus , ne faciam hanc rem Domino meo Christo Domini , ut mittam manum meam in eum , quia Christus Domini est . Et confregit David viros suos sermonibus , & non permisit eos , ut confurgerent in Saul .* Sequutus profecto Samuelis exemplum , qui , tametsi perverse regnantem , debita semper est veneratione prosecutus (d) . Ideoque Amalekitam David interfici jussit , a quo idem Saul necatus est (e).
Sic

(a) 1. Samuel. 8. 8. 11. 1. Regum 2. 20. Deuter. 17. 14.

(b) Exod. 22. 28. 1. 17. Samuel. 22. 17. Daniel. 3. 18. & 6. 10. 11. 1. Macc. 2. 19. & 2. Macc. 7. 2. Act. 4. 18. Deuter. 22. 28. Paul. ad Rom. 13.

(c) 1. Samuel. 15. 1. Samuel. 24. 7. 22. 9. Optat. Milevit. lib. 2. adv. Parmen.

(d) 1. Samuel. XV. 30.

(e) 2. Samuel. 1. 15.

Sic quoque Achab, aliique non statim ob tyrannidem Regno eiectioni sunt (a), sed divinæ ultioni relictæ. Magistratibus obtemperare præcipimur (b) etiam nefariis, ut ex toto Jeremias cap. XXVII., ubi Nabuchodonosori parendum esse, inquit Dominus; & Divi Petri epistola (c), qui ait: *Regem honorificate. Servi subditi estote in omni timore Dominis, non tantum bonis, & modestis, sed etiam discoloris; ut & Pauli ad Romanos (d): Qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit: ubi Augustinus: Necessè est propter hanc vitam nos subditos esse oportere, non resistentes, si quid illi auferre voluerint. Et ad Titum: Admone illos, Principibus, & potestatibus subditos esse, dicto obedire. Ita & in Constitutionibus Clementis legitur: Servus Deum timens simul bene Domino suo velit, quamvis impio, quamvis injusto. Et veteres quidem Christiani, apostolico spiritu ducti, & Pauli consilium secuti (e), Principibus malefacientibus, & nascentem Ecclesiam persequentibus nequaquam resistebant (f);* sed

(c) Reg. 10. 42.

(b) Matth. 17. 27. 23. 3. Luc. 20. 25.

(c) 1. Petr. 12.

(d) Paul. ad Rom. 13.

(e) Paul. 1. ad Timot. 2. 2.

(f) Vide Tertull. in Apologetico, ibique Herardi notas; & ad Scapulam.

sed pro illis orabant, nusquam contra statum Reipublicæ cum factiosis hominibus conjurantes. Cogitabant enim, sæpissime in peccatorum nostrorum pœnam malos Principes a Deo Opt. Max. cervicibus nostris imponi, (a) quorum ultionem ipse sibi solus reservavit. Plura ad hanc rem argumenta apud doctissimum Grotium (b), aliosque auctores facile est reperire; neque nos in re tam aperta diutius immorabimur.

Liquet igitur Neapolitanorum a Guilielmo defectionem nihil juris Hadriano IV., & Ecclesiæ Romanæ addidisse, vel si concederemus, Regem universa tunc ditioe spoliatum, & transactionem Beneventanam minime intercessisse: cujus summa fuit, ut ea, quæ fuerant Ecclesiæ, restituerentur; Guilielmus vero, de testationibus liber, acciperet a Pontifice Regni confirmationem: quanto minus paucorum perduellium opera; & irrita Romanorum arma de summa potestate quicquam detrahere potuerunt.

XI. Guilielmo III. optimo Principe e vivis
sub-

(a) 1. Reg. 12. 24. Job. 34. 40. Prov. 28. 2. Ezech. 14. 9. Osee 13. 11. & 2. ad Thes. salon. 2. 11.

(b) Grot. lib. I. cap. VI. Barch. contra Marchom. lib. II. & III. & alii passim.

ablato, ann. Chr. MCLXXXIX. [a], & Regia legitima Nortmannorum stirpe deficiente, Clemens III. Pont. Max. Regnum ad Ecclesiam revertisse esse arbitratus (b), militem ad idem recipiendum statim mittit; sed frustra. Proceres enim, habito apud Panormum conventu, Tancredum sibi præfere, Rogerio IV. ex pellice natum (c): sive quod recentia adhuc Guilielmi, & Gentis Nortmannæ merita eorum oculis obversarentur; sive quod infra dignitatem ducerent Pontifici Romano subesse, quem Principem naturalem (ut inquit Colleenus [d]) minime existimabant.

Tancredus itaque, optimo legitimoque jure Imperium adeptus (nempe cum interregnum naturalem subditis libertatem eligendi reddiderat (e)) consortem sibi adscivit Rogerium filium, quo pluribus munimentis insisteret; Clementisque conatus non sublinuit modo, sed retudit: ita ut ille omittendi tam ancipitis belli consilium inierit, donec Christiani (ita nempe pietatis nomine colorabat impotentiam nocendi]

(a) Fazzel. hist. Sicul. apud Castum in Animadvers. ad Collen. lib. 3.

(b) Platin. in Clem. III.

(c) Ric. de Reg. Sicil. lib. 1.

(d) Collen. cit. lib. 3.

(e) Puffend. & Grot. loc. cit.

di) contra Saracenos in Asia belligerantes meliorem fortunam nanciscerentur (a) . Sed Cælestinus III. successor , non ultra dissimulandum ratus , parumque rapinas , incendia , sanguinem nostrorum pensi habens , Henricum VI. Cæsarem , Friderici Ænobarbi filium ; e Germania evocavit , ad inferendas ne Italis , an ad ulciscendas Ecclesiæ injurias ; cui Constantiam , Rogerii filiam , jamdiu Deo dicatam , in matrimonium tradidit : atque ea lege Neapolis , & Siciliæ Regium titulum largitus est , an. Dom. MCXCI. , ut Henricus loca Pontificia prædiis liberaret , utrumque vero Regnum proprio Marte , pecuniaque adipisceretur (b) .

Quæ inde secuta sunt , apud Historicos sunt obvia . Sed quantum ad belli jus , de quo agimus , nihil eo nomine profecisse Pontificem , manifestum est . Siquidem Clemens , quamquam invitus , ab incepto destitit ; & Tancredus liber subditorum voluntate regnavit : Cælestinus vero apud imperitum tantummodo vulgus Henricum infamia liberavit , quod Nortmannorum reliquias avita ditione dejiceret ; facta scilicet invadendi potestate , quam jure gentium habebat nullam .

XII. Neque magis proficui Gregorii IX. conatus

(a) *Platin. in Clem. III.*

(b) *Collen. lib. 3.*

natus adversus Fridericum II. Imperatorem , quem post Honorium III. ipse quoque diris devoverat , ann. MCCXXXVIII. Is enim e Germania cum instructissimo exercitu reversus, ann. MCCXL. , nedum Venetos, Gregorii fœderatos , ex maritimis Apuliæ dejecit; sed & Faventiam , aliasque Galliæ Cisalpinæ urbes , quæ Pontifici parebant , facere imperata cœgit [a].

XIII. Post excessum Gregorii IX. & Cælestini IV. Innocentius IV. Pont. Max. inauguratus est, Svevicæ domui inprimis infensus: qui post obitum Conradi, cum Conradi- ni impuberis nomine Germani Duces una cum Manfrido Federici II. ex nobili concubina filio [b] Regnum administrarent , *contractis tumultuarie copiis, quibus Neapolitanos quosdam præfecit equites* [ut Riccius memoriæ prodidit (c)] *Neapolim venit* , urbem ipsam , & Regnum universum Ecclesiæ vindicaturus. Summa, fateor, omnium consensione, & alacritate exceptus est; magis odio Gentis Svevicæ , a qua nulla non mala cives nostri perpeffi fuerant , quam quod Pontificiam dominationem avidi concupiscerent (d) . Sed Innocentius ad

res

(a) *Collenuc. lib. 4. Angel. Costant. lib. 1..*

(b) *Platin. in Innoc. IV.*

(c) *Ricc. de Reg. Sicil. lib. 2.*

(d) *Constant. lib. 2.*

res componendas habito ordinum conventu, instauratisque mœnibus, quæ Conradi sævitia disjecerat, vita cessit anno MCCLIV. Suffectus in ejus locum Alexander IV. Manfredum qui, sparsis de Conradini morte rumoribus, solemni ritu Panormi diadema sumserat, diris devovit; deinde Anagniam concessit, Octaviumque Cardinalem Ubaldinum Neapolim misit, qui Neapolitanos, & Campanos adversus Manfredum in fide retineret (a). Sed nihil his rebus motus Manfredus, Pontificio milite partim cæso, partim capto, Regno universo potitur, an. MCCLXI. ; & Alexander mœrore confectus diem suum clausit (b). Nec Urbano IV. successori tantum virium fuit, ut Manfredum in ordinem redigeret: quin Carolo Andegavensi, Provinciæ Comiti, Divi Ludovici Galliarum Regis fratri, ea cura demandata est: amplissimis Regnis utriusque, ut vocant, Sici-liæ in præmium propositis, ejusdem sumtibus, & periculo subigendis. Quod, ex voto quamquam successit, jure unquam factum esse nemo affirmabit. Etenim si res ad *Interregnum* redierat, ob Conradini mortem absque legitimis heredibus; quis non videt, ad Ordines Regni potestatem Regis eligendi recidisse; aut saltem

eorum.

(a) *Platin. in Alex. IV.*

(b) *Collen. lib. 4.*

eorundem libera , vel coacta voluntate , post partam apud Beneventum de Manfrido victoriam , legitime regnasse ; non autem auctoritate Pontificis , qui honestam tantummodo Regni invadendi causam apud imperitos rerum aestimatores videri poterat præbuisse . Ast cum , detecta fraude , Conradinum adhuc in Germania vivere compertum esset ; licet concedamus Regnum ad Ecclesiam Romanam pertinere , injustam nihilominus liquet fuisse Innocentii IV. invasionem , injustissimamque Andegavensi ab Urbano IV. factam concessionem : tum quia execrationes in Manfridum pronunciatæ afficere Conradinum non poterant ; tum quia , extantibus legitimis vassalli heredibus , feudum ad Dominum directum , ut feudistæ loquuntur , nequit dici apertum , aut devolutum (a) , nili gravis culpa intercedat (b) ; aut pro heredibus , & successoribus minime fuerit concessum ; adeoque sine vassalli voluntate in alium transferri sum.

(a) Cap. 1. §. Titius . Si de feud. defun. cont. sit int. Dom. & agn. vass. def. Cap. 1. in princ. de al. feud. par. 2.

(b) Cap. 1. §. si vassall. culpam . Si de feud. def. cont. sit , &c. Cap. 1. de feud. non amitt. sine culp. 1. F. 21. Cap. 1. in pr. de nat. feud. 1. F. 7. Cap. 1. §. denique . quæ fuit. pr. caus. benef. amitt. 2. F. 24.

summa iniustitia est (a) . Ad consensum vero Neapolitanorum quod attinet , qui Innocentio IV. se dedidere , facile ex supramemoratis probari posset , meram puram fuisse defectionem , a Conradino neutiquam dissimulandam , si fors æqua tulisset ; nisi quispiam acceptum de ejus morte nuncium caussari velit .

XIV. Hæc fuit ultima Pontificum Romanorum expeditio in Regnum Neapolitanum (nam auxiliares copias Eugenii IV. ad Renatum Andegavensem , post obitum Joannæ II. , & fœdissima cum conjuratis proceribus ab Innocentio VIII. communicata consilia , armaque missa ad domum Aragoniam evertendam (b) inter expeditiones non numero) haud hercle ad jus acquirendum magis idonea , quam ceteræ , quas supra memoravimus : quamquam ad extorquendum Regibus nostris fidelitatis sacramentum multum ponderis habuisse , manifestum est : de qua re suo loco tractabitur . Nam si finitimos , innocuosque populos armis vexare , ad jus summæ dominationis acquirendum aliquid habere momenti , quispiam concedat ; & id quidem fiat ab eo , qui summum Imperium vix obtinet in sua ditione (cujusmodi esse Pontificem Roma-

ma-

(a) *Lib. 1. feud. tit. 22. §. 2. & tit. 27. §. 2. & lib. 2. tit. 6. §. 4. & tit. 34. §. 3.*
 (b) *Albinus de bello Intestino.*

manum pluribus ostendi posset) nec justum bellandi habet titulum ; vereor ne , rupto fœdere generis humani , prædonum more , gentes in mutuum exitium , pernicemque concurrant.

XV. Quod si hæc vera non sunt , Regum igitur nostrorum vicissim in ditionem Ecclesiæ expeditiones , tantumdem juris in subactas sapissime urbes iisdem peperere ; quod neque transactionibus , neque sponsonibus , neque induciis , neque fœderibus oportet fuisse imminutum . Eo magis quod (ut taceam Roberti Guiscardi prospere res in Piceno , & in Samnio gestas temporibus Leonis IX , Alexandri II. , & Gregorii VII. (a)) Rogerio III. Siciliæ Comiti maxima pars earum , quæ inter Lyrim , & Tyberim amnes urbes sitæ sunt , ultro se dedidere : *parum nempe in Romanorum virtute , & consilio præsidii sibi fore intelligentes , qui rebus , & fortunis suis tam pessime consulebant* : ut Collenuncius diserte scribit (b) . Ladislaus itidem , ultimus Andegavensium , ter Roma ipsa potitus est ; anno scilicet MCCCCVII. Pontificatum Max. obtinente Innocentio VII. , & quidem a Romanis in

(a) *Platin. in Vitis eorumdem . Ricc. lib. I. de Reg. Sicil. Collen. lib. 3. Sigon. de Regn. Ital. lib. II.*

(b) *Coll. ibid.*

invitatus (a); Anno MCCCCVIII., regnante Gregorio XII., & Anno MCCCCXIII. sub Joanne XXIV. Ferdinandus Aragonius Alfonsum filium contra Xistum IV. misit, animo a se alienatum, propter Laurentium Medicæum in gratiam receptum, & res novas in perniciem Regni molientem (b); moxque contra successorem Innocentium VIII., qui pacem petere coactus est. Et Dux Albanus, sub auspiciis Philippi II. Hispaniarum Regis An. MDLVI. (c) eo bello, quod Pauli IV. cupiditate exarsit, Latium universum redegit in potestatem.

XVI. Satis de Jure belli. Recensendi adhuc restant reliqui acquirendi modi, quos supra enumeravimus, nempe successio, & electio: quæ accidunt subditorum voluntate in libertate naturali degentium (d), dum vel familiæ, vel personæ se subjiciunt. Videndum itaque, num aliquando Regni Neapolitani incolæ, aut
Pon-

(a) *Collen. lib. 5. Costus in Animad. ex Matthæi Spinelli MSS. Platin. in Innoc. VII. & Gregor. XII.*

(b) *Ricc. tib. 4.*

(c) *Mambr. Ros. Comp. Hist. Regn. lib. 5. Tarcagn. de laud. Neap. lib. 3.*

(d) *Puffend. de Jur. nat. & gent. lib. 7. cap. 7. Grot. de Jur. bell. lib. 2. cap. 9.*

Pontificem, aut Ecclesiam Romanam sponte sibi cum summo imperio præfecerint; & quidem in libertate naturali constituti; quod potissimum requiri ad legitimum jus tradendum, superius monuimus.

Ut verum fatear, nunquam me legisse meminimus, post coloniam ab Augusto deductam, civitatem Neapolitanam ita fuisse liberam, ut legitimam dominationem cuiusquam deferre potuerit: multo minus alias singulas Regni gentes, etiam post Romani Imperii everisionem. Nam aut Barbari illud armis subjecerunt, longaue possessione jure retinuerunt; aut in Græcorum potestate mansit. Rursus Græci, cum nullam bellandi, neque Langobardis, neque Nortmannis justam præbuerint occasionem; Regnum vero jam amissum nunquam habuerint pro derelicto, quousque Orientalis Imperii nomen stetit; rationi minime est consentaneum, a perduellibus subditis, vel saltem non liberis, potuisse unquam justa ditione spoliari. Unde Manuelis Comneni generosa illa ad Guilielmum Nortmannum verba: *Romani enim non prius abissent Italiæ bellum inferre, quam & illam, & totam Insulam, sicuti primum factum fuit, potestati nostræ subjecerint*, ut legere est apud Cinnamum in Comnæorum Historia (a).
Ser-

(a) Jo. Cinnam. Hist. Comnen. lib. 4.

Sergii igitur Ducis Neapolitani Rogerio Northmanno facta mere voluntaria deditio, de qua nostrates scribunt (a), honestam causam habuit nullam : Cum ibi moraretur (verba sunt Abbatis cujusdam Casinensis apud Capycium-latro) Magister militum Civitatis Neapolis, Sergius nomine, cernens in Rogerio tantam virtutis excrevisse potentiam, non quidem belli rigore, sed solum ipse timore conterritus, ivit ad illum, ejusque subjicitur dominatui : quæ videlicet Civitas [mirabile dictu] post Romanum Imperium vix unquam a quoquam ferro subdita fuit ; nunc vero Rogerio solo verbo submittitur. Id accidit eo tempore, quo Rogerius, & Anacletus Pseudo-Pontifex Salerni morabantur. Hic Sergius a fide postea defecit, & denuo, post mortem Lotharii Imperatoris, Rogerii dominationem subiit ; [b] qui Neapoli summa alacritate sequenti anno exceptus est ; vita jam functo Sergio, & pace cum Innocentio II. inita. Quid quod Cæsar Cardinalis Baroni, jurium Ecclesiæ assertor diligentissimus, [c] Innocentii Bullam profert ex Vaticana, ut ipse ait, Bibliotheca depromptam, in qua diserte quidem legitur Regni Sicilia, Ducatus Apuliz, & Principatus Capuz Rogerio facta con-

(a) *Capic. latr. Hist. Neap. lib. I.*

[b] *Idem ibid.*

(c) *Baron. ad Ann. 1139.*

concessio; sed de urbe, & agro Neapolitano verbum nullum.

Fit inde manifestum, primo errare illos, qui ab Innocentio II. Neapolim concessam Rogerio scribunt: quod superius num. VIII. tetigimus: deinde cives nostros Jus Imperii, si quod poterant, transtulisse non in Innocentium, sed in Rogerium: adeoque neque electionis titulo civitatem ad Pontificem pertinere. Et quantum ad reliquas Regni partes, auctorem Romana Curia inveniet neminem. Immo luce meridiana clarius innotescit, post Regii quoque tituli concessionem, maxima opus habuisse industria, bellicaque virtute Rogerium, ejusque successores, ut Græcos Apulia, & Calabria ejicerent; & regiones, quæ videbantur juris esse Occidentalis Imperii, indigenis Principibus per vim extorquerent.

XVII. Quare totum negotium in illud redit, ut videamus, num *interregni* tempore, nempe post extinctos Nortmannos, Svevos, Andegavenses, Neapolitani in verba Pontificis ultro juraverint.

Sed tantum abest, ut summum Imperium ea data occasione in Ecclesiam transtulerint, ut potius ejusdem dominationem, haud secus ac pestem aliquam exhorruerint. De Nortmannis supra meminimus, cum de Clementis III. conatibus: hic tamen addam Michaelis Riccii verba (a): *Excessit e vita* (nempe Guilielmus,

co-

(a) Ricc. de Reg. Sicil. lib. 1. in fin.

cognomento *Bonus*) *Panormi sine liberis*. Unde *Clemens III. Alexandri successor in jus Ecclesiæ regna tentavit asserere. Sed utriusque Sicilia procures in defuncti locum Regem sibi creaverunt Tancredum, ejus patrum, Rogerii expellere filium*. Idem fere *Collenucius, Tarcagnota, Contarinus, & Platina (a)*, quamquam in *Tancredum* nimis injurius. Neque me latet, aliter rem tradi a *Sigonio (b)* ex *Neubrigensis Chronici, & Ugonis Falcandi auctoritate*: nempe *Tancredum, Pontifice non repugnante, ad Regium fastigium fuisse evectum*; contra quam *Guilielmus vivens, Henrico VI. Germaniæ Regi genero suo gratificaturus, ordinaverat*: ejusdemque esse sententiæ *Capyciumlatro (c)* ex fide cum *Neubrigensis, tum Riccardi a S. Germano, & Chronici Casinensis*: sed nobis tutius visum est, a recepta apud omnes opinione minime discedere.

Post mortem *Conradini interregnum* non agnosco, regnante jam *Carolo I. Andegavensi armorum jure, & Neapolitanorum secuto consensu magis, quam voluntate Pontificum*, ut supra demonstravimus. Ast

(a) *Collen. lib. 3. Tarcagn. de laud. Neap. lib. 2. Contarinus Neapol. Nob. Platin. in Clem. III.*

(b) *Sigon. de Regn. Ital. lib. 15.*

(c) *Lib. 4. histor.*

Ast Caroli ejusdem posteritate in Joannæ II. deficiente, rem ad *interregnum* recidisse, visum est Ordinibus Regni: aut saltem, contententibus duobus Joannæ adoptivis, Renato Andegavensi, & Alfonso Aragonio, non satis liquere, utri potius imperium esset deferendum; proindeque gentium jure ad ipsos Ordines arbitrium, administrationemque rerum spectare. (a) Igitur XVI. Viros Reip. conservandæ more majorum, receptoque jure constituunt. Contra Eugenius IV. in Regnum minime liberum, non Ordinum, sed Domini *beneficialis* esse arbitrium prætendens, Neapolitanos per litteras monuit, caverent quempiam sibi Regem constituere, cui ipse insignia non tradidisset; missurumque se brevi aiebat, ad res componendas, Joannem Patriarcham Alexandrinum. Ad hæc XVI. Viri, nil opus esse Pontificio legato: alium se Regem non habituros, quam Renatum Andegavensem, quem Regina (b) heredem supremis scripserat tabulis.

Quamquam vero, ut belli fortuna tulit, Alfonsus rerum potitus est; vel exinde tamen liquet,

(a) *Puffend. lib. 7. cap. 7. n. 8. Bodin. de Repub. lib. 3. c. 2. Connestag. in Histor. Conjunction. Lusit. cum Regno Castell. Besold. Synops. cap. 5. n. 22.*

(b) *Collen. lib. 6.*

liquet, dicto Pontificis audientes minime fuisse Neapolitanos, quod Alfonso, adversante nihilominus Eugenio IV. omnibus studiis sint profecuti: tantum abest, ut summum Ecclesiæ imperium ratum quoquo modo habendum esse existimarent.

Regni quoque Ordinum consensu, immo precibus (a), Alfonso idem Aragonius successorem sibi delegit Ferdinandum filium illegitimum prid. Kal. Mart. ann. MCCCCLIII. in conventu, quem habuit Beneventi; ut legitur in Capitulis ejusdem Alfonsi I. in hæc verba: *Serenissima Majestas Aragonum, & utriusque Siciliae, &c. ingentes, infinitasque gratias iterum habens Illustribus, Magnificis, Spectabilibus Magnatibus, & Baronibus Regni hujus, de, & pro singulis omnibus ad sui propositionem, & alias in hujusmodi Parlamento responsis, atque oblatiis, persistensque in decretationibus antedictis: nec non etiam gratias habet eisdem & supplicatis pro Illustrissimo, atque carissimo filio suo Ferdinando de Aragonia; super quibus Ea gratiose annuens, illum in Ducem Calabriæ primum erigit, intitulat, & attollit, &c. Et insuper sibi ipsi Illustriss. Ferdinando, carissimo filio suo, post ipsius Regiæ Majestatis dies felices, successionem, atque titulum Regni hujus*
Si-

(a) Cost. Animadv. in Collen. lib. 6.

Siciliæ citra Farum, ejusque heredem universalem ex nunc pro tunc illum acceptari, & in Regem, & Dominum jurari debere, &c. Nul- lum hic legitur factum Eugenii Pontificis, neque assensus ejusdem reservatus: qui tamen haud multo post in Alfonsi amicitiam reversus est, quo Picenum ejus ope recuperaret: & ne videretur calculum suum Ferdinando deesse, cui, tanquam successori designato, Proceres Regni sacramento pridem se obstrinxerant, natalibus eundem restitutum pronuntiavit, anno MCCCCXLIV.; quo nihil, ut aiebat, ad Regnum deinceps capeffendum esset impedimen- to. Sophisma dominationis, a Nicolao etiam V. successore usurpatum ann. MCCCCXLIX., & rursus a Calisto III. parvi habitum ann. MCCCCLIIX. (a).

XVIII. Ast, inquiunt Romanenses, nimis jejune acquirendi dominii modos a nobis esse enumeratos. Ex industria relictam esse donatio- nem, præcipuum juris Pontificii fundamentum in Regno Neapolitano. Pulchre dictum! & miror, non aliquant etiam emptionem adinven- tam esse. Sed videamus, quæso, quisnam tam eximia largitate amplissimum hoc Regnum do- navit? num rei donatæ habebat dominium, ut in

(a) *M. S. de Jurisd. vol. 1. in Arch. Reg. Neap.*

in alium transferre potis esset? Num Regna quoque, veluti ager, pecudes, sint in commercio? immo num donatio a quopiam facta sit, quibus tabulis, quibus testibus? Expedita res est, inquit. Donationem habemus a Constantino M. piissimo Imperatore factam; & si hæc minus arridet, donationes Pipini, & Caroli M. a Ludovico Pio auctas, confirmatasque, ubi Regni Neapolitani expressa mentio. Testis est Italia, testis Europa, testes locupletissimi veterum annalium scriptores.

Agedum, quisquis es, profer nobis donationis Constantinianæ tabulas: autographas non curamus, dummodo exemplaria inter se conveniant. Crambem hic, a multis recoctam, coquere non est animus: & quamquam vel ex hoc fit suspecta ea donatio, quod usque ad duodecim diversa ejusdem instrumenta proferantur; cum diversitas & repugnantia scripturarum, ab una parte exhibitarum, omnem (a) iis fidem adimat, ut loquitur ipse Imp. Constantinus; & qui contraria allegat non est audiendus (b); credamus nihilominus, uti tanto-
pere

(a) *L. Scripturæ 14. C. de fid. Instrum. l. ubi repugnantia, D. de reg. Jur. l. si quis de plurib. C. de reb. dubiis.*

(b) *Vvessemb. ad tit. Cod. de fide Instrum. ex l. 1. C. de furtis, l. cum precium 9. C. de liberal. caus. cap. sollicitudinem de appellat. C. litteras de præsumpt. Alex. cons. 71. v. l. 3.*

pere cupit Romana Curia; nec nobis necessitatem dubitandi injiciat, quod aliter habetur in *Cap. Constantinus 96. dist.*, ubi donatum legitur Palatium Lateranense, urbs Roma, & omnes Italiæ, seu occidentalium regionum provinciæ, loca, civitates; aliter apud Melchiamdem Papam, (a) qui *Sedem Imperialem, quam Romani Principes possederant*, scribit fuisse relictam; aliter eam memorat Nicolaus III. (b) qui Romanæ tantum urbis meminit; aliter Petrus Damianus, (c) Palatium Lateranense scribens concessum, & Regnum Italiæ judicandum; aliter Leo Papa IX. (d) aliter Theodorus Balsamon (e), aliter Matthæus Blastares, ipse quoque Græcus auctor; (f) aliter Ivo Carnutensis, & Augustinus Eugubinus memoriæ commendaverunt (g). Quid quod in antiquis Decretis non reperiri testatur Divus Antoninus, & Nicolaus Cusanus Cardinalis (h). Quis tamen Neapoli.

(a) *Cap. futuram 12. q. 1.*

(b) *Cap. fundamenta de elect. in 6.*

(c) *Damian. discept. Synod. Alberic. de Rosat. tit. Cod. de off. Præf. Urb.*

(d) *Leo IX. Epist. 1. ad Michael.*

(e) *Balsam. in Phot. Nomocan.*

(f) *Blastar. Synops. Jur. Can. C. de Bulgar. Cypr. & Iber.*

(g) *Eugubin. de donat. Constantin.*

(h) *D. Anton. Floren. pr. part. hist. 8. c. 1. Nicolaus de Cusa Concord. Cathol. 3.*

politani vim faciet , ut potius ceteris , quos recensuimus , quam Nicolao III. Pontifici Max. fidem adhibeant ? (a) Fulmina Capitolina , inquis. Bona verba fodes. Non usque adeo sumus legum ignari , ut nesciamus , neminem in causa propria esse posse vel testem , vel arbitrum (b) : & in scripturis dubiis potioribus esse fidem adhibendam (c) , aut quæ pro reo faciunt (d). Potioritatem vero *Cap. fundamenta* ex verisimili elicimus ; cum a vero abhorreat quæcumque inordinata liberalitas , (e) & maxime ea , quæ Constantino filio pulchriorem , dignioremque Occidentis partem ademisset . Nec tantum ex verisimili , sed ex monumentis rerum gestarum : nam in triente hereditatis Constantinianæ , inter Constantinum , Constantium , & Constantem erciscundæ , diserte Italia (immo Roma ipsa) enumeratur a Zosimo , Eusebio , & Zonara (f) : nec alia de causa posteriorio-

(a) *d. cap. fundamenta.*

(b) *Tot. Tit. Cod. Ne quis in caus. propr. l. nullus de testib. l. penult. D. de arbitr.*

(c) *L. optim. C. de contr. & commit. stipul.*

(d) *Vvessemb. ad l. Scripturæ , C. de fid. Instr.*

(e) *Tit. C. de inoff. donation. Auth. unde si parens C. de inoff. test. Gomez tom. 3. resol. cap. 4. de donat. n. 13.*

(f) *Zosim. hist. lib. 2. Euseb. lib. 4. de vit. Constan. cap. 49. 50. 51. Zonar. tom. 3.*

rioribus temporibus Exarchum ad Italiam regendam missum fuisse a Græcis, liquido patet.

Ad Romam quod attinet, constat, consuetum domicilium ab Imperatoribus relictum esse, reverentiæ causa, non vero summum Imperium; quod, utpote in monarchia electiva, ad Pop. Rom. per abdicationem recidisset. Nam si secus est, cur Agatho Papa ad Constantinum Pogonatum scribens (a) eam appellavit *urbem Imperatoris servilem*? Cur Constantius Romæ degens (b) Liberium Pontificatu dejecit? Cur usque ad Augustulum, cui Gothi succedere, Imperatores una cum Pontificibus Romæ morabantur? Cur temporibus Phocæ ne quidem sacellum in Urbe ædificare, ipso renuente, licebat? (c) teste Beda, cujus ecce verba: *Legimus in Ecclesiasticis historiis, quod sanctus Bonifacius, qui quartus a Beato Gregorio Romane urbis Episcopatum tenebat, suis precibus a Phoca Cæsare impetrarat, donari Ecclesiæ Christi templum Romæ, quod ab antiquis Pantheon antea vocabatur.* Cur certa pecuniæ quantitas a Pontifice electo Imperatori mittenda erat? (d)

Cur

(a) *Ep. ad Constant. ex actis. Concilii Constantinop. III. contra Monothelitis.*

(b) *Cassiodor. histor. tripert.*

(c) *Bed. tom. 6. Homil. Æstival. De Sanctis. Platin. in Bonif. IV.*

(d) *Decretal. Gelas. tom. 2. Concilior. Facit cap. cum ad verum 96. dist. can. si tributum XI. qu. 1. can. Agathe 21. dist. 63.*

Cur Gelasius Papa ad Anastasium scribens sæculo V. dicebat, *quantum ad ordinem publicæ discipline*, Imperatori parere Religionis Antistites? Cur Gregorius Papa, inter Divos relatus, in epistola ad Mauritium, dicit: *Ego quidem (a) iussioni subjectus eandem legem* (nempe Mauriti) *per diversas terrarum partes transmittito: & quia lex ipsa omnipotenti Deo minime concordat, ecce per suggestionis meæ paginam dominis nunciavi?* Cur alter Gregorius, de restituendo Exarcho Ravennate ad Ursum Ducem Venetiarum scribens, *ut ad pristinum* (inquit) *statum Sanctæ Reipublicæ Imperiali servitio DOMINORUM, filiorumque nostrorum Leonis, & Constantini, magnorum Imperatorum?* &c. (b)

Quod sequitur tamen apud Sigonium, ubi de Gregorii II. gestis adversus Leonem Iconomachum (ann. DCCXXVI.) adeo planum est, ut interpretatione, & conjecturis non indigeat: *Ac mox Italiæ* (inquit) *populos sacramenti, quo se illi obligaverant, religione exolvit, & ne ei aut tributum darent, aut alia ratione obedi- rent, indixit. Quo decreto accepto ROMANI, Campani, Ravennates, & Pentapolitani a Leone subito defecerunt, ac variis tumultibus exci- tatis ipsos etiam violare magistratus non dubi- ta-*

(a) D. Greg. epist. 61. lib. 2.

(b) Sigon. lib. 3. ex Anast. Biblioth.

tarunt. Quippe Ravennæ Paulus Exarchus occisus est. ROMÆ Petrus Dux luminibus captus. In Campania Exbilaratus Dux, cum populos adversus Pontificem incitaret, a Romanis eo profectis, una cum filio Hadriano est obtruncatus. Et inferius: Ita ROMA, ROMANUSQUE Ducatus a Græcis ad ROM. PONTIFICEM propter nefandam eorum hæresim, impietatemque perrexit: fuerunt autem hæc oppida: ROMA cum Castellis, &c. & in regione Campania, Sora, Arces, Aquinum, Theanum, & Capua.

Habemus hic Romanorum defectionem a Leone Isaurico: habemus, quando Pontifices summam potestatem in Romanos arripuerint: jure ne an injuria, alii viderint. Habemus (siquidem donatio Constantiniana vera sit) non summum, sed utile dominium Beato Sylvestro, aut cuipiam alii tributum fuisse. Quid enim ageret Romæ Petrus Dux, in Leonis postea odium luminibus captus? De Neapoli quid? Rumore Italicæ defectionis (idem Sigonius) in Græciam perlato, Leo rabie furens, Eutychium Patriarchium Exarchum primo quoque tempore in Italiam contendere, ac Gregorio ejus auctori vitam, quoquo modo posset, adimere imperavit. Profectus Neapolim Eutychius Campanorum partem in fide retinuit. Hæc ille. Non igitur Neapolitani ann. Chr. DCCXXVII. Romano Pontifici subiecti erant, sed in fide Græcorum permanebant.

XIX. Est etiam confictum illud, quod aliqui tradunt, Leonem Imp. per sententiam Gregorii

gorii II. piorum communione, & Imperio privatum; ac proinde maxima Regni Neapolitani parte. Nam diris tantum a Gregorio devotum fuisse Leonem (quem paulo ante *Dominum* appellaverat) Platina, & Sigonius, alique affirmant (a): & quantum ad Imperium, ajunt, ad defectionem populos fuisse veluti incitatos. Sigonii testimonium modo retulimus; audiamus etiam Platinam: *Gregorius autem tantæ impietati non modo non obtemperat, verum etiam omnes Catholicos admonet, ne in tantum errorem timore, vel edicto Principis ullo modo dilabantur. Qua cohortatione adeo certe animati sunt Italiæ populi, ut paulum absuerit, quin sibi alium Imperatorem deligerent. Quo minus autem id fieret autoritate sua ob stare Gregorius adnixus est. Unusquisque hinc facile intelligit, quantum a veritate aberrant, qui Imperium abrogatum fuisse scribunt; quando populi Italiæ in eam descenderant sententiam, ut alium Imperatorem ipsi sibi deligerent, non acciperent a Pontifice. Si vero propter Leonis hæresim putabat Gregorius, Apostolici fastigii esse Imperatorem ditionibus dejicere; personæ po-*

(a) *Sigon. lib. 3. Plat. in Greg. II. Oth. Frisingensis lib. 5. cap. 18. Panvin. in Greg. II. Paul. Diac. de gest. Longobard. lib. 6. cap. 49. Blond. Decad. 1. lib. 10.*

potuisset fortasse adimere (concedamus enim hoc) non Imperio, & successoribus forte Catholicis ; ne pœnam ferrent alieni criminis . Inquit enim Bellarminus (a), Regna a Pontificibus si quando ademta sunt, non sibi, sed legitimis heredibus fuisse tributa, persona tantum peccante de medio sublata . Neque igitur verum est, tunc temporis Græcos a Pontificibus ditione spoliatos ; neque Apuliam, Siciliamque Ecclesiæ fuisse addictas : & ridiculum plane esset credere, Pontifices de his regionibus tantopere cogitasse, quæ facile a Græcis in officio contineri poterant ; eosdemque posterioribus temporibus, usque ad Nortmannorum ætatem, fuisse adeo negligentes, parumque de Ecclesiastica retinenda dignitate ditioneque sollicitos ; ut nulla opera, nulla industria Apuliam, Siciliamque obtinere, Græcosque inde expellere niterentur . Quibus rationibus satisfactum etiam puto alii haud absimili objectioni, desumptæ ex sententia Gregorii III., quam Villanus Florentinus (b), & Platina memorant (c). Scribit ille, lata adversus Leonem sententia Apuliam, Siciliamque perpetuo in Ecclesiæ ditione futuras pronunciatum : Platina

ve.

(a) *Bellarmin. cap. 12. contr. Barch.*

(b) *Villan. hist. lib. 4.*

(c) *Platin. in Gregor. III.*

¶ vero : *Hic statim* (inquit) *ubi Pontificatum*
iniit , cleri Romani consensu , Leonem III. Imp.
Constantinopolitanum Imperio simul , & commu-
nione fidelium privat . Quod si non rationi ,
 certe consuetudini Ecclesiasticæ magis congruit,
 quam sententia nullis certis auctoribus a Vil-
 lano allata . Nec quia Leo Imperio spoliatus
 est , ideo Imperium , & Respublica Provinciis
 amplissimis erant mulctandæ , & Ecclesia cum
 aliena jactura locupletanda . Quod si id jure
 fieri potuit , (quod omnino negatur) cur non
 universum Imperium perpétuo Ecclesiæ addi-
 ctum , sed Apulia tantum , & Sicilia ? Quæ
 isthæc fuit continentia ?

XX. Nunc facile intellectu est , cur Pipini ,
 & Caroli Magni donationes , & Ludovici Pii
 confirmationem , quas secundo nobis objiciunt ,
 summi beneficii loco habuerint Pontifices . Ar-
 reptam ab ipsis dominationem Langobardi quo-
 tidie vexabant ; qui etiam , Aistulpho Duce , Eu-
 tychium Exarchum Italia exegerant [a] , ipsam-
 que Romam jam appetebant ann. MCCLII ,
 [b] . Infederant quoque Græcorum animis Gre-
 gorii gesta ; & pulcherrimam Europæ partem ,
 jamdiu Imperii sedem , & robur , non omit-
 tendam putabant . Opus itaque fuit Principe
 tunc

[a] *Sigon. lib. 3. de Regn. Ital. ad ann. 753.*

[b] *Sigon. ad ann. 753.*

tunc potentissimo Pipino, & mox Carolo M. ejus filio, qui Langobardorum potentiam, nimis insultantium, labefactarent, & Græcos, inhiantes Italiæ, cohiberent, Provincias, male a Pontifice partas, ut primum daretur occasio, vindicaturos. Quamquam vero legatos misisse Stephanum II. ad Constantinum Copronymum, scribit Sigonius, ut Italiam ab Aistulphi cupiditate tueretur; idem tamen subdit, profectum Pontificem ad Pipinum, Constantini impietatem pluribus exaggerasse; interque primas curas habuisse, ne Græcis Exarchatus in posterum redderetur: & Pipinum sane pollicitum fuisse, Exarchatum, & Pentapolim, *Reipublicæ Romanæ adempta*, Beato Petro, & successoribus ejus fruenda in perpetuum se traditurum; atque ita præsentem scribam referre in tabulas jussisse. Quod an. DCCLV. post devictum Aistulphum, novis donationis tabulis fuit confirmatum: contra, sed frustra nitentibus Georgio Protonotario, & Jo: Silentiaro Constantini legatis. Quod ideo adnotavimus, ne quis putet, Italiam a Græcis ita habitam fuisse pro derelicta, ut summum imperium ob Pipini factum amitterent [a].

Hæc Pipini donatio, quæ Exarchatum, & Pen-

[a] Confer, quæ supra dicta sunt n. X. vers. Ad hæc.

Pentapolim Ecclesiæ subjecit, Langobardis vero possessoribus, Græcisque dominis ademit, mirum quantum fidei, & auctoritatis detrahit donationi Constantinianæ; & saltem non universæ Italiæ hanc meminisse probat. Curenim Seephanus a Pipino Ravennam impetrasset? quando dominium rerum ex pluribus causis esse non potest [a]; neque quod jam nostrum est, magis nostrum [b]? Adde de Regno Neapolitano Pipinum verbum fecisse nullum.

XXI. De donatione Caroli M. verum quidem est, scribi a Sigonio [c], quod, cum ann. DCCLXXIII. Carolus amplissimam de Desiderio Langobardorum Rege victoriam retulisset, rogatus a Pontifice Hadriano I. Pipini patris donationem confirmavit, adjiciens insuper Corsicam, Sardiniam, Siciliam, Territorium Sabinense, Ducatum Spoletanum, Tuscumque Langobardorum, una cum censu, qui quotannis pro his Ducatibus Regi Langobardorum persolvebatur. Sed duo hic veniunt observanda. Primum verba, quæ sequuntur: *SALVA tamen super eisdem Ducatus, REGIA DITIONE*. Alterum, facere

[a] L. 159. D. de reg. jur. l. 3. §. ex plurib. D. de acquir. & amitt. poss.

[b] §. 10. Instit. de leg. §. 14. Instit. de action.

[c] Sigon. lib. 3. in fin.

facere, quo minus adhibeatur fides, scripturarum diversitatem. Etenim Platina [a] ex Anastasii Bibliothecarii auctoritate, adjectum inquit, *Quidquid in Liguria ab urbe Luna, jampridem eversa, usque ad Alpes Italiae fines pertinet; item Corsicam Insulam, & quidquid Lucam, & Parmam interjacet; Forum Julii, cum Exarchatu Ravennate, cumque Beneventano, & Spoletano Ducatu; & ne γρὺ quidem de Sicilia, Calabria, & Apulia, quas utique non prætermisisset. Immo ipse Sigonius, postquam scripsisset, Carolum jure victoriae Regnum Italicum sibi vindicasse [a]; mox subdit, in eodem Regno constituendo hunc servasse ordinem: *Primum Apuliam, & Calabriam Imperatori, sicut a victoria fuerat Justiniani, reliquit; quæ post a Nortmannis occupatæ in alterius Regni formulam concessere, quod demum Neapolitanum est appellatum. Quid apertius? quis tam impudens, qui asserat, Neapolitanum Regnum a Carolo Pontifici donatum? non dicam cum summa potestate, sed ne quidem cum inferiori, & precaria. Nam quod ad Beneventanum Ducatum spectat, sub quo etiam Capua, & Salernum, Carolus Aragiso Langobardo, Desiderii Regis genero, feudi jure utendum fruendum concessit [b].**

Huc

[a] Sigon. in pr. lib. 4.

[b] Idem Sigon. ibid.

Huc accedit, quod nuper tetigimus, in cunctis memoratis regionibus omnia, præter Jus imperii, & majestatis, Hadriano accessisse: *Exarchatum Ravennatem* [ait idem Sigonius] *Pentafsculum, Ducatum Perusinum, ROMANUM, Tuscum, & Campanum, JURE, PRINCIPATU, & DITIONE sibi RETENTÄ*, Pontifici permisit; reliqua ipse sibi nomine Regni retinuit. Quod si Jus imperii in Ducatu Romano justo titulo non habet Pontifex; quid erit in Regno Neapolitano, cujus neque possessio a quopiam tributa est? Aut ego amens sum, aut aulici assentatores nimium sibi indulgent, illuduntque Romano Pontifici. Quamobrem missam hoc loco faciemus de validitate donationis disceptatioem, quando nihil inalienabile donavit Carolus.

XXII. Successit Hadriano Leo III. ann. DCCXCVI. qui ann. DCCCL. die natali Servatoris Carolum M. Imperatorem coronavit, scito, & precibus Pop. Rom. [a], qui acclamavit hac formula: *CAROLO AUGUSTO A DEO CORONATO, MAGNO, ET PACIFICO IMP. ROMANORUM VITA, ET VICTORIA*

RIA

[a] *Sigon. lib. 4. Platin. in Leon. III. Monac. Engolismenf. in vit. Carol. M. Ado Vienn. in Chron. Aet. 6. Blond. Ital. Decad. 2. lib. 1. Pius II. cap. 9. de ort. & auctorit. Imp. Rom.*

RIA. Qua in re ridenda est omnino illorum amentia, qui Imperatorem creatum a Pontifice scribunt [a] ; cum non fuerit nisi unctus , & coronatus, more ubique gentium recepto , ut Episcopus id muneris habeat in Regum inauguratione : quod magis pertinet ad pietatis ostentationem , quam ad imperium. Præterea cum Carolus *jure victoriæ* Italiam sibi retinuerit ; & in ditionibus, quas Ecclesiæ largitus est, *potestatem Regiam* reservaverit ; non video, quomodo Leo, quod ipse non habebat summum imperium, [nam de ornamentis non laboro] Carolo tradere potuerit [b] . Immo cur Carolus idem M. tantopere nuptias Imperatricis Irenes expetiverit [c] ut, *juncto* [verba sunt Sigonii] *sibi Orientis Imperio, Imperatoriam dignitatem non recenti solum titulo, sed etiam antiqua possessione repræsentaret ?* quando ornamenta, & jura Imperialia liberalitate Leonis acceperat ? Hoc arcanum, fateor, mente assequi non possum . Pontificis [si diis placeat] sunt omnia regna mundi ; Imperium A-

po-

Panvin. de Comit. Imp. & in Leon. III. Jo. Bapt. Egnat. lib. 3. de princ. Rom. Sigebert. Chron. anno 801. Marian. Scot. Chron. lib. 3.

[a] *Bellar. de transl. Imp. lib. 1.*

[b] *L. nemo plus, D. de reg. Jur.*

[c] *Zonaras, Cedrenus, Sigon. lib. 4.*

postolica, Vicariaque Christi Servatoris potestate Leo Carolo M. concessit; & tamen, ad partem Italiæ obtinendam, ipsemet opus habuit ejusdem Caroli donatione? Næ illi mihi videntur esse stomacho nimis valentiore, & prorsus Græco, ut habet proverbium, qui has ineptias concoquunt.

XXIII. Confirmatio Ludovici Pii, Caroli F. Pipini N. secuta est ann. DCCCXVII. precibus Paschalis I. [a] Apud Sigonium legitur adjecta Corsica, Sardinia, & Sicilia; in Campania Sora, Arces, Aquinum, Theanum, Capua: insuper Patrimonium Beneventanum, & Salernitanum; patrimonium Calabriæ superioris, & inferioris, & patrimonium *Neapolitanum*. Sed Baptista Platina hæc omnia sicco transit pede, motus fortasse auctoritate librorum Canonici Juris, [a] in quibus non inveniatur, nisi *Romanam Civitatem, cum Ducatu suo, & suburbanis, atque villiculis omnibus, etc.* Sed esto: fuerint a Ludovico omnia, quæ meminimus, adjecta; nemo quidem, qui Jus civile vel summis attigerit labris, negabit, confirmationem, quæ ad priores refertur donationis tabulas, cum iisdem legibus factam censeri: relatum enim est in referente cum omnibus

[a] *Sigon. lib. 4. Raphael. Volaterr. lib. 3. Geogr.*

nibus qualitatibus [a] : atqui jam supra ostensum est, in donationibus Pipini , & Caroli excepta fuisse *jura majestatis* ; igitur , posito, additas fuisse Siciliam , Calabriam , Apuliam ; adhuc sine potestate summa concessæ intelliguntur . Quod ex eo confirmatur , quod anno DCCCXIX. Ludovicus Ducatum Beneventanum Siconi Langobardo confirmavit [b] . Sed quid opus est conjecturis , & argumentis ? quando diserte confirmationis tabulæ habent [c] : *Salva super eosdem Ducatus in omnibus NOSTRA DITIONE* , & illorum ad nostram partem subjectione , &c. ut in nostro , nostrorumque successorum permaneant jure , *PRINCIPATU* , atque *DITIONE* , ut neque a nobis , neque a filiis , vel successoribus nostris per quodlibet argumen-

tum

[a] *L. asse toto 77. de hered. instit. l. si ita scripsero , De condit. & demonstr. l. institutio ibi. l. edita , C. de edendo . Cap. Abbate sane. Cap. porro de V. S. Alciat. Respons. 774. n. 1. & 2. Bald. conf. 212. Paris. conf. 63. col. 3. Alex. conf. 66. lib. 1., & conf. 9. lib. 3. Dec. in l. penult. C. de edendo . Gratian. discept. lib. 2. cap. 289. Cravett. conf. 987. n. 56. Peregr. de fideicomm. art. 16. n. 113. & art. 29. n. 17.*

[b] *Sigon. lib. 4.*

[c] *Sigon. lib. 4.*

*sum, siue machinamentum in quacumque parte
minuatur NOSTRA POTESTAS, &c. ad uten-
dum, & fruendum [non imperandum] atque
disponendum firmiter valeat obtinere, &c. Quid
planius, quid expeditius? utilitas Pontifici,
Imperatori summa dominatio relinquitur, etiam
Urbis Romanæ.*

XXIV. Doceant nunc adversarii, num Re-
gnum Neapolitanum fuerit a Ludovico Pio
Pontifici Romano concessum; & si concessum,
jure concessum; & si jure concessum, quid con-
cessum: ager ne, & census, & reditus, an sum-
ma dominatio? Nemo enim non novit, I-
renem Augustam de avulso Occidente conque-
stam [a]; & non minus ipsam, quam ejus suc-
cessorem Nicephorum anno Christi DCCCII.
difficultate temporum adductos, in eo acquie-
visse, ut quidquid Neapoli, Sypono, ac pro-
montorio Hydruntino, una cum Sicilia, con-
tinetur, Orientali Imperio pareret; [b] limes
vero urriusque Imperii Beneventum ei set: quæ
omnes regiones, ludente quodammodo fortuna,
Occidentalibus accessere anno DCCCCLXIX.] [c]

&

-
- [a] *Bellar. de transl. Imp. lib. 1. Cap. 11.*
[b] *Summont. Hist. Neap. lib. 1. cap. 12. Col-
len. lib. 2. Sigon. lib. 4. Platin. in Lecn. II.*
[c] *Sigon. lib. 7.*

& rursus, imperantibus Basilio, & Constantino, ad Græcos reversæ, [a] variis bellorum casibus ad tempora usque Guilielmi Nortmanni afflictae sunt. Aut igitur Neapolim, Siciliamque Ludovicus Ecclesiae Romanae non addixit; aut jure non addixit, propter pactio- nes cum Irene, & Nicephoro [b] initas; aut jus dominationis sibi reservavit, quemadmo- dum in donationis tabulis continetur. Sed non addixisse satis constat ex gestis Othonis Ma- gni an. Chr. DCCCCLXXIII. *Erat Italia hoc tempore* [inquit Sigonius [c] *in has regiones divisa, Apuliam, Calabriam, Ducatum Bene- ventanum, Campaniam, Lombardiam, Marchias Anconitanam, Veronensem, Tarvisinam, Foroju- liensem, & Genuensem: Ex quibus Apulia, & Calabria, ad quam antiqui Brutii pertinebant, Græco adhuc Imperatori paruerant; reliqua om- nia, post recuperatam a Carolo Magno Italiam, Romani nutum Imperatoris respexerant. Ex his igitur Ducatum Beneventanum, qui antiquo ferme Samnio includebatur, Principi Beneventano, Cam- paniam, cui Lucania quoque erat adjuncta, Principibus Capuano, Neapolitano, & Saler- nita-*

[a] Collenuc. lib. 2.

[b] Cinnamus in Historia Comnenor.

[c] Sigon. lib. 7.

nitano : *Romam, & Ducatum Romanum*, *Ravennam cum Exarchatu*, *Ducatum Spoletanum cum Tusco*, & *Marchiam Anconitanam Pontifici Romano Otbo dimisit*. Hæc verba clariora sunt, quam ut interpretatione, conjecturisque illustrentur. Ex quibus tamen consequitur, veterum privilegiorum confirmationem, ab Othone III. Sylvestro II. Pontifici (non ut quidam ajunt Joanni XII.) factam (a) nec quidem de Regni Neapolitani Provinciis locutam fuisse. Igitur non sine summa ratione Lotharius ad se pertinere ajebat, non ad Innocentium II. jus per vexillum investiendi Reginulum illum, quem post exactum Rogerium III. Regno fuisse impositum sub Ducis nomine, supra meminimus : nec levibus nitebatur fundamentis sententia Henrici VII. (b) qua Robertum Andegavensem Regno excidisse pronunciavit, anno MCCCXIV. ; quod ad certam diem Pisis evocatus Imperatori non paruisset : quamquam Clemens V. pro irrita nulliusque momenti habendam censuit (c). Si verum tamen fateri velimus, neutrius dicto audientes esse oportebat Northmannos ; quos in Regno, quod

ar-

(a) *Id. ibid. ad anno 988.*

(b) *Collenuc. lib. 5. Job. Villan. bist. Constantin. lib. 5. Riccius lib. 3.*

(c) *Clementin. Pastoralis, De re judicata.*

armis paraverant, aut neminem, aut Græcorum Imperatorem superiorem recognoscere æquum erat. Sed res Græcorum in Oriente attritæ, in Italia deletæ; Occidentalis Impirii vires integræ, ac firmæ; Regum nostrorum incerta, & parum tuta dominatio, erectos sublimelque spiritus gerere non sinebat. Ipsi tamen Ludovicus, & Lotharius I. Calabria, & Apulia abstinentum jampridem exstimaverant; cum enixe a Greg. IV. rogati, ut Siculis, de summa rerum percitantibus, adversus Saracenos opem ferrent, nihil ad se, sed ad Michaëlem Imp. Constantinopolitanum eam rem pertinere dixerunt. (a)

XXV. Quod si hæc omnia vera sunt, pro-ut nemo, cui vel tantillum cor sapit, negabit esse verissima; & nedum directum, quod vocant, & summum dominium Regni Neapolitani in Pontificem umquam translatum est; sed neque illud, quod appellatur utile: consequitur evidenter, nulla ratione niti vulgi opinionem asserentis esse feudum Romanæ Ecclesiæ: eo magis quod superius demonstratum est, neque belli jure, neque successionem, neque electionem ad eandem pertinere. Si vero non pertinet, quomodo alteri in feudum concedet (b) alic-

(a) *Platin. in Gregor. IV.*

(b) *L. nemo. De reg. jur. cap. nemo eod. in 6. l. observare, §. ult. de offic. Procons. l. traditio de acqu. rer. dom.*

alienam rem? & quidem sine domini directi consensu, & auctoritate? (a) quando constituentem oportet majorem esse constituto, non dignitate, sed imperio, ubi de imperio, & dominio tractatur? (b) & Romani Pontifices ante seculum XIV. in ipsa Vrbe Roma integram dominationis vim non habebant, teste Guicciardino.

Verum concessisse Nortmannis legimus apud Historicos, & quotquot ab illa ætate Regno potiti sunt. Esto: sed primum cogitandum est, quod sicut, ubi de jure inter privatos disceptatur, legibus, non exemplis judicandum est; (c) ita ubi de summa Imperii, quæ est juris gentium (d), oritur quæstio, non exemplis res metienda, sed jure gentium, & naturæ (e). Deinde non quod factum sit attendendum esse, necessitate cogente; sed potius quod fieri debuit (f); & quod contra rationem juris receptum est, non esse producendum ad consequentia (g) Potest.

(a) *L. id quod nostrum* II. de reg. jur.

(b) *Guicciar. Histor. lib. 4.*

(c) *L. nemo* 13. C. de sent. & interloc.

(d) *L. ex hoc jure* D. de just. & jur.

(e) *L. jus publicum* De pactis.

(f) *L. quæ propter* 162. De reg. jur. l. quod licet 12. D. de off. Præsid.

(g) *L. quod contra* D. de reg. jur. l. quod vero D. de legib.

stremo quid demum a Pontifice Rom. petierint, quid sumserint Nortmanni, quid dederint.

XXVI. Ad jus quod attinet, præter ea, quæ hætenus explicata sunt, ita ratiocinari oportet. Aut Nortmanni Regnum, quod armis & bellica virtute sibi peperere, pleno jure obtinebat, aut non. Si primum, frustra petebant, quod in eorum erat potestate, etiam si Pontifici illud eripuissent (a); nam quod nostrum est, non potest magis esse nostrum; unde frustra a Principe petitur, quod jure communi obtineri potest (b): quanto magis jure gentium, ut sunt Regna bello parta (c). Ideo Carolus M. Nicephorum Imp. Constantinopolitanum rifiui habuit, quod Saxoniam, (d) jam subactam, Helmogandō, Caroli legato, dono dedit; haud secus ac Alexander M. (e) Darii dementiam ri-

(a) L. 3. §. ex pluribus. De acqu. & amitt. poss.

(b) L. Imperatores D. de reb. auctor. Jud. possid. ubi Zasius, l. unica, C. de Thesaur. 10. l. 1. D. ad municipal. Zas. conf. 4. c. contra morem dist. 100. cap. hinc est 16. qu. 1. l. 1. D. ad munic. l. si quando de leg. 1. l. in causa 16. D. de minorib. Arnif. de jur. Majestat. cap. 4. n. 5.

(c) L. naturale §. ult. D. de acqu. rer. dom.

(d) Avent. lib. 4, Annal. Bojor.

(e) Curc. lib. 4.

rīsit, qui dotem filiæ offerebat omnia loca inter Hellespontum, & Halym fluvium sita, quæ Alexandro parebant jure victoriæ. Populus quoque Romanus ludibrio se haberi putavit (a) à Vologeso Parthorum Rege, quod per litteras ea peteret, quæ jam armis paraverat. Si jure Nortmanni non obtinebant, quia fortasse malis artibus, & nulla invadendi justa occasione, provincias Græcorum invaserant; non ad Pontificem, sed ad Imperatorem preces erant dirigendæ, de cujus re agebatur (b); nec poterat Papa de ejus jure quidpiam detrahare, & , ut ajunt, de aliena pelle ludere.

XXVII. Sed quid factum sit, inspiciamus. Nortmanni aliquot nobiles viri, sed privatæ fortunæ homines post annum Christi millesimum in Italiam adventantes egregiam fortēque Guaimario, Salernitanorum Principi, navarunt operam adversus Græcos; qui, recepta iterum è Germanorum manibus Apulia, & Calabria, rebus prospere gestis elati, circumjecta loca vastaverant. Paulatim igitur opibus à Guaimario aucti, Appulis Græcorum dominationem detrectantibus, haud inviti sese ad-

jun-

(a) Tacit. *Annal.* iib. XV.

(b) L. id quod nostrum 10. De reg. jur. l. in concedendo D. de aqu. pluvi. arcend. C. ad hæc, §. fin. de off. Archid.

funxere . Sed quamquam , pulcherrimis bellicæ virtutis editis facinoribus , Græcorum res plurimum afflixissent ; ingenti nihilominus clade apud Cannas accepta , denuo apud Guaimarium Salerni Principem , & Pandulfum Capuanum se recepere . Quod incidit in tempora Henrici I. Imp. & Benedicti VIII. Pontificis. (a)

Anno MXXIII. sub Henrici quoque signis , Græcos superarunt ; a quibus vicissim mercede conducti , anno MXXXIX. in Siciliam traiecerunt , & Saracenorum imperium miris modis labefactarunt .

Biennio vix exacto , cum Ardoinus quidam Lombardus , a Ducliano , Imperatoris *Catapano* (Magistratus id nomen erat) , oppidis aliquot Apuliæ præpositus , defectionem cogitaret , Nortmannos in societatem adiecit : quorum Dux Ranulfus , Aversæ Comes , ea lege trecentos submitit milites , ut occupata ex æquo dividerentur . Græci , nil tale suspicantes , facile oppressi sunt . Insequenti anno recentem exercitum a Michaële Calephate Imperatore Duclianus accepit ; sed adversante nihilominus fortuna , iterum a Nortmannis , sub Duce Atenulfo , Beneventani Principis fratre , fusus est , magna pecuniæ vi , & impedimentis amissis : nec magis prospere anno MXLIII. apud Montempilosum dimicatum est : quin

(a) *Sigon. de regn. Ital. lib. 8.*

quin ipse Catapanus vivus in potestatem hostium pervenit, & Græci excedere Apulia ferme tota coacti. Post hæc Nortmanni, ex lege foederis haud exigua ejus parte potiti, non oppida, aut castella pauca appetere, sed, præposito sibi Guilielmo Ferrabrachio, Tancredi Comitis Altavillæi filio, quem Comitem Apuliæ appellarunt, circumjectas regiones, ac ipsam Italiam animo devorare ceperunt.

Sunt qui aliter rem gestam narrant (a), nempe a Molocho Catapano adscitos in belli societatem Nortmannos, ut Siciliam e Saracenorum manibus vindicarent, æquis partibus postea dividendam: reque e sententia succedente, cum Molochus cunctas Siciliæ urbes præfidiis Græcorum firmasset, ira incensum Guilielmum in Apuliam rediisse, eamque brevi redegisse in potestatem. Et mihi videtur in hac re Guilielmus cum Philippo Rege Macedoniæ merito comparandus, qui a Thebanis accitus adversus Phocenses, qui Apollinis templum diripuerant, parta demum victoria, socias etiam civitates expilavit: *Veluti timens* (inquit Justinus (b)) *ne ab hostibus sacrilegii vinceretur, quarum paulo ante dux fuerat, quæ sub auspiciis ejus militaverant, quæ gra-*
tu-

(a) *Collen. hist. lib. 3. Platin. in Sergio IV.*

(b) *Justin: hist. lib. 8.*

culata illi, sibiue victoriam nocte fuerant, hostiliter occupatas diripuit.

XXXVIII. De modo non laboramus. Quod tamen videtur citra omnem disputationis aleam esse positum, Nortmanni Græcis Apuliam ademere; nullaue Pontificis impetrata venia, Guilielmus Comes appellatus est. Sed quæ velent a Pontifice dignitatis titulum accipere, qui Ecclesiæ finibus non abstinebant? Quo factum, ut ann. MXLVII. Henricus II. Germanorum Imp. Clementis II. rogatu ad eorum audaciam compescendam, in Campaniam cum exercitu se contulerit. Inde, post aliquot castella Pontifici recuperata, Capuam profectus Imperator, eam Pandulfo priori Principi restituit, sponte se abdicante Guaimaro; *Drogoni vero Apulia, & Ranulfo* (verba sunt Sigonitæ) *Aversæ Comitibus, cum ad se adissent, atque equos eximios, magnamque vim pecuniæ obtulissent, quam tenebant ditionem imperiali auctoritate sancivit.* (a) Et horum quidem Ranulfus in Comitatu Averse a Conrado Imperatore confirmatus pridem fuerat (b), quem admodum Guaimarus in Principatu Capuæ, pulso Pandulfo, quem Imperat. Henricus I. Campanis imposuerat,

De

(a) *Sigon. loc. citat. Chron. Cassin. lib. 2. c. 42. & c. 66. Admirat. in Guaimaro.*

(b) *Chron. Cass. ibid. & cap. 42.*

De Pontifice nulla hic mentio. Nortmanni, Græcorum vim longinquam, Henrici præsentem merito formidantes, in Occidentalis Imperii clientelam ultro transiere. Quod iterum aut jure factum fuisse dicemus, aut non jure. Si jure, nequibant ergo citra perjurii, & defectionis notam, ejurato domino priore, Gothfridus, & Robertus Guiscardus Leoni IX. Pontifici se subjicere; nec Leo sacramento adactos eosdem in fidem recipere: agebatur nimirum de jure tertii, ut loquuntur J.Cti. (a); & hic quadrat illud, quod de Scotiæ Regno testantur Historici. Imploraverant Scoti auxilium Pontificis adversus Eduardum I., qui monitus ideo, *Abstineret bello laceßere Scotos, qui se Ecclesiæ dedissent*; respondit, *non potuisse Scotos ab Ecclesia recipi in patrimonium, cum longo jam tempore fuerint subditi, & vassalli Regni Angliæ; Ecclesiæ vero non convenire, subditos Principibus suis subtrahere, aut cum aliena jactura ditescere* (b). Si non jure, cum Græcorum causa, tum deficiente populorum consensu; stantibus igitur iisdem causis (c), neque illam Pontifici Romano deinceps fidelitatis

(a) *Cit. leg. id quod nostrum de reg. jur. Bui-
dæus in l. justitia, D. de just. & jur.*

(b) *Arnif. de Jur. Majest. cap. V.*

(c) *L. illud 32. D. ad leg. Aquil.*

tis sponſionem jure factam eſſe intelligemus : ſed ſuſius infra.

XXIX. Pergamus modo ad reliqua . Ann. MXLIX. Hunfridus Apuliæ Comes , qui Drogoni fratri ſucceſſerat , hoſtili animo in fines Eccleſiæ copias duxit , cauſſam prætendens , quod Leo IX. Campaniæ Principes ab amicitia Nortmannorum in vires magis invaleſcentium avocaverat (a) . Non hic quæro , juſta ne fuerit invadendi occaſio a Nortmannis capta ; aut juſtum Pontificis de avocandiſ Campaniæ Principibus conſilium (b) ; quod tamen reor , vix a quopiam concoqui poſſe , illud eſt , quod , cum anno ML. Richardus Comes Averſanus , Hunfridi frater (c) Capuam Landulfo Pandulfi filio ademiſſet , Leo ira percitus Capuam , & Beneventum diris devovit . Ea namque querela aut ad neminem , aut ad Cæſarem pertinebat , tanquam inter ejus ſubditos de jure territorii orta , nulloque pacto ad Pontificem .

XXX. Anno MLIII. Henricus II. Imperator Beneventum Eccleſiæ largitus eſt (reſervata,

(a) *Sigon. ibid.*

(b) *Legendus Grot. de jur. belli, &c. lib. 2. cap. 1. & Arnold. Clapmar. de arcan. Rerump. lib. 4. cap. 10.*

(c) *ſcđm Sigon.*

ta, ut puto, *summa potestate*) (a) : & hæc nova bellandi materia, quam superius num. VI. tetigimus. Quod tamen ibi omissum est, non videtur hic prætereundum, videlicet aliter rem tradi a Sigonio. Scribit enim, pugnatum in Apulia; & Nortmannos, antequam cum Leone confligerent, reverentia Pontificis ductos, pacem petiisse, *ea lege, ut, quæ ceperant, Ecclesiæ beneficio retinerent, atque feudatarii fierent* : ad quæ Leo: *Reddant ante*, inquit, *res S. Petro ereptas, deinde de pace loquantur.* Cui Nortmannus: *Prius millies pugnando mortem appetiturus sum, quam, quæ semel armis peperî, redditurus.* Pugnatum deinde, & Pontifex captus.

Ex ipsa rerum gestarum serie, & ex Historici verbis liquido patet, primum Nortmannos haud quidem Ducatum Apuliæ beneficio Pontificis in posterum se possessuros dixisse; sed ea, quæ ceperant, ad D. Petrum spectantia, puta Beneventum, & alia minora oppida: deinde, cum Pontifex pacis oblatas condiciones respuisset, feudatarios Ecclesiæ minime factos; tandem neque ipsa oppida tunc restituta.

Omnia, quæ hæctenus dicta sunt, planum faciunt, Pontifices in Regno Neap. nullum habuisse.

(a) *Chron. Cassin. lib. 2. c. 42. Plat. in Leon. IX.*

buisse *jus in rem*, ut loquuntur Jcti. Nunc restat excutere, quid facto nostrorum Principum adepti sint.

XXXI. Primus igitur omnium Robertus cognomento Guiscardus in Nicolai II. Pontificis verba juravit anno Christi MLX. Qua occasione, quibus conditionibus, idem Sigonius explicat (a), cujus verba hic transcribere necessarium duxi: *Robertus*, inquit, *Viscardus*, qui prioribus annis, *Hunfrido* fratre mortuo, & *Bajelardo* fratris filio exacto, *Apuliæ Comitatum* invaserat, modo *Rbegio* *Calabriæ* opido, & *Troja* *Apuliæ* capto superbus, ultro se *Ducem* *Apuliæ*, atque *Calabriæ* appellabat, & ditioni Pontificis, quasi continua rerum serie tractus imminebat. *Richardus* autem frater ejus, qui *Capuam*, *Landulfo* Principe ejecto, portis tantum, & turribus urbis in civium potestate relictis, occupaverat, *Campaniæ* fines vexare non desinebat: uterque autem diris a Pontifice devotus, in ejus se auctoritate futurum, atque omnem ditionem armis partam, acceptam ei relaturum pollicebatur, si se in gratiam recipere, ac feudatarium Ecclesiæ constituere vellet. Quibus rebus cognitis, *Nicolaus*, qui parum in se roboris ad bellum tantum gerendum cernebat, at-

(a) Sigon. lib. 9. ad ann. 1059. Platin. in Nicol. II.

atque proximum Leonis periculum ante oculos habebat, & populorum quotidianas defectiones reformidabat, postulatis eorum assensit: atque ad rem propius inspiciendam, ac cognoscendam, Melfim, ut diximus, processit; ibique conventu habito, Richardo Capuanum Principatum, Roberto Apuliae, Calabriaeque Ducatum vexillo tradito confirmavit, atque solemni eos sacramento adegit, se Ecclesiae Romanae fideles, ligiosque (sic enim loquebantur) futuros, atque annui tributi nomine duodenos in singula boum jugum denarios soluturos. (a)

XXXII. Expendamus singula. Robertus Bajelardo nepoti Calabriam, & Apuliam contrafas, & jus ademeral: legitimum ergo dominium harum regionum non habebat. His rebus Pontificis animus minime permovebatur: hac de causa dominationem ad Ecclesiam revocandam esse oportere, non clamabat: non sacris Robertum arcebat, & Carolinae donationis, & Apostolici officii oblitus. Pergit Robertus, uno scelere ad alia manducente; & cupiditate nimia imperii prolatandi flagrans, in fines Ecclesiae copias ducit. Statim, solemni carmine, piorum communione privatur. Summa apud populos invidia laborat. Quid erat agendum? Hinc conscientia malefactorum eum tor-

(a) *Præter Sigon. Chron. Cas. lib. 3. c. 13.*

torquebat ; hinc agitabat opus , ne populorum animi religione perterriti a fide desciscerent Arcanum itaque consilium ad invidiam amovendam , maleque partam dominationem in tuto collocandam capit , religionis phantasmate infatuare plebem , titulumque apud eam validum sibi comparare . *Ligium* hominem se facit Pontificis , a quo ditionem armis partam acceptam laturum profitetur ; tributique annui nomine soluturum duodenos denarios in singula juga boum . (a) Vicissim Dux Calabriæ , & Apuliæ pronunciatur . Nimirum inepte callidus homo nesciebat , quantum sibi liceret : quid enim vetabat *jure gentium* appellare se non modo Ducem , sed Regem ? aut quid ad summum imperium faciebat frigida illa Ducis appellatio ? Recte , sapienterque olim Romanis , apud quos , *jus imperii valebat , inania trans mittebantur* (b), erat in more positum , *vim principatus complecti , nomen remittere* (c) . An forte ignorabat , rei suæ nullam esse acquisitionem ? (d) inanemque ludere operam , qui speciali privilegio vult ac-

(a) *Sigon. de Regn. Ital. lib. VIII.*

(b) *Tacit. 4. Annal.*

(c) *Id. 4. Histor.*

(d) *L. 4. C. de contr. empt. §. 10. Instit. de legat.*

acquirere, quod jure publico jam habet in potestate? Regnum armis paraverat: acceptum igitur ferendum erat militibus, amicis, clientibus, subditisque, quorum virtute, opera, consilio, opibus acquisiverat.

XXXIII. Sed ponamus minime Bajelardo nepoti per summam injuriam eripuisse: an ideo in Roberti erat arbitrio situm, se, suamque ditionem Pontificis Romani facere beneficiariam? Istud quo minus credam, duo potissimum obstant. Primum quia Italiam Græci non adhuc habebant prò derelicta, quo possent Nortmanni plenum jus sibi comparare. Etenim cepisse rem is intelligitur, qui *ita detinet* (verba sunt Grotii (a)), ut recuperandi spem probabilem alter amiserit. Et ut captor acquirat dominium, inquit Puffendorfius (b), *valiturum etiam adversus eum, cui res erepta fuerit, necessum est, ut accedat hujus cum altero pacificatio, & transactio*. Citra hanc enim priori Domino jus remanere intelligitur ad rem istam, quandocumque vires superfuerint, *hosti iterum extorquendam*. Alterum, quia, posito,

ple-

(a) Grot. de Jur. bell. lib. 3. cap. 6. l. Pomponius, D. de acquir. rer. domin.

(b) Puffendorf. de jur. nat. & gent. lib. 8. cap. 6. §. 20. Idem lib. 7. cap. 7. §. 3.

plenissimum jus nactus fuisse Nortmannos ; adhuc ligium se hominem Ecclesiae facere nequibat Robertus : cum Drogo, & Ranulfus , deditioe Henrico II. Caesari pridem facta , clientelari jure imperare coepissent . Igitur , quemadmodum in superioribus disputatum est , factum Roberti irritum fuit , & inane ; non poterat enim alteri dare (a), quod in ejus bonis non erat ; nec feuda Ecclesiae facere Apuliam , Calabriamque , quae jam essent juris Imperii Occidentalis . Quid enim magis ridiculum , quam *de alieno liberalitatem exercere* ? aut quid a ratione magis absonum , quam vassallum , invito domino , feudum alienare (b) ? immo summum imperium feudi ? Ni maluisset Robertus , monstrosa quadam rerum permutatione , Pontificem Imperatoris immediatum vassallum facere , se immediatum Pontificis : quemadmodum a Mathilde factum videri potuit , quae Imperii feuda , quae possidebat , Ecclesiae legavit . Etenim res transeunt cum onere (c) , nec mutant qualitatem cum qua-

(a) *Argumento l. unum 67. §. Si rem tuam, D. de leg. 2.*

(b) *C. naturalis, ubi Gloss. & DD. si de feud. fuer. controu. Chassan. Catal. Glo. mundi part. 5. consi. 28.*

(c) *L. si servitus. De servit. praed. rustic.*

qualitate possessoris (a), uti docent Jcti. Accedit, quod nemo potest duorum dominorum æque, sive in solidum, esse homo ligius, sive vassallus respectu ejusdem (b): cum propter illam rationem, quam in limine hujus disceptationis explanavimus, nempe jus summum dominationis, & vim imperii esse indivisibilem; tum quia juramentum, in quo fidelitas contra quoscunque domino promissa est, novo succedente juramento consistere nequit (c).

Quod tamen caput rei est, non potest ligium vassallum habere, & talem, qui principali

(a) *L. ususfructu 7. §. cum Celsus. l. si quid. De usuf. l. Paula 27. §. ult. De leg. 3. l. 2. 12. 17. de alim. legat. l. generaliter 24. §. fin. de fideic. libert. l. 4. §. Is vero D. de censib. l. cum unus. De reb. auct. Jud. possid.*

(b) *Cap. extr. Si quis invest. de feud. lig. Glos. in Clem. Pastoralis de sentent., & re jud. Specul. de feud. §. quoniam. Bald. in c. cæterum n. 7. de Judic. Rosenthal. de feud. c. 2. concl. 4. Cujac. un. de nova form. fidel. C. un. de feud. lig. Vultejus lib. 1. c. 8. n. 21. Gail. Arrest. c. 6. n. 29. Duaren. Consuet. feud. cap. 4. n. 4. c. 1. §. præterea. De prohib. alien. per Frideric. c. F. 55.*

(c) *Cap. intellecto de jurejur. C. venientes. ibid. Roman. com. opin. lib. conclus. 9. n. 3.*

pali gaudeat dignitate, nisi qui alium non agnoscit superiorem (a). Atqui Pontifex Romanus, quamquam in iis, quæ ad regimen animorum spectant, summus sit Episcoporum Episcopus, & Dei Opt. Max. Vicarius, nec alium præter ipsum habeat, cui rationem reddat villicationis suæ; quantum tamen ad ordinem temporalium rerum, habet Principes, & Cæsarem superiores, uti ex superius dictis, & ex infinitis SS. PP. testimoniis fit manifestum: immo ex ipsis Caroli M. & Ludovici Pii donationibus, testamentoque Mathildis, quibus debet ditionem, quam amplissimam in Italia possidet. Unde receptum est apud Juris feudalis interpretes, Papam, si feudum accipere velit, juramentum fidelitatis præstare oportere (b). Jam vero si summa potestas ditionis Ecclesiasticæ, ætate præsertim Roberti Guiscardi (nisi nobis imponant Sigonius, Guicciardinus (c), & alii) ad Imperatores Occidentis pertine-

(a) Bald. in prælud. feud. div. 7. n. 56. Rebuff. Declarat. feud. divis. 10. argumento l. nam magistratus, D. de recep. arbitr., l. iudicium 58. D. de judic. l. ille a quo, §. tempus, D. ad Trebell. Duaren. Consuet. feud. cap. 4. n. 7.

(b) Afflict. ad c. 1. §. item si Cler. de capit. Corrad. Jason. in prælud. feud.

(c) Guicciard. lib. 4.

tinebat; qua fronte quispiam affirmare ausit; Robertum ligium Ecclesiæ hominem fieri potuisse? Ego vero in ea sum sententia, si daretur Roberto iterum velci aura ætherea, tot argutiores Romanensium risu proculdubio excepturum, revocaturumque in eorum memoriam, quæ, post umbratilem a Pontifice concessam dignitatem, ipsemet patravit, quantumque ejus dicto audiens fuerit: immo se Ducem Calabriae, & Apuliæ a fratribus, post Siciliam subactam diceret fuisse appellatum, non vero a Leone IX. dum de iisdem dititionibus investiretur: (a) & cum Alexandro II., & Gregorio VII. bella gessisse; a quibus, quamquam sacræ detestationes in ejus caput jacerentur, (b) nunquam tamen pronunciatum est, eas regiones ob crimina vassalli ad Ecclesiam fuisse reversas.

XXXIV. Quin ultro concedamus, & Robertum legitime imperitasse; & Drogonis, Ranulphiue subjectionem erga Henricum II. ipsum non affecisse; & Pontificem nec quidem in temporalibus per ea tempora habuisse superiorem: an ideo Roberti factum ullo potuit esse sibi, Regno, subditis, successoribusque detrimento? Id expresse negamus.

Si enim personam spectemus, cum se ligium fore

(a) *Collep. lib. 3.*

(b) *Sigon. ad ann. 1074.*

fore juravit, tributique nomine duodenos denarios in singula juga boum soluturum, non ideo summam majestatem, aut imperium, & potestatem liberam in subditos exuere cogitavit: non enim usque adeo abjecti animi erat, ut ex libero Principe, nulla necessitate ad id cogente, sponte servitium subire vellet: & planum est apud J.Ctos, mentem, non verba spectanda esse (a). Quæ vero fuerit Roberti mens, vel ex eo luculenter apparet, quod *ro' ligium* ea ætate non adeo stricte sumebatur, uti nunc apud Feudistas; sed, ex Italico verbo *liga*, quod est *foedus*, *societas*, deductum, non aliam notionem præferebat, quam hominis sacramento adacti ad alicujus fidelitatem (b): quod citra omnimodam subjectionem fieri poterat. Sic Dux Gueldrius, teste Bodino (c), Carolo Francorum Regi hac formula se adstrinxit: *Ego devenio vassallus ligius Caroli Regis Francorum, pro ratione quinquaginta*

(a) *L. si quis filium, C. de liber. præter. l. si peculium, §. si servus, D. de pecul. leg. l. cum acutissimi, C. de fideicomm. l. sed Celsus, §. 1. D. de contr. empt. l. si tam angusti. De servit. Schrader. de feud. par. 2. c. 1. n. 18. 19.*

(b) *Prætejus Lex. Jurid.*

(c) *Bodin. de Republ. lib. 1.*

ginta scutorum auri, ante festum D. Remigii mihi solvendorum ann. 1041. Et tamen nemo dubitat, pactionem illam aliud non fuisse, quam speciem *fœderis inæqualis*, & belli quondam societatem. Sic legimus apud Frossardum, (a) Robertum Comitem Namurcensem in partes Eduardi III. Angliæ Regis transisse, & stipendia meruisse trecentorum, ut loquuntur, sterlingorum; ideoque evalisse hominem ligium Regis Angliæ; cum tamen nullum ab Anglo feudum obtineret. De Philippo quoque Valesio Galliarum, & Alfonso Castellæ Regibus idem Bodinus prodidit, invicem se vassallos constituisse, idest fidelitatem ex fœdere sancte promississe. Tametsi non negaverim, hujusmodi pactiones cum potentioribus initas, conditiones plerumque continere, & speciem aliquam subjectionis præferre. Robertus Andegavensis, Carolus ejus filius (b), & Alfonsus II. Aragonius (c) Calabriæ Duces, Florentinarum copiarum ductores, accepto stipendio, diu fuere; qua in re fidelitatis sacramentum intercessisse necesse est; quis tamen affirmabit unquam, aut eos fuisse vassallos, aut Calabriam Florentinorum feudum?

Quam-

(a) *Frossard. Histor. lib. 1. cap. 14.*

(b) *Collenuc. Histor. lib. 5. Constantius lib. 5.*

(c) *Albin. de gestis Alfons. II.*

Quamobrem non statim libertatem dominationis amisit Robertus Guiscardus, quando ligium, idest fidelem hominem, se Nicolai II. Pontificis dixit; sed id tantum fecit, ut, si quando opus esset, suppetias Ecclesiæ mittere teneretur: unde Crantzius (a) : *Et Guiscardus (inquit) sese constituens Romanæ Ecclesiæ vassallum, vel (quod ejus regionis verbum est) ligium Romano Pontifici, quæcunque peterentur præsidia mittere, ac quando opus videretur, cum omnibus copiis afferre præsidium spondit.* Quod vero inquit Sigonius: *ditionem armis partam acceptam Pontifici relaturum*, pollicitum esse, id potius pertinet ad notionem vocabuli *ligium*, quæ tempore Sigonii invaluerat, & virum fefellit ceteroqui doctissimum: quamquam scire debuerat sententiam apud Jurisperitos (b) receptissimam, non ex eo tantum, quod quis dicatur *ligius*, *ligium* fieri, nisi *in re* accipiat feudum vere *ligium*; & propter nostrum affirmare; vel negare non mutari substantiam rerum (c).

XXXV. Verum fecerit se Robertus *ligium*, prout nunc strictius sumitur apud Interpretes; tametsi feudum *in re* vere *ligium* aut non
acce-

(a) *Albert. Crantz-Chron. Nortman. cap. 7.*

(b) *Bald. cons. 291. lib. 2.*

(c) *L. assumptio, D. ad municip.*

accepit, aut alterius ligium: non inde tamen sequitur, Regnum ipsum, subditos, & successores in turpissimam servitutem adductos esse.

Principio quia de successoribus verbum quidem nullum in formula juramenti, neque apud Sigonium, ceterosque Historicos, neque in epistola decretali Gregorii VII. (a).

Secundo ob defectum potestatis. Quamquam enim unusquisque arbiter est rei suæ (b), id tamen locum habet in rebus privatorum, aut Principum rebus fiscalibus, & privati patrimonii; secus in Juribus Regni. Majestas namque *realis*, ut loquuntur Politici (c), reddit imperantes ipsi Reip obnoxios, obstrictione *conservativa*, licet non *subjectiva*: unde fit, quod cum Princeps omnia possit, non potest tamen jura imperii alienare: hoc enim esset Rempubli-
cā non augere & conservare, sed minuere & evertere (d), contra quam sui officii ratio postulat (e). Notanda sunt ad hanc rem verba
Ab-

(a) *Epist. Decr. Greg. VII. lib. III.*

(b) *L. statuas in f. C. de relig. & sump. fun. l. sed etsi lege §. consuluit de hered. petit. l. in re mandata 21. C. mandati. l. nemo, C. de judic. Coras. lib. 7. Miscell. 20.*

(c) *Besold. Synops. cap. 1. n. 6.*

(d) *Clapmar. de arcan. Rerumpubl. lib. 5. c. 12. Bart. proöm. Dig. n. 13.*

(e) *Bald. l. unic. De off. Præs. præ.*

Abbatis Panormitani, celebris sua ætate Juris-
 consulti (a): *Nota primo, Regem non posse alie-*
nationem facere de bonis, & juribus Regni;
bona enim sunt dignitatis, & non propria ipsius
Regis; licet ipse habeat jurisdictionem in ad-
ministracione ipsius: & paulo post: Quia bona
Regni non sunt ipsius Regis, sed Regalis di-
gnitatis. Sic quoque de jure succedendi doctis-
simus Grotius inquit (b): Successio enim imperii
non est sub jure Imperii: & Baldus Perusinus (c):
Regni dignitas non est in commercio: est enim legis,
& naturæ donum, quod cedi non potest. Hac
fortasse motus ratione Bartolus, cum miris modis
se torfisset, de donationis Constantinianæ validi-
tate verba faciens, tandem fassus est, se potius
timore, quam veritatis vi adduci, ne donatio-
nem illam refelleret. Videte, inquit, nos su-
mus in terris amicis Ecclesiæ; & ideo dico,
quod illa donatio valet; & inferius: Ex qua
sequitur, quod Papa non habuit jurisdictionem
aliquam, sed volens favere Ecclesiæ, dico, quod
illa donatio valuit (c). Non est igitur haben-
da ratio alienationum, quæ jura imperii mi-
nuunt, adeoque etiam Reipublicæ, cujus est
 sum-

(a) *Abb. in cap. Intellecto de jurejur.*

(b) *Grot. de jur. bell. lib. 2. c. 7. n. 27.*

(c) *Bald. conf. 389.*

(d) *Bartol. præm. Digest. n. 14.*

summa dominatio, quam Princeps exercet: & habendæ sunt jure naturæ nullæ, tanquam factæ de re aliena (a). *Apud sapientes*, (inquit Tacitus) *casta habentur, quæ neque dari, neque accipi, salva Republica, possunt*. Et Posthumius in Senatu contendebat, Pop. Romanum non teneri turpi sponsione, quam cum Samnitibus injussu populi fecerant Consules in pace Caudina, ut Livius refert (b). Quid vero magis Reipublicæ exitiabile, & contra populi dignitatem, quam mancipiorum, aut pecudum more, arbitrio Principis, alienam potestatem invitos subire, sub qua forte cruentissimam tyrannidem passuri sunt? quid magis a liberis capitibus alienum, quorum nullum potest esse commercium (c)? quando jure civili nec quidem libertate per fideicommissum relicta, potest heres servos manumittendos alii tradere, ne scilicet fiant alterius liberti, quam cujus voluit testator (d).

XXXVI.

(a) *Grot. lib. 2. cap. 14. n. 2.*(b) *Livius lib. 9.*(c) *L. 83. §. 5. l. liber homo 103. D. de verb. oblig. l. si emtione 34. §. 1. D. de contr. emt. l. 1. §. 9. de oblig. l. quod nullus 182. de reg. jur.*(d) *L. generaliter. 24. §. ult. & l. invitus 34. D. de fideic. libertatib.*

XXXVI. Huc facit distinctio, quam attulimus inter modos acquirendi summam potestatem jure gentium. Aut enim electione subditorum defertur, aut successionem legitima, aut jure belli. Electionem si pactioes cum subditis comitatæ sunt de Republica facta recta conservanda, oportet fidem non fallere, & ea, quæ semel placuerunt, servari (a), præcipue a Principe (b). Si pactioes non adsint, & grati animi ratio, & Regiam officium postulat, Reipublicæ statum non fieri viliorem, deterioreve: *Moderatori namque Reipublicæ beata civium vita proposita est; & ut Cicero scribit (c), Ut tutela, sic procuratio Reipublicæ ad utilitatem eorum, qui commissi sunt, non ad eorum, quibus commissæ sunt, gerenda est: & alibi: Nihil aliud est imperium, ut sapientes definiunt, quam cura salutis alienæ. Eodem igitur modo, quo ad tutorem spectat, rem pupilli salvam facere, non perdere (d); & ad*
eos,

(a) L. 1. D. de pactis, l. non minorem 20. C. de transact.

(b) L. inter claras C. de summ. Trinit. Plutarch. in Eumene.

(c) Cic. 1. officior.

(d) L. tutor 27. D. de admin. tutor. l. 3. §. si tutor D. pro emt. l. interdum 56. §. penult. D. de furt.

eos, qui curam aliorum gerunt, eniti, ut ipsorum patrimonia, decus, felicitasque augeatur; ita & Princeps subditorum beatitati consulere, dareque operam debet, ne quid Respublica ejus tutelæ commissæ (a) detrimenti capiat; quin ejus augere debet dignitatem, amplitudinemque. Accedit, quod a subditis non videtur electum nudum, & inane nomen Principis (quod alicubi est arcanum dominationis Aristocraticæ) sed industria, fortitudo, & solertia personæ; qua pro salute ceterorum laborante, cives tranquille, beateque vivant. Nedum igitur abuteretur ea potestate, summam dominationem in alium transferendo; sed & peculiari quodam flagitio voluntatem subditorum frustraretur, quos ex liberis faceret alii obnoxios, & vestigales.

XXXVII. Aut Regnum delatum est successionē: & tunc præter tacitam subditorum voluntatem, qui videntur certam familiam sibi præposuisse (b), ut ex ea prognati Rempublicam administrarent, & non alii; cogitandum est, successores, qui non tanquam heredes veniunt, sed tanquam agnati proprio jure (c), ratam alie-

(a) *L. 3. C. de iure Reip.*

(b) *Hobbes de cive tit. Imperium Grot. lib.*

1. c. 3. n. 10.

(c) *Vid. Castil. de jure Representat. lib. 3. cap. 19. n. 117. & 118.*

alienationem habere, cogi non posse: eodem ferme modo, quo in jure patronatus, per Romanorum leges, filius succedit tanquam unus ex liberis, non tanquam heres (a). Apposite rationem reddit Mierez (b): *Quia cum Regna (inquit) habeant jura sanguinis ; & in illis succedant primis Regibus , qui Regnum habuerunt , non autem ultimis morientibus ; nihil in præjudicium successorum disponere possunt , nec Regie dignitatis , & bonorum , & reddituum Regni aliquid diminuere valent , nec contrahendo , nec donando , nec relinquendo , nec aliquo quolibet modo ; nec possunt successoribus alio quovis modo præjudicium inferre .*

XXXVII. Aut armis Regna sunt parta ; & cum priorum subditorum laboribus , periculis , sanguine id factum sit , admodum rationi est consentaneum , ut nonnisi eorum consilio , placito , & consensu alienari possint (c) . Hinc
aje-

(a) *Duaren. consuet. feud. cap. 11. n. 9. Bodin. de Rep. lib. 1. c. 8.*

(b) *Mierez de Majorat. qu. 1. par. 4. num. 127. Valenzuela conf. 198. num. 2. In eandem sententiam scribunt Oldrad. conf. 231. Bal. in proæmio feud. n. 32. gloss. in l. si moveor 4. C. si servus expert. vend. Lanarius conf. 1. n. 12. Montan. in prælud. de Regalib.*

(c) *Hottom. quæst. Illustr. 1. arg. l. 1. C. de*

ajeat Ferdinandus Aragonum Rex , cum Fredericum ejicere Regno Neapolitano in animum induceret suum , non potuisse Alphonsum I. Ferdinandum filium nothum successorem sibi facere in ea ditione , quam , licet armis , viribus tamen , opibus , & sanguine Tarraconensium redegerat in potestatem .

Et meo quidem judicio illud non leve est argumentum , ab aliis hac in re prætermissum , quod , cum Princeps sit veluti tutor , & administrator Reipublicæ , quæ pupillæ loco habetur (a) , & cujus est publicum ærarium , a fisco , & a patrimonio rei privatæ diversum (b) ; valde contra æquitatem videtur , ex pecunia publici ærarii Regna sibi comparare , privato jure deinceps possidenda , & pro voluntate in alios transferenda . Nam , quod Grotius ait (c) , quemadmodum dotis fructus fiunt mariti , licet
 ipsius

de comm. rei alien. l. si in re communi 19. D. de noxal. action.

(a) *L. 3. Cod. de jur. Reip. lib. XI. Chopin. de Dom. Franc. lib. 2. tit. 1. Mierez de Majorat. p. 4. u. 1. n. 230.*

(b) *L. inter publica 12. l. bona 15. de verbor. signif. l. sed Celsus. De contr. emt. Glos. ad l. usucap. 19. D. de usucap. & ad tit. de jur. fisci. l. ult. de jur. civit. C. lib. XI.*

(c) *Grot. de jur. bell. lib. 1. c. 3.*

ipsius dotis sit nudus administrator , ita proventus publici ærarii esse in pleno dominio , & proprietate regentis ; quos ubi impendat in usum belli , faciat sua proprietatis jure quæcumque acquisiverit ; vereor ne non fallatur doctissimus vir , neque satis animadvertat , quantum dos a publico ærario distet . Dotem enim ipsam esse in viri *dominio civili* scimus (a) ex titulo oneroso ; ut nempe uxorem ipsam , liberosque ex ea suscipiendos sustentare possit ; ideoque , veluti compensatione quadam pecuniæ in dies erogandæ , facere fructus suos . Atqui Princeps , qui Reipublicæ causa constitutus est jure gentium ; & cui tributa solvuntur , non ut ex publica inopia , calamitateque ditescat , aut ut in privatum penu reponat , quod in usum Reipublicæ aliquando erogavit ; (quis enim Regum , post Romanos Imperatores , qui ex privata fortuna , furore magis , ac consilio militum , ad regimen vocabantur , privatam rem habuit adeo locupletem , ut pro salute , incolumitateque civium aliquid momenti afferret ?) sed ut sint nervi ipsius Reipublicæ , & ejus commodis asserventur , præter pauca quædam pro Magistratuum sustentatione , aut pro dignitatis Regiæ ornamentis infumenda ; Princeps ; inquam , vicem subit nudi

(a) *L. pen. C. de jure dotium* .

di administratoris , cui neque alienandi potestas permissa intelligitur (a) , neque obolum quidem in privatos usus convertendi : *Si quis rem mandatam* (ait Cicero (b)) *non modo malitiosius gessisset , sui questus , aut commodi causa , verum etiam negligentius ; eum majores summum admisisse dedecus existimabant . Itaque mandati constitutum est judicium , non minus turpe , quam furti .* Quamobrem Plinius in Panæzyrico Trajani : *An fortasse* (inquit) *non eadem severitate fiscum , qua ærarium cobibes ? Immo tanto majore , quanto plus tibi licere de tuo , quam de publico credis .* Publicum erat ærarium , Imperatoris Fiscus .

Planum hinc fit , quandocumque Princeps tributa subditorum , publicique ærarii vires in usus externi belli consumit , nihilo magis facere acquisitas res sibi proprias , & patrimoniales , ut loquuntur Politici , ac tutor , vel quilibet alius administrator , qui ex fructibus hereditariis pupilli agrum , gregem , insulam emeret (c) .

Ve-

(a) *L. contra 27. D. de pact. l. ait Prætor §. 8. l. si res pupillaris 49. D. de minor. l. in eos , de tutelis. l. ult. C. si advers. vend. Menoch. remed. recup. possess. 9 n. 106.*

(b) *Cic. pro Sex. Rosc. Amerino.*

(c) *L. qui fundum , §. si tutor. D. pro emi*

Verum, inquit idem Grotius, non capita libera civium alienantur, sed jus imperandi capitibus liberis. Pace tanti viri dixerim: eo minus alienari potest, quo magis est sanctum, augustumque. Et, cum divino (a), humanoque jure sancitum sit, ut in vitas fortunasque civium vim suam exerat; haudquaquam video, quantum distet alienatio juris imperandi ab alienatione liberorum capitum, quæ civitatem constituunt. Ad hæc quæ sunt divini juris, aut publici, in nullius bonis sunt (b), ut inquit Cajus: publici vero juris est summa dominatio: nullius igitur in bonis est: ideoque neque esse in commercio, neque separari ab imperante potest (c). Qua ratione ductus Bodinus scribit, privilegium alicui concessum a Principe, ut liceat condemnatum restituere, aut a pœna liberare, nullius esse momenti; cum sit potestas, quæ ad solam majestatem summi imperantis spectat (d).

Li-

(a) *Reg. 1.*

(b) *L. 1. de rer. divis.*

(c) *Arg. l. cum servus, §. constat de leg. 1. l. ult. D. ut in possess. legat. l. omnes fundi C. de fund. patrim. DD. apud Bodin. de Rep. lib. 1. cap. X. & ult.*

(d) *L. ante damnum in fin. l. relegati l. ad bestias, D. de pœnis.*

Licet vero armis parentur quandoque Regna, legitimum nihilominus dominationis jus a subditorum pendet voluntate, sive libera, sive coacta, ut in superioribus demonstravimus: quare subditorum quoque requiri voluntatem, ut in alium legitime transferatur, necesse est. Iisdem enim modis res dissolvuntur, quibus sunt constitutæ (a), juxta Jurisconsultorum, ac Philosophorum placitum. Unde Synesius in Orat. de Regno τοῖς γὰρ ἐναντίοις τῶν συνδόντων ἑκαστον φθείρεται, unumquodque corrumpunt contraria iis, a quibus est constitutum (b).

XXXIX. Circa exempla, quæ plurima adversus hanc sententiam afferri possent, ab Hotomano, Grotio, Arnisæo, & aliis enumerata, minime nobis est insudandum: quando ex iis, quæ hæcenus dissequimus, facile animadverti potest, aut vitandi majoris mali causa, necessitateque cogente, accidisse; aut cum impares ad repugnandum subditi extitere; aut cum ipsis quoque annuentibus, totum negotium jure perfectum est. Omnia fere, quæ occurrunt in Historiarum monumentis, cum triplici hac

ra-

(a) L. nihil tam naturale 35. de reg. jur. l. omnia 100. l. fere 153. ibid. l. quamvis 46. D. de acq. poss.

(b) V. J. Gothofred. ad d. l. nihil. de reg. jur.

ratione conveniunt ^(a) : minime enim Reges censemus, aut nonnisi nomine tenus eos, qui clientelari jure a quopiam ita Regna acceperunt (sed re, non verbis) ut quasi domini fiduciarii reverentiam, & subjectionem summo imperanti deberent.

XL. Posito igitur, quod Roberti Guiscardi mens fuerit, summum imperium in Nicolaum II., & Gregorium VII. alienandi; adhuc alienationem illam nullam ipso, ut ajuat, jure, irritamque fuisse, liquet. Qui igitur Regnum Pontifici obnoxium exinde factum est? & cur successores miseris modis vexare, qui alienationem apprime Reipubl. calamitosam ratam habere ^(b) non tenebantur? immo cur negotium facessere Principibus, ad quos successione pervenit, & quidem ab iis, qui belli quoque jure, haud secus ac Guiscardus, in potestatem redegerunt; & prava potius consuetudine, quam consilio inducti, Investituram ab Ecclesia petiverunt? Equidem certo certius est, successores Regum nullo pacto sponsonibus decessorum, etiam

(a) *Vid. Arniseum, C. 1. de potestate Majest. in bona privatorum.*

(b) *Arg. l. peto, §. frater de leg. 2. l. omnes fundi, C. de fund. patrim lib. XI. l. 2. C. de apparitor. Procons. legat. lib. XII. l. 2. C. de fund. limitaneis lib. XII.*

etiam validis, esse obnoxios, (a) quando ver-
gunt in detrimentum Reip., & agitur de iis
rebus alienandis, absque populi consensu ex-
presso, quæ Regiæ dignitati sunt adnexa, &
alienata Principis Majestatem minuunt. Unde
Coccinus ait (b) : *Nec obstat, ut Lupoldus in-
quit, si aliqui Reges Imperium receperint in
feudum, vel suis litteris in feudum recognove-
rint a Papa: hujusmodi namque submissiones sô
per aliquos ex Regibus sunt factæ, nec princi-
pibus, & imperio subditis aliquod debent gene-
rare præjudicium; cum in hujusmodi submissio-
nibus consensus Principum Electorum, & alio-
rum Principum, & populi imperio subditorum
sit requirendus.* Mox subdit: *Quando per ali-
quod factum præjudicatur pluribus, id per om-
nes illos corroboreari debet; & id quidem vide-
tur esse de jure gentium, l. omnes populi, D.
de justitia, & jure (c).* Ligium Ecclesiæ ho-
minem se dixit Robertus. Esto. Et ex suc-
cessoribus fere omnes. Etiam. Sit obligatio
illa personis eorum damnosa, ne fidem semel
datam quispiam fallat (d); non fuerit nulla
ipso

(a) *Arg. c. 1. de rer. permut. C. non liceat*
12. qu. 1. Papon. *Arrest. lib. 5. tit. 10.*

(b) *Coccin. de transl. Imper.*

(c) *C. innotuit. de Elect. Confer. quæ supra*
n. XXXIV.

(d) *L. inter claras, C. de Summ. Trin.*

ipſo jure; ſervetur in vim pacti perſonalis; negemus etiam ipſis in integrum reſtitutionem, tamquam minoribus debitam, præcipue quando ſibi detrahebant de jure Majeſtatis (a) : quis tamen juſti honeſtique tenax ſomniavit umquam, poſſe ſucceſſorem cogi ad ea præſtanda, quæ aut oſcitanter, aut per favorem certæ cauſæ a deceſſoribus promiſſa ſunt? (b) Quis imponet neceſſitatem dominationes immodicas non revocandi, & quæ Reipublicæ fundamenta convellunt? Liberalitates nimias Neronis, præter decimam partem, Galba revocavit (c). Caroli VI. Galliarum Regis largitiones a præfectis ærerii fuerunt repetitæ (d); & a Carolo VIII. Ludovici patris (e) donationes ſuperfluæ. Quin Matthias Hungariæ Rex, rogatu populi, irritas facere donationes immodicas Ladislai coactus eſt (f). Et *juſtiſſimum fuit* (verbis utar Taciti (g)) *hoc inde repeti, unde inopiæ cauſa erat* (h). Et quam demum donationem vocabi-

(a) *L. Reſp. C. quibus ex cauſ. majores.*

(b) *C. quod gratis de reg. jur. in 6. cum Concord.*

(c) *Sveton in Galba c. 15.*

(d) *Paul. Aemil. lib. 9.*

(e) *Belleforeſt. hiſtor. lib. 3.*

(f) *Bonfin. Decad. 4. lib. 7.*

(g) *Tacit. 4. Hiſtor.*

(h) *Vid. Connan. lib. 1. Comment. jur. Civik.*

bimus immodicam, si hæc immodica non est, quæ non pagum, aut urbem, non proventus Provinciæ, non jura pauca regalia (a); sed jus ipsum imperii, quo majus, & augustius in terris nihil excogitari potest (b), in alium conatur transferre?

Recte igitur, & pro dignitate cum Reip., tum sua facit, quisquis alienationem adeo turpem, ac perniciosam cassam, & nullam habet. Recte fecerunt Angli, qui subjectionem, a Joanne Rege Pontifici præstitam, ratam non habuere (c): recte Scoti, qui vicissim Jo: Ballioli ad Regem Angliæ nihili reputarunt (d). Nam cum ageretur de damno plurium (e), nec de levi aliquo tantum damno, sed de capite, de fortunis, de libertate; (f) omnium

re-

(a) Covarruv. part. 2. Relect. Peregr. de jur. fisci. DD. in c. fraternitatem, & cap. pastoralis. de donationibus.

(b) Cravett. conf. 894. n. 5.

(c) Smith. Reip. Angl. lib. 1. c. 9.

(d) Buchanan. Hist. Scot in Balliolo. apud Arnisaum. De potest. Majest. in bona privatorum cap. 1.

(e) L. in concedendo, D. de aqu. plu. arc. C. ad hæc, §. fin. De off. Archid.

(f) L. 1. & 2. D. de liberal. caus. l. non tamen, D. de appell. C. fin. extr. de major. & obed. Glos. ad c. auditis De præscription.

requirebatur consensus , ut justa obligatio exinde nasceretur .

XLI. Nec fucum nobis facit juramentum , quod in hujusmodi alienationibus intervenire solet : etenim juramentum ipso jure est irritum , & nullum propter summum incommodum ; (a) præcipue quando minuit majestatem Principis , & salutem publicam convellit (b) . *Lyfias in Oratione adversus Eratosthenem* , καὶ τοὺς , inquit , ὅρκους , εἰ ἐσωφρόνουσι , οὐκ ἂν ἐπὶ μὲν τοῖς τῶν πολιτῶν κακοῖς πιστοὺς ἐνόμιζον , ἐπὶ δὲ τοῖς τῆς πόλεως ἀγαθοῖς ῥαδίως παραβχινον . Et , si saperent , juramenta , quæ sunt civibus damno , rata non haberent , sed facile pro Reip. commodis violarent . Unde Honorius III. ad Episcopum Colossensem scribens : *Intellecto jamdudum* (inquit) *quod carissimus in Christo filius noster Hungaria Rex illustris alienationes quasdam fecerit in præjudicium Regni sui , & contra Regis honorem : nos eidem Regi dirigimus scripta nostra , ut alienationes prædictas , non obstan-*

(a) C. intellecto . De jurejur. ibiq. Bart. l. non dubium , D. de legib. c. licet 12. q. 1. c. quodvis commisit 35. qu. 9. c. Abbate sane . De jurejur. Felin. in c. audientiam Extr. de præscript.

(b) C. quamvis , ubi Gloss. de pactis in 6. DD. in l. jurisgentium , D. de pactis .

obstante juramento, si quod fecit, de non revocandis iisdem, studeat revocare (a). Nec sine probabili quadam ratione: in juramento enim non intelligitur promissum, quod est inhonestum (b); inhonestum vero dicitur, quodcumque est contra salutem patriæ.

XLII. Multo minus quod inquit, in Ecclesiam posse fieri donationem, quamquam invitis subditis, ut quidam supini DD. autumant (c). Nam *Ecclesia*, *cultrix*, & *auctrix* *justitiæ*, non patitur contra *justitiam* aliquid fieri in se, vel in alterum (d); nec debet cum aliena jactura locupletari (e): & Resp. eodem favore gaudet, ac *Ecclesia* (f); quoniam disjunctæ consistere nequeunt: unde consequitur, quod, stantibus iisdem privilegiis, (si qua forte dari possunt contra jus gentium) haud
ma-

(a) d. c. intellectu.

(b) C. non est obligatorium, ubi DD. de reg. jur. in 6. l. non dubium, C. de legib. Grot. de jur. bell. lib. 2. cap. 13. n. 6. Gail. de Pace publica lib. 1. c. 4. §. 16. L. alia causa, §. 2. D. solut. Matrim.

(c) Apud Menoch. de arbitr. lib. 2. cent. 6, cas. 559. n. 10.

(d) C. 1. de alienat. feud.

(e) C. ex tenore. De foro compet.

(f) Novell. 120. c. 1. Novell. 7. c. 2.

magis unius favor respiciendus est, quam alterius .

Horum principiorum ignoratione factum est, ut barbari nostri leguleji eo favorem Ecclesiæ per speciem pietatis protulerint, ut invitos quotidie cogant dominos vendere fundos, & ædes templis & monasteriis adjacentes; quo, non dicam templa fiant augustiora (esset enim hoc fortasse ferendum) sed æditui, & monachi laxius habitent, amplissimas porticus, hortos pensiles, viridaria, piscinas, cœnacula pene Regia, & domos habeant urbibus pares: ci-ves interim, a quibus Reip. salus pendet, aut in sordidioribus, humilioribusque vicis degant, honestissimis vitæ oblectamentis carentes; aut extra promœrium, impeditissimis quidem in locis, & quibus crassior aër securitatem a monachis præstat, suas deliciolas, & nec quidem curis vacui, habeant. Sed alijs hanc provinciam integram relinquimus; non enim nostri instituti ratio postulat, in his diutius immorari.

XLIII. Ejusdem momenti est & illud, quod ingerere posset aliquis, Nortmannos ex privata eorum pecunia delectus habuisse; Saracenos, & Græcos profligasse; Apuliamque, & Calabriam imperata facere coëgisse: quamobrem, secundum tradita e Grotjo, aliisque, Regnum sibi constituerunt *patrimoniale*, & alienabile; nec voluntati, aut juri aliorum, quos fortasse habebant, subditorum obnoxium.

Næ quantum ridiculi sunt, qui hæc obgan-niunt. Negant, subditorum opibus, & ærario
alte-

alterius Reip. has regiones a Nortmannis fuisse subactas, ut vim nostrorum argumentorum effugiant; sed

Dum vitant stulti vitia, in contraria currunt.

Nimirum affirmant, potuisse unquam fieri, ut qui summam potestatem nullibi gentium habebant, *justum bellum* proprio milite, & armis fusciperent (a). Hoc quid est, nisi ex prædonibus facere Principes? ex latrociniis bella? Quid, nisi privatae fortunæ homines ad capefendam tyrannidem invitare? Sed neque illud verum est, propriam pecuniam in conscribendo milite erogasse. Etenim constat apud Historicos (b), paucos admodum numero ad has oras appulisse Nortmannos, patria extorres, & redomi angusta solum vertere coactos; Salernitanique Principis Guaimari stipendiis, & gratia paullatim florentes, cum perduellibus Apulis adversus Græcos consilia, & vires communicasse: unde omnis potentia, & Regiæ tandem amplitudinis principium, & fons. Multumque a vero aberrat hac in re Baptista Platina (c), qui Guilielmum Ferrabrachium scribit

(a) *Vide superius n. 4.*

(b) *Colle. lib. 3. Guicciardin. lib. 1.*

(c) *Platin. in Serg. IV.*

bit XL. Nortmannorum millia, ab expeditione Hierosolymitana redeuntium, sibi adjunxisse; & per speciem ulciscendæ injuriæ, a Molochio Catapano acceptæ, qui sancitum fœdus de ditione Siciliensi dividenda violaverat, Apulia, Calabriaque potitum esse. Qui vero poterant propria pecunia exercitum comparare homines sine lare, sine foco, nullisque certis sedibus, qui mercenariam trahebant vitam? An non potius credendum est, principio parvæ ditionis opibus, quam a Guaimaro acceperant; oppidanorumque opera, quos ad pericula subeunda socios magis, quam subditos, prædæ dulcedo illexerat, parva gessisse sive bella, sive latrocinia; deinde, paullatim blandiente fortuna, rebusque prospere succedentibus, in eam excrevisse potentiam, ut copias sociali fœdere conjungere cum Græcis possent? Pauciores itaque primi illi subditi jus habuere in primos victoriæ fructus; deinde alii, qui in unum corpus Reip. sensim coaluerunt, in ceteros. Quocumque igitur se demum vertant adversarii, nunquam, salva æquitate, & jure gentium, jus dominationis in alium transferre Principes nostri potuere; nec Regno, subditis, & successoribus esse detrimento: sed prout quisque eorum *investiri* se passus est a Pontifice, & *ligium hominem* se fecit, nullum accipiens feudum *in re*; ita, sacramenti præstiti ratione, subsidia pro re nata mittere, & fidelem se Ecclesiæ Romanæ præbere æquum fuit, nulla ex hoc feudi natura Regno adhærente. Et-
enim

enim tametsi, recepto jure, bona quæcumque habet vassallus, subdantur jurisdictioni domini; id tamen intelligendum est de iis, quorum proprietas, & plenum dominium ad vassallum pertinet. Atqui *jus dominationis* hujusmodi non esse, ex superioribus fit manifestum: ac præterea tota ejus vis, & ratio in eo consistit, ne alii obsequatur; nam contra non esset summum. Et quamquam is, qui summum imperium obtinet, possit alterius fieri vassallus, vel propter fœdus, quod vocant inæquale, vel propter feudum alibi fortasse situm; Respublica tamen, a qua summum illud imperium habet, feudum idcirco non fit; nec ob certa crimina Principi adimi potest; nec, familia extincta, devolvi, ut loquuntur feudistæ. Páucis hanc distinctionem obligationis personalis, & *juris in rem* tetigit clarissimus Grotius (a) in aureis suis libris de Jure belli, & pacis.

XLIV. Sed his, similibusque rationibus stupidiore quidam non acquiescunt. Clamant, non esse metienda jura summæ Sedis Historicorum narrationibus, aut placitis Jurisconsultorum: male nos de Religione, & de Ecclesia mereri, qui possessionem adeo diuturnam ad incudem revocamus: satis superque dominationi

(a) Grot. de jur. belli, & pacis lib. I. cap. 3. in fin.

tionem Pontificis consultum esse, si vel semel Neapolitanos Principes fasces Ecclesie submisisse concedamus. Nugæ nugarum. Scilicet istud est recta cum ratione insanire: immo æquitati, justitiæque utilitatem, & commodum anteferre. Istud est confugere ad asyla, ubi virium fatis non superest ad magistratus eludendos. Istud est, dicam clarius, solitum ignorantie, & iniquitatis perfugium, pietatem, sanctitatemque obtendere; in suspicionem hæreseos apud vulgus vocare; accusationem atrocissimam de deserta religione majorum institueret; obniti, ne superstitioni larva detrahatur.

Actum esset de cunctis Europæ Regnis, si servitutem ideo effugere non possent, quia semel eorum Principes, auxilii dandi, vel petendi causa, Pontificis amicitiam, cum quodam obsequio & reverentia Sacerdotii, coluere; aut quia Pontifices, occasione quavis arrepta, alienas ditiones ad Ecclesiam pertinere pronuntiarent. Nedum Neapolis, & Sicilia, Corsica, Sardinia, Hispania Tarraconensis, Anglia, Scotia, Hungaria, & Polonia; sed ipsæ Gallie, Imperium ipsum intolerando miserrimæ servitutis onere premerentur. Sed inventi sunt, qui contra non modo hiscere, sed resistere, salva Religione, & summi Sacerdotii reverentia, auderent; nec semper, quod a Romana Curia tentatum est, ex voto cessit.

XLV. Quid aliud fuit Zachariæ factum, quam quod, consulentibus Gallie proceribus de imperio Childerici abrogando, deferendum esse

Pipi-

Pipino censuit; idque, quod fieri vix posse videbatur, sacrosancta auctoritate sua justum effecit? (a) ut inquit Sigonius. Et quonam tempore? Eo quidem tempore, quo Pontifices annum Imperii Græci in Bullis apponebant. Ita enim habent ipsius Zachariæ litteræ ad Gallos: *Data pridie Nonas Nov. imperante Domino piissimo Augusto Constantino Imp. Imperii ejus anno XXXIII. Indictione V.* ut est apud Eginhartum (b) antiquissimum scriptorem, & Caroli M. familiarem, & Cancellarium, teste Trithemio (c). Atqui hoc ipsum, quod fuit consilii, non potestatis, ad summum in Gallias jus trahere conati sunt primum Hadrianus Papa II., qui, quum, mortuo Lothario, Galli Carolum cognomento Calvum Regem creassent, scripsit ad Hincmarum Episcopum Remensem, jubens, designatum Regem Ecclesiastica communione interdici, aliumque in ejus locum eligi: ad quæ Ordines Regni responderunt, nunquam tale quid a Pontifice Romano ad Gal-

(a) *Sigon. de Regn. Ital. lib. 3. Blond. lib. 10. Decad. I. Ado. Viennens. Chron. ann. 749. Paul. Æmil. lib. 2. Trithem. comp. Annal. lib. 2. & alii.*

(b) *Eginhart. in vit. Caroli M.*

(c) *Bellarmin. de transl. Imp. adv. Flaccium lib. 1. cap. 4.*

Galliæ Episcopos missum fuisse; *Reges Galliæ nasci, non eligi solere* (a): Deinceps Bonifacius VIII. Philippum Pulchrum Regno excidisse pronunciavit, quod Episcopum Apamensem, ad suscipiendam Hierosolymitanam expeditionem nimis addacter urgentem, in vincula coniecisset (b). Quid, exinde sequutum sit, quæ epistolæ utrinque missæ; invidiosum esset hic referre (c): sed Bonifacium debitæ laudes secutæ sunt apud Platinam: *Moritur autem hoc modo* (inquit) *Bonifacius ille, qui Imperatoribus, Regibus, Principibus, nationibus, populis terrorem potius, quam Religionem injicere conabatur; quique dare Regna, & auferre, pellere homines, ac reducere pro arbitrio animi conabatur.* Equidem ipse Bonifacius Jacobo Aragonio investituram Regni Sardinie largitus est (d), quam nescio, an hodie, qui possident, ab Ecclesia Romana habere putent.

Benedicti XIII. Bullæ, & Legati ridicule excepti sunt a Carolo VI., monentibus Uni
ver-

(a) Hippolyt. a Collibus in Principe cap. 2. ex Frid. I. Imp. diplomate.

(b) Platin. in Bonif. VIII.

(c) C. unam sanctam Extr. de Majorit. & obed. Paul. Emil. lib. 3. Ivo Carnut. ep. 134. Pasquier Recherches de la France cap. 11.

(d) Collenuc. Histor. lib. 5.

veritate, & Senatu Parisiensi (a): uti & Gregorii XIV. Bullæ sunt ab Henrico II. in conventu Parium ludibrio habitæ, & igne crematæ, quod dominationem in Gallos affectarent (b); qui Innocentii III. rescriptum quoque opponebant, nemini subditum esse Galliarum Regem, (c) & Clementis V., qui irritam ipse facere videri voluit sententiam Bonifacii VIII. (d) idem Regnum sibi subjicientis.

Regnum quoque Aragonum Carolo Valesio, Philippi Galliarum Regis filio, in feudum legimus concessum a Martino IV., diris devoto Petro Rege, qui singulare certamen cum Carolo II. Andegavenfi detrectaverat (e). Et cur tantum sibi sumebat Martinus? Quia Aragonei Reges fidelitatem, & censum Ecclesiæ juraverant. Cogitationem hanc jamdiu Pontifices abjecere.

Nec minus eodem fidere afflati Angli: nam
Johan-

(a) *Theod. Nibem. Hist. lib. 11. 6. Papon. Arrest. lib. 1. tit. 5. art. 27. Pasquier. Recher. lib. 3. cap. 12.*

(b) *Arrest. de Tours, & de Chaalons.*

(c) *Innocent. in cap. per venerabilem, qui fil. sint legit.*

(d) *C. meruit. extr. de privilegiis.*

(e) *Collenuc. lib. 5. Paul. Æmil. lib. 4. Blond.*
&c.

Joannes Rex, cum propriis viribus Regnum adversus subditos perduelles retinere non posset, ad Ecclesiam conversus est; & coronam e capite detractam reponi sibi a Pandulfo Apostolico Legato curavit (a). Polydorus Virgilius auctor est, factum id fuisse pro persona, non pro posteritate: sed Pontifices perpetuæ subjectionis loco acceperunt; licet propter subditorum dissensum rata haberi non posset, nec ullus Regum Investituram petierit, aut pecuniam vestigalem solverit (b). Quidni? cum inter causas abdicationis Richardi II. hanc potissimam prætexerent Angli, quod ad Papæ subsidium confugisset, quando ipsi nullum in terris, præter Regem, superiorem agnoscebant.

Scoti etiam ab Eduardo I. pressi, ut aliquo saltem effugio præsentis periculi vim amoverent, in fidem Ecclesiæ Regnum deposuerunt. Sed Angli, a Pontifice moniti, cessarent bello laceßere Scotos, qui se Ecclesiæ deditissent; responderunt, non potuisse Scotos ab Ecclesiâ recipi in patrimonium, qui jamdiu subditi erant, & vassalli Regis Angliæ: Ecclesiæ vero non convenire, subditos Principibus suis sub-

(a) *Blond. lib. 6. Dec. 2. D. Anton. Flor. hist. par. 3. tit. 9. Polydor. Virg. hist. Angl. lib. 15.*

(b) *Smith. lib. 1. de Rep. Angl. c. 9.*

subtrahere, aut cum aliena jactura ditescere (a).

Sic Imperium Romano-Germanicum pene inter feuda Ecclesiæ numeratum est, propter Carolum M. a Leone III. vix coronatum (b), & Othonis I. iurjurandum, de opæ Joannæ XIII. Pontifici contra Berengarium ferenda (c). Hinc turbæ excitatæ inter Hadrianum IV. & Fridericum I.; hinc tot Cæsarum abdicaciones, tot bella, tot cædes maxima cum Reipublicæ Christianæ offensione fluxerunt. Sed vicit tandem veritas: & penes Principes Electores esse potestatem eligendi, etiam quem noluerit Pontifex, nemo est, qui dubitet: ad Antipodas quoque amandata potestate illa indirecta Bellarmini (d), Regum abrogandorum propter tyrannidem, & scelera; postquam clarissimi Jurisconsulti (e) nervose admodum demonstrarunt, qua exemplis, qua S. Script. testimonio.

(a) *Westmonasteriensis Eduard. I.*

(b) *Innoc. III. in cap. venerabilem de elect. C. Romani Clement. de iurejur. Gloss. in cap. in apibus 7. qu. 1. Bellarm. lib. 5. de Roman. Pontific. cap. 8 Marian. Scot. in Chron.*

(c) *Sigon. lib. 6. Gloss. in c. tibi Domino dist. 63. Gloss. in cap. unic. de form. fidelitatis.*

(d) *Bellarmin. de transl. Imp. adv. Matthiam Flaccium Illyricum.*

(e) *Barclajus contr. Monarchomach.*

stimoniis , posse tunc Principes ab Ecclesia quidem arceri, non à Republica (a).

XLVI. Facta est superius mentio de longa, diuturnaue possessione Pontificum investiendi Neapolitanorum Reges. Operæ igitur pretium erit, & de possessione quoque pauca dicere, quam putant Achillem argumentorum Romanæ Curix, ad Constantinianam etiam urbis Romæ donationem tuendam a quibusdam excogitatum (b). Sed mihi videor videre Briseida potius, quam Achillem; aut Achillem quidem, sed interfectum. Ajunt nimirum adversarii, Romanos Pontifices, longa sex fere sæculorum consuetudine concedendi Investituram, dominationis summum jus Principibus nostris præscripsisse: & possessorio veluti edicto adversus Neapolitanos nunc excipere, qui sero sapiunt, & apud tribunal universi generis humani liberali caussa se afferunt, atque proclamant ad libertatem.

O callidos homines! o rem expeditam! o ingenia metuenda! scilicet jam vicistis: dicite *Jo triumphæ*. Ubi est aureus currus? ubi hostiæ puræ? ubi coronæ laureæ, quæstæ, gramineæ? nam deferendi omnino estis in Capitolium, pulcherrimisque donis ornandi. Immo plaudite
ma-

(a) *Confer. quæ diximus num. 9. Barcl. cont. Monarchom.*

(b) *Raphaël. Fulgos. præem. Dig. vet. n. 15.*

manibus spectatores optumi . Vel Ti moni τῷ
 μιτχνθράπῳ risum excussissent hi mimi pere-
 gregii . Ecquis nescit (bone Deus !) Proculi
 Jurisconsulti responsum : *Non tam spectandum ,*
quod antea factum sit , quam id , quod fieri de-
buit ? (a) & illud Celsi : *Quod non ratione in-*
troductum est , sed errore primum , deinde consue-
tudine , in aliis similibus non obtinere (b) ? Au-
 diamus Demosthenem : *Σὺ μὴ λέγε , ὡς γέγονε*
τὸ τοῦδε , ἀλλ' ὡς οὕτω προσηκεὶ γίνεσθαι .
Noli dicere , quod factum sit hoc sepe , sed quod
sic oportuerit fieri (c) . Sed sint hæc mera sapi-
 entum somnia . Faciamus etiam nihili , quod
 Grotius prudenter ait (d) , nempe : *Ultimum*
iniquitatis patrocinium in præscriptione solet esse ,
aut consuetudine ; & fingamus , præscriptiones ,
 quæ à jure civili proficiscuntur , locum habere
 inter Reges , & inter populos liberos (e) , qui-
 bus , si placet , licet juribus Romanorum non
 uti , & jus naturæ multo potentius sequi . In-
 spiciamus quæso , quænam hæc fuerit tam perni-
 ciosa

(a) *L. quod licet 12. D. de off. Præsid. Vid. sup. n. 25.*

(b) *L. quod non ratione D. de legib.*

(c) *Demosth. adv. Androgon .*

(d) *Grot. in Mar. liber. cap. 3.*

(e) *Vasq. controuv. Illustr. c. 51. apud Grotium ibid. & cap. 89. n. 12.*

ciosa consuetudo, & an quidquam virium in capita libera habere potuit.

XLVII. De Roberto Guiscardo cum satis superque haftenus tractatum sit, supervacaneum duco, actam rem iterum agere. Illud tamen apud omnes exploratum animadvertere non pigebit, ligium hunc hominem & feudatarium, si Diis placet, Ecclesiae cum directis dominis haud multo post tempore cruenta gessisse bella; nec tamen quempiam mortalium eundem feudo excidisse, pronunciasse.

Roberto successit Rogerius filius, qui Ecclesiasticam ditionem infesto exercitu ad Tyberim usque subegit; mox tamen in Concilio Melitano ann. MLXXXIX. fidelitatem Urbano II. professus est (a). Hunc excepit Guilielmus II. Apuliae, Calabriaeque Dux a Calisto II. post Paschalem II., & Gelasium II. an. Chr. MCXXXIII. confirmatus (b). Guilielmum Rogerius III. Siciliae Comes vi exturbat, cui vel invitus investituram concessit Honorius II. an. MCXXVIII. (c) sive, ut alii tradunt (d), Innocentius II. ;
cum

(a) Collen. lib. 3. Gothfrid. Malater. Chron. Norman.

(b) Panvin. in hor. Pontif. vitis. Collen. hist. lib. 3.

(c) Capicius. latr. hist. lib. 1. Ug. Falkand. Abb. Maurolycus, Tb. Fazzell. hist. Sicul. in Rog. 1.

(d) Collen. lib. 3.

cum Regem Italiæ, nulla Pontificis petita venia, jampridem ultro sese appellasset.

XLVIII. Possem hic in dubium revocare Rogerii II. *investituram*, quod auctores non satis ad faciendam de rebus gestis fidem inter se conveniunt, ab Honorio ne, an ab Innocentio acceperit. Sed utcumque demum sese res habuit, non magis ipse, aut Guilielmus II. Regnum fecit beneficiale, ac Robertus Guiscardus: paribus utrobique adversantibus rationibus (a),

Majus quid videbitur ignaris Juris publici, Rogerium, Regiæ dignitatis impotenter cupidum, cum ab Innocentio, quem captum habebat in potestate, nullis officiis, pollicitationibusve Regium titulum impetrare potuisset (b), Anacleti partibus adhæsisse, a quo Regia ornamenta facili negotio accepit (c). Inquiunt enim, vero haudquaquam esse simile, ut qui sciret, Regnum a majoribus partum, Regiumque titulum ultro sumptum, propriis viribus, & magnitudine nominis tueri posse, Pseudo-pontificiam auctoritatem advocare vellet; nisi mos in

(a) *L. illud. 32. D. ad leg. Aquil.*

(b) *Sigon. lib. II. ad ann. 1140. Collen. lib. 3. Platin. in Innoc. II.*

(c) *Ex Bulla apud Baron. ad ann. 1130. Capic. latr. lib. I.*

In ratione & æquitate situs pridem inolevisset, & titulum, & rem ab Ecclesia Romana petendi; cogitaretque se, nisi talibus impetratis, legitime imperare non posse.

Illud quidem negaverim, ditionem a maioribus partam jure possedisse. Nam per summum scelus Guilielmo II. Rogerii II. filio, Roberti Guiscardi nepoti, patrueli suo in Græciam naviganti, eripuerat: neque facile admitterim, tueri armis potuisse, nisi vaser homo subditis per speciem religionis imposuisset. Quo tamen minus locum habeat frigidula hæc conjectura de Rogerii voluntaria subjectione, moribus introducta, faciunt illæ eadem rationes, quas superius, cum de Roberto Guiscardo, explicavimus. Lubet hic exscribere verba Sigogonii, quæ totius rei gestæ seriem exponunt: *Quin etiam [inquit] Rogerius, Siciliæ Comes, atque Apuliæ, & Calabriæ Dux, cum Roberto Principi Capuano, ad Innocentium Pisas profectus, per arma Principatum eripuisset, omnes ditionis suæ proceres ad Anacletum traduxit. Ejus vero facti ratio hæc fuit: Rogerius, cum Sicilia, Calabria, Apuliaque potitus, se opibus ad tuendum Regiæ Majestatis titulum satis instructum videret, nec tam late potentem potentiam exiguitate nominis coarctandam existimaret; ultra se Regem Siciliæ nuper appellare, nulla Pontificis auctoritate, inceperat. Quod cum VULGO improbari sentiret, occasionem idoneam nactus, ad Anacletum accessit, & se cum suis Episcopis eum amplexurum, si se Regem appellaret, ostendit.*

dit. *Anacletus* aptatissimam occasionem adeptus
avide arripuit, ac, re composita, Beneventum pro-
fectus *V. Kal. Octobris*, ipsum præsentem Ita-
liæ Regem, *Apulia*, *Calabriaeque Ducem*, *Ca-
puae Principem* declaravit, ac feudatarium, seu
hominem, ut vocabant, ligium *Ecclesiæ* confir-
mavit (a).

Occasio fuit Principatus Capuanus præter jus
occupatus; immo universa *Apulia*, & *Cala-
bria*: impulit vero cupiditas Regii tituli citra
invidiam retinendi. Exemplum principio fue-
rat secutus Græcorum ducum, qui post *Ale-
xandri M.* mortem diadema sibi ipsi imposue-
runt (b); aut potius *Agathoclis* *Siciliæ Ty-
ranni* qui, quod unum sibi deerat, Regium ti-
tulum sponte sumit (c). Sed non bene apud
ignarum vulgus res succedebat: verebaturque;
ne quis subditos diris Pontificiis territos &
misericordia forte motos *Guilielmi*, qui apud
Salernitanorum Principem benignum ne hospi-
tium, an exilium nactus fuerat, ad defectio-
nem impelleret. Advocanda igitur fuit simula-
ta pietas, vera fraus, religionis phantasma,
quæ pulverem, ut ajunt, in eorum oculos in-
jicerent, ne jus Gentium, & Naturæ, regnandi
caussa violatum animadverterent. Effractis deinde
im,

[a] *Sigon. lib. XI. anno 1130.*

[b] *Iustin. lib. 15. Appian. in Syriacis.*

[c] *Diodor. Sicul. lib. 20.*

impudentiæ carceribus, appellari cœpit; *Rogerus Dei Gratia Sicilia, & Italia Rex, Christianorum Adjutor; & clypeus, Rogerii primi Comitiss filius*; ut legere est apud Falconem Beneventanum coævum scriptorem. Quis hoc statuet, aut cui concedi sine omnium Principum periculo poterit, satis virium nequissimum factum habuisse ad libertatem Regni funditus everte-
tendam?

Quod tamen magis est ridiculum, ille idem Rogerius, Ecclesiæ *ligius*, qui plus, quam vulpino astu Regnum, & regium titulum ab Anacleto Antipapa accipere professus est; non ideo magis Ecclesiam tutatus, aut veneratus est; sed quavis arrepta occasione, ejusdem urbes, oppida, ditiones incendit, vastavit, absumsit. Scilicet nihil omnino sanctam habent homines, quando ad sanctitatis simulationem cogit cupiditas dominandi.

Atquæ, inquit, ipsa Calabria, Apuliaque exutus est ab Innocentio à Gallis post triennium reverso. Exutus est quidem, fateor (& nos supra meminimus); sed ab Innocentio bellum sacris detestationibus gerente, à Lothario vero Cæsare aperta vi; & armis. In ejus locum substitutus Reginulfus quidem Comes; sed, orta de jure investituræ contentione, vexillum una tradente Lothario, & Pontifice; & fratribus adhibemus fidem (a), a solo Imperatore, cui pri-

(a) *P. Diacon. lib. 4. Blond. hist. Sicil.*

pridem scripserat Divus Bernardus Abbas Clavallensis in hæc verba: *Non est meum hortari ad pugnam; est tamen (securus dico) advocati Ecclesiæ, arcere ab Ecclesiæ infestatione schismaticorum rabiem; est Cæsaris, PROPRIAM vindicare CORONAM ab usurpatore SICULO.* Mox subdit: *Sic proculdubio omnis, qui in Sicilia Regem se facit, contradicit CÆSARI.* Optime vir sanctus distinguit inter jura Sacerdotii, & Imperii: nihil ad Pontificem res Siculas spectare putat.

Hic appello eos, qui possessionem diuturnam, qui præscriptionem clamant. A Roberto ne Guiscardo eam incohabimus? an a Rogerio III. cujus ætate Imperatores Occidentis neque harum regionum erant obliti, neque Pontificis Romani voluntati quidpiam hac in re deferendum existimabant; & habebant insuper suorum jurium monitorem Bernardum.

Missum itaque faciamus Rogerium, quando, licet post exactum Reginulsum iterum a Cælestino II. Regem appellatum fuisse legimus (a), aut a Lucio II. ut alii malunt, cum eodem annuo censu DC. *schifatorum* Apuliæ (b); præscriptionis tamen initium inde sumere non licet, cum propter modo enarratas rationes, tum

ma-

(a) *Collen. lib. 3.*

(b) *Ricc. lib. 1.*

maxime quia anachronismus multum fidei tollit : præsertim , cum neque a Cœlestino , neque a Lucio novam *Investituram* sumsisse Rogerium alii scribant , sed ab Innocentio II. , cujus Bullam producit Card. Baronius (a) ex Vaticana Bibliotheca , si modo stylus eam ætatem sapit .

XLIX. Accedamus ad Guilielmum cognomento Malum . Hunc Pater , inscio Pontifice Eugenio III. , consortem Regni adscivit ; uti ex inscriptione Instrumenti anni MCLIV. planum fit (b) , quæ habet : *Anno domini MCLIV. Regni Domini nostri Rogerii Regis inclytissimi , & triumphatoris anno vigesimoquarto , & quarto anno Regni Domini Gulielmi Regis Serenissimi filii ejus , feliciter cum eodem patre regnantis .* Nihilo tamen minus eodem anno vita functo Rogerio , iterum diadema solemniter Panormi sumsit .

Quas simultates , quæ bella Guilielmus cum Hadriano IV. gesserit ; qua felicitate perduelles subditos , Græcosque profligaverit , Pontificem captivum habuerit , investituramque acceperit , superius enarravimus . Hoc tamen loci observatu

(a) *Baron. ad ann. 1139. Sigon. loco cit. Capic. lat. lib. I.*

(b) *Instrum. in membran. in Archiv. SS. Trin. Vetusii relat. a Capiciolatre .*

vatu dignum reor, quod Platina scribit (a), Hadrianum gravi anathemate in Regem animadvertisse, quod Beneventana suburbia, Capanum, Baucumque in Hernicis occupasset; omni insuper sacramento ejus ditioni subiectos liberasse, quo facilius a Rege deficerent nullo jurejurando adstricti. Aut igitur leges feudi ignorabat Pontifex, aut vassallum Guilielmum, & ligum hominem Ecclesiæ non putabat, secundum strictam J.Ctorum interpretationem; sed fidelitatem personalem sibi deberi existimavit, post transactionem Beneventanam an. MCLVI, quam investitura comitata est: ut ex Instrumento concordix apud Baronium liquet (b): nam si secus, feudum crimine vassalli apertum alteri concessisset.

Ita quidem scribunt nostri Itali, qui ex Monachorum Casinensium plerumque scriptis, illorum temporum Historiam concinnaverunt. Sed Græci contra nituntur, & Guilielmum a Manuele Comneno Regem appellatum memoriæ prodidere. Sic enim Cinnamus, auctor coævus (c): *His sæpius ab Imp. lectis litteris, dilectis annuere, receptisque captivis Romanorum, alia-*

(a) *Plat. in Hadr. IV.*

(b) *Baron. Annal. tom. 12. ad ann. 1156.*

(c) *Jo: Cinnam. de reg. gest. Jo: & Manuel. Comnen. lib. 4.*

aliaque belli praeda restituta , fide adhaec data a Guilielmo , ipsum sociali cum exercitu Occidentem versus secuturum , bellum solvere : mox subdit ὁλίγω δὲ ὕστερον καὶ Πῆγα τετιμῆκεν , οὐ πρότερον ὄντα : Paulo post &c. Regem eum appellavit , cum prius non esset . Nec tantum appellatum Regem , sed Manuelis auctoritate ejus posteros regnasse , inferri potest ex sequentibus Historici verbis : Tanta autem erga illum usus benevolentia est , ut , mortuo Guilielmo , accedentem fratrem , rogantemque , ut Siculis cum imperio praeficeretur , haudquaquam admiserit . Habemus igitur Guilielmum Regio nomine ab eo decoratum , ad quem verum directumque dominium Siciliae , Apuliae , & Calabriae pertinebat , & verum jus creandi Reges , Romani Imperatoris proprium (a) . Saltē valde dubium , a Pontifice ne , an ab Imperatore , an ab utroque acceperit . Unde consequitur neque ab ea ætate possessionem , sive mavis praescriptionem , quam praedicant , incipere potuisse , neque jam inceptam amplius quidquam habuisse firmitatis : cum ex Theodosii constitutione discamus , (b) ad praescriptionem inducendam nulla me-

(a) Rosenthal. de feud. cap. 2. concl. 2. n. 3. & cap. 5. qu. 3. Zasius de feud. n. 6. Daniel, Otton. de jur. publ. cap. 11.

(b) Valentiniani Novell. tit. 8. Cujac. lib. 8. Obser. cap. 26.

medio tempore jurgia mota esse oportere.

L. Guilielmum III., cognomento Bonum, qui patri successit anno MCLXVI. (a) in verba Alexandri III. jurasse admodum est verisimile: sed eo e vivis sublato ann. MCLXXXVI., & legitima Nortmannorum sobole deficiente, Tancredus, Rogerii III. nothus, Ordinum consensu Panormi Rex salutatus est; & mox imperii participem fecit Rogerium, filium natu majorem, frustra investituram denegante Clemente III. (b), immo belli facem teterrimam agitante. Ecce rursus diuturnam illam consuetudinem interruptam, &, quod maximi momenti est, mira populorum consensione:

LI. Immo hinc possessionem juris tradendū feudum *in rem* (ut dicitis), ad hæc usque tempora deductam, auspicabimur, inquit adversarii. Etenim isthoc pacto Regnum Neapolitanum Pontificia auctoritate ad Henricum Cæs. Friderici Aenobarbi filium delatum est. O dictum plusquam lepidum! Sed si pontificia auctoritate istud fieri poterat, dic sodes, quid opus fuit, Constantiam, Guilielmi II. sororem, virginem ætate jam provectam, riteque Deo consecratam, e monasterio clam educere? (c)

quan-

(a) *Baron. Sæcul. XII.*

(b) *Vid. sup. n. 10.*

(c) *Videndus de hac re Costus in Animadv.*

quando non existentibus masculis legitimis ;
 ſœmina vero religione obſtricta, feudum rever-
 ſum eſſe ad dominum directum, jure dici po-
 terat ? Hic, mehercle, mala fides, perſona detra-
 cta debacchatur. Si feudum erat apertum , ut
 loquuntur, Curia Romanæ, quid obſtabat Cle-
 menti III., ſive Cæleſtino III., ut mavult Pla-
 tina (a), quominus Henrico per novam in-
 veſtituram concederet ? quid Conſtantiam reſe-
 crare, & ſpeciem honeſtatis quærere nec ſatis
 probabilem, nec ſatis idoneam ? Igitur ſucceſ-
 ſionis potius jure, quam inveſtituræ vi, no-
 vus erat Princeps Siculis imponendus. Ad hæc:
*Excepit etiam Clemens (b), ut Henricus à Tan-
 credo Regnum ſuo ſumptu reciperet, cenſumque,
 Eccleſiæque quotannis ſtipendium ſolveret, ut*
 inquit Riccius. Quid ? Aut propter Conſtan-
 tiæ nuptias juſtam Henricus nanciſcebatur in-
 vadendi occaſionem ; & tunc Regnum armis
 acquiſitum ejus fieri oportebat jure gentium,
 nec opus inveſtituræ aut injuſte adoriebatur,
 fortasſe quia cum virgine Deo conſecrata nullæ
 poterant intercedere juſtæ nuptiæ (c), & tunc
 inve-

*ad Collenuc. lib. 3. ubi aliter ſentientium argu-
 menta refellit, Ricc. lib. 2. Plat. in Cæleſt. III.
 Fazzell. Hiſt. Sicul. Boccac. femin. Illuſtr.*

(a) Plat. *ibid.*

(b) Ricc. *loc. cit.*

(c) *C. vocentibus c. ſi nupſerit c. quid inter-*

investitura de injusto justum facere non poterat. Rursus, cum ex superioribus demonstratum sit, nullum tunc temporis prætere Romanam Curiam potuisse directi dominii titulum, neque summi juris imperandi possessionem; ridiculam plane fuisse investituram, necesse est. (a) Nimirum hoc erat, ni valde me fallit opinio, Occidentale Imperium sensim labefactare: huc demum, tanquam ad scopum, omnium machinamentorum tela dirigebantur: ne in posterum Imperatores ad se pertinere contenderent, quod semel Pontificia liberalitate visi essent accipere; &, quod suavius est, accipere verbis, non re, quæ proprio sumptu erat vindicanda.

Conatus principis irriti propter Tancredi virtutem, subditorumque fidem: eo tamen vita functo ann. MCXCIII., imparique ad tantam belli molem sustinendam Guilielmo filio; Henricus Sicilia potitus est, & mox Regno Neapolitano: cum, non sine summa perfidiæ nota, insontem Guilielmum, & Neapolis ex compacto Regem, sive, ut alii malunt, Principem *Tarentinum* (b); in carcerem detrudi, & ad

rogasti & penult. & ult. dist. 17. c. si quis eorum c. de illo dist. 52. c. 1. c. 2. Extr., qui cler., vel vovent. Concil. Trid. sess. 24. can. 9. de Sacram. matrim.

(a) *Duaren. ad Consuet. feud. cap. 4.*

(b) *Capicius latr. lib. 4.*

ad amovendam in posterum omnem bene sperandi ansam, castrari jussisset. Quod accidit circa aun. Chr. MCXCV., Pontificatum Max. obtinente Cælestino II.

LII. Lubens hic prætereo Gualterii de Brenna; Joannis Regis Hierosolymitani fratris, magnos, sed imprudentes; & infelices ausus, post copulatam *sibi* Tancredi filiam: nec non Othonis IV. Imperatoris res gestas; qui, Regnum ad Occidentale Imperium pertinere arbitratus, nulla Pontificis auctoritate, universum brevi subegit, brevique amisit. Ad graviora festinat oratio.

LIII. Circa ann. Chr. MCXCVIII. Innocentius III. Pont. Max., rogatu Constantiæ Imperatricis, Cardinalem Ostiensem in Siciliam misit, qui Fridericum Henrici filium Regem inungeret, & sacramento in verba Pontificis adigeret. Vix anno exacto, Constantia naturæ concessit Panormi; supremisque tabulis rogavit Innocentium, ut curam Friderici pupilli gereret. Missi propterea in Siciliam Gherardus Card. S. Hadriani, & Gregorius de Galgano Card. S. Mariæ in Porticu, qui Regnum pro Friderico administrarent (a).

Fuere patrum nostrorum memoria, qui maximum

(a) *Collen. lib. 4. Sancti Anton. de Innoc. III. tom, 3. c. 1. ad ann. 1199.*

ximum dominationis Pontificiæ argumentum hanc tutelam per Legatos gestam prædicarent : sed merito a nostris J.Ctis. exhibitati sunt , (a) vel ex eo tantum , quod in Epistola ejusdem Innocentii ad Archiepiscopum Panormitanum legitur (b) , tutelam fuisse testamentariam , non dativam , & summi domini veluti consequentiam : *Cum inclytæ recordationis , inquit , Constantia Imperatrix , in Christo filii nostri Federici Siciliae Regis illustris tutelam , & Regni baliatum nobis testamento reliquit , &c.*

Friderici hujus II. erga Ecclesiam merita fecerunt , ut , sacris detestationibus devotus , Regno non semel privaretur , (sed verbo tenus) & iterum compos fieret , pontificatum Max. obtinentibus Honorio III. , Gregorio VII. , & Innocentio IV. (c) Nec subditorum magis sibi constans voluntas , sive quod imbuti nimia religionis opinione , publicique juris ignari ; sive Friderici crudelitate , & avaritia permoti .

LIV. Mortuo tandem apud Ferentinum Apulæ oppidum Friderico , cum ingens adversus Bononieneses bellum moliretur , nec sine suspici-

(a) *Marcian. Respons. de Baliatu Regni.*

(b) *Tom. I. Sicil. Sacr.*

(c) *Ric. lib. 2. Collen. lib. 4. Sigon. lib. 17. & 18.*

spicione elisarum a Manfrido filio notho fau-
cium (a), pax Italiæ reddita, sed non Regno.
Etenim Campani, & Neapolitani Svevicæ do-
mus pertæsi Ecclesiæ partes susceperunt, in Con-
radi verba minime juraturi: & Manfredus re-
gnandi percupidus superos, inferosque misce-
bat: adeo ut ad Pontificem, Neapoli Conven-
tum Procerum celebrantem, maxima cum si-
mulatione pietatis accederet; non minimum
ea tempestate præsidium sibi futurum cogitans,
si falli pateretur.

Longum nimis esset, hic repetere, quæ supra
memoravimus (b), & quæ passim legere est
apud Historicos. Sed minime silentio præter-
mittendum reor, Primo Manfredum, post Con-
radum fratrem veneno sublatum, invitis licet
Alexandro IV. & Urbano IV. regnasse, & for-
tasse legitime, ob subditorum consensum: dein-
ceps Regnum, quod ad Conradum jure succe-
ssionis, & paterna in ejus favorem abdicatione
pertinebat, ab Innocentio IV. non debuisse
Ecclesiæ, salva æquitate, vindicari: postremo
adhuc Conradum universum Regnum redegis-
se in potestatem ann. MCCLII., nequicquam
negotium faceffente Carlotto, Angliæ Regis
fra-

(a) *Sigon. lib. 19. Ric. loc. cit. Constantinus
lib. 1. Hist.*

(b) *Num. 13.*

fratre, five Henico Rege, Edmundi filii nomine (a); cui Innocentius ann. MCCLII. investituram detulerat (b). Et quod caput rei est, cum Neapolim arctissima obsidione premeret, suadenti Pontificio Legato, benigne erga Neapolitanos se gereret, respondit: *Daret operam Pontifex vitiis clericorum compescendis; se paterni Regni res pro voluntate curaturum* (c). Et hæc satis de possessione sub Svevis dicta sunt.

LV. Pergamus modo ad Andegaveses, quos accepisse Regnum Neapolitanum a Romana Curia, tritum est & pervulgatum. Sed proh cœlitum, atque hominum fidem! quibus artibus, qua ope, quibus consiliis? Conradinus præter jus, & æquitatem, & propter ætatis innocentiam nihil de Ecclesia male meritus, paterna successione, & vita spoliatus est, Urbano IV. Carolum Provinciæ Comitem ad Regnum capeffendum invitante ann. MCCLXV., Clemente vero IV. *investituram* confirmante (d). Quis igitur? Pro descendantibus masculis & fœminis, servata sexus & ætatis dignitate, ea le-

(a) Vol. I. M. S. de *Iurisd. Archiv. Reg. Neap.*

(b) *Collen. lib. 4.*

(c) *Cost. in animadvers. ad Collen. ex M. SS. Marthæi Spinelli, sive de Juvenatio.*

(d) *Ricc. lib. 2. in fin.*

lege , ut præstaret fidelitatis iusjurandum , & *figium homagium* ; requisitus a Pontifice subdiacono mitteret CCC. armatos equites ; census nomine quotannis solveret scutorum XLVIII. millia , ut inquit Collenucius , & Constantius (a) , sive LX. millia , ut vult Riccius , sive XL. millia , ut Platina scribit (b) ; neque inungi se pateretur in Regem , Imperatoremve Romano-Germanicum , seu Dominum Lombardiarum , vel Tusciæ . (c) Atque isthoc pacto Regnum , quod antea cum libera administratione deferabatur , (d) novis legibus , novoque jure in Carolum transiit (e) titulo tenus ; exinde proprio milite parandum , & subditorum voluntate retinendum .

Duriuscula quidem omnia . Sed quid mirum ? & cur non modo istas , sed iniquissimas quasque leges detrectarent Andegavenfes ? Gratias igitur agere , ut occasio data est , etiam referre Romanæ Curia ; cujus licet non pecunia , & auxiliaribus copiis , certe officiis , consiliisque .

(a) *Collen. lib. 4. Constant. lib. 1.*

(b) *Platin. in Clem. IV.*

(c) *Blond. Ital. Illustr. Summont. lib. 2. Historia cap. 12.*

(d) *Sigon. lib. 15. Histor. Ital.*

(e) *Summont. c. 13. Bzov. continuat. Barona ann. 1198.*

que amplissimam, florentissimamque ditionem, præter omnium mortalium spem, redegerunt in potestatem. Aliorum quinimo exemplis edocti, non tam ingrati animi notam omni studio vitare conati sunt, quam Pontificum gratiam promereri; ne forte potentiorum aliquem vicissim in eorum perniciem accerferent. Et Carolus profecto II. a Nicolao II. Regni confirmationem accepit, ann. MCCLXXXIX., postquam a Petro Aragonio dimissus est: & Robertus a Clemente V., qui & controversiam cum Carolo Humberto, Caroli Martelli F., Hungariæ Rege de successione ortam (a); Patrum adhibito consilio (b) diremit.

LVI. Sed ne ad ulteriora progrediamur, duo nos remorantur a Romana Curia sapius jactitata. Primum quod, Carolo I. vita functo, cum Carolus ejus filius captivus in Sicilia detineretur, anno MCCLXXXIV., Martinus IV. Pont. Max. ad Regnum ejusdem Caroli II. nomine gubernandum, Legatum Sedis Apostolicæ milit Gherardum Card. Parmensem

Alterum, quod nuper tetigimus de controversia a Clemente V. diremta. Post decessum enim

(a) *Collen. lib. 5.*

(b) *Ricc. de Reg. Sicil. lib. 12.*

enim Caroli II., Regnum æque ad se pertinere contendebat Carolus Humbertus, Caroli Martelli naturæ majoris filius, & Robertus Caroli II. filius naturæ minor; qui illud nepoti opposebat, Martellum naturæ concessisse, antequam Carolus II. pater Regno potiretur. Quæstio quidem summa contentione tunc agitata, & pererudite postmodum a doctissimo J.Cto. Francisco Hottomano emicula (a). Clemens vero, auditis prudentum responsis, pro Roberto pronunciavit; adnitente præsertim Bartholomæo de Capua; magni nominis tunc J.Cto., & rerum gerendarum dexteritate claro, qui tranquillitatem, utilitatemque publicam in primis prætendebat; ne tot, tantique Regiæ stirpis proceres Hungarorum imperata, facere cogerentur; neve Regnum a Principe Italicis moribus non imbuto, Scythicoque ingenio administraretur.

Ad primum quod attinet, non negaverim, missum quidem fuisse Cardinalem Parmensem; quamquam ejus non meminit D. Antoninus, minimarum quoque rerum scriptor diligentissimus (b). Neque hanc pulcherrimam occasio-

nem

(a) Hottom. *quest. Illustr.* 3. Theoph. Raynaud. *ad an.* 1309. *Afflictus decis.* 119. n. 3.

(b) S. Antonin. *tit.* 20. *de Regn. Sicil. & Aragon.* cap. 4. tit. 3. §. 9.

nem jurisdictionis prolatandæ præterlabi siveret Martinus IV.: sed eodem fere tempore ad Regnum legimus adventasse Robertum Comitem Atrebatensem, Philippi Valesii Galliarum Regis filium, una cum Maria Salerni Principe, & Carolo Martello puero, ad populos in fide continendos, Regnique curam suscipiendam (a): neque scriptorem adhuc offendimus, qui Cardinalem scribat fuisse admissum, aut tutelam gessisse; quod utique Ecclesiasticarum rerum auctores minime prætermisissent. Ponamus tamen, fuisse admissum: quis non videt, amicitiam Pontificis, per id tempus apprime necessariam (ut eventus docuit), difficultatemque temporum fuisse in causa, ut Andegavenses de Regno potius conservando adversus cum internam, tum externam vim, quam de juribus summi Imperii non lædendis cogitasse? Dissimulandus hic non est supinus error Platinae, (b), qui scribit, captivo existente Carolo I., missum fuisse Card. Parmensem, cum Carolus II. ejus filius Neapoli degeret. Qui enim opus habuisset tutore, vel manu ductore Carolus, qui ætate tunc temporis erat jam propecta, liberosque ex Maria uxore susceperat? aut cur Philippus Galliarum Rex Robertum Atrebatensem

re.

(a) Collen. lib. 5. Constant. lib. 3. in princ.

(b) Platin. Mart. IV.

rebus in Regno gerendis præfecisset ? Accidit id igitur, mortuo in Apuliâ Carolo I., Carolo vero II. e custodia Tarraconensi nondum dimisso ; cuius uxor , impubesque filius impares rerum ponderi esse videbantur . Sed error Platinae ex eo fluxit, quod duos fuisse Carolos, Patrem, & filium non animadvertit : nec magis ex fide Historiæ illud est, quod subdit, sublato e vivis Carolo I., *ad Legatum ipsum totum gubernande Provinciæ pondus recidisse*, Atrebatensis Comitibus oblitus.

Quod ad contraversiæ definitionem inter Carolum Humbertum, & Robertum, non est admodum laborandum . Nemo, quod sciam, adhuc dicere est ausus, electum arbitrum, quamvis summæ inter homines dignitatis, jus domini in bonis litigantium sibi vindicare ; aut in his, quæ alteri partium addixerit . Et scimus, non ex hoc Ecclesiâ Romanam Jus summi Imperii habuisse in Regno Hierosolymitano, quod liti de successione ortæ inter Hugonem Lusignanum Cypri Regem, & Mariam, Boëmundi Principis Antiocheni filiam, aliquando finem imposuit : nam diserte tradunt auctores, Reges Hierosolymitanos neminem superiores recognovisse, nisi Deum Opt. Max. (a)

quid.

(a) *Papen, de privil. Rusticorum lib. 1. cap. 10. n. 3.*

quidquid contra clament nonnulli (b). Præterea, vivente adhuc, & procurante Carolo II. patre, obviam itum futuræ controversiæ, & pro Roberto pronunciatum à Bonifacio VIII. an. Chr. MCCC. (c) scribit Zappullus.

LVII. Quinimmo quis vetat, nos quoque confugere ad sacram illam anchoram Roberti Card. Bellarmini, distinctionem nempe *de facto*, & *de jure*? (d) & tanto majore profecto cum ratione, quantum quod ille contra expressa Divi Pauli verba (e), & Apostolorum (f) doctrinam, jubentium potestatibus superioribus omnem animam obedire, commentus est, Apostolum *de facto* magistratibus Romanorum paruisse, non *de jure*; nos vero, jus gentium, & Divinum secuti, summam Dominationem Regibus nostris vindicamus; & *de facto* dicimus, non *de jure* Investituram a Pontificibus vel petiisse, vel accepisse; & *de facto*, non *de jure* Pontifices Maximos rebus nostris, & nostrorum Principum controversiis vel vocatos, vel potius sponte se immiscuisse; & *de facto*

(b) *Boccac. in casib. Viror. Illustr. Cost. in animadv. ad Collenuc. lib. 5. ad ann. 1276.*

(c) *Zappull. Hist. Neap. cap. 5.*

(d) *Bellarmin. in Opuscul. adv. Theolog. Venetos.*

(e) *Loc. sup. citatis.*

(f) *Epist. D. Petri.*

facto quoque *Baliatum* Regni per Legatos aliquando gessisse, aut gerere videri voluisse. Quam in re mirum cordati viri ajunt illud esse, quod plurimas quidem de *Baliatu* Bullas ostendunt Romani; sed fere nullam de Regno per Legatos Apostolicos administrato mentionem faciunt rerum nostrarum scriptores: non adeo quidem stupidi, ut rem tanti ponderis, si accidisset, intactam per incogitantiam reliquissent; neque tam exquisitæ malæ fidei, ut per astutiam prætermisisse quispiam suspicari possit. Ast miserunt Legatos Pontifices. Quidni? Parva erat membranæ jactura, & plumbi uncio læ. Legati, triduum iter facientis, expensæ haud multum faciendæ. Cum aditus igitur patetieret, tentandum erat *jurisdictionis* terminos proferre, non ultra Latium modo, sed ultra Seres, & Indos. Quid enim aliud fuit Alexandri VI. judicium novi Orbis erciscundi? Si res bene vertisset, fructus plurimum; si male, detrimenti parum: qua arte etiamnum hodie maximopere res suas promovet Romana Curia. Sed parum, aut nihil profecisse in Regno Bullas de *Baliatu* missas, fidem faciunt, quemadmodum dicebam, & altum Historicorum silentium, & publicæ tabulæ, in quibus nec minimum quidem invenire licet Diploma, aut Instrumentum, quod Legati Apostolici tutoriam auctoritatem in rebus pupillorum Regum administrandis ostendat.

LVIII. Essent hæc quoque aliquid, & injustam licet possessionem, possessionem tamen appell.

pellare non pigeret; nisi plura sub ipsis Andegavensibus accepissent, quæ Curia Romanæ mirum in modum adversantur. Nullibi enim reperimus in Annalium monumentis, Andream Hungariæ Regis filium, & Joannæ I. virum, Investituram à Pontifice habuisse: & tamen inter nostros Reges legitimos numeratur, cum proprio jure, tum Joannæ uxoris, & Roberti testamento. Joanna ipsa diadema Roma petere principio non curavit; sed tunc demum accepit, cum alteri viro Ludovico II. Tarentino nupta, urbeque Avenionensi Clementi VI. dono data, reditum in Italiam, & in Regnum a Pannoniis turbatum pararet (a): tantum aberat, ut in hereditario Regno his opus esse adminiculis ad imperandum, sive ipsa, sive quispiam subditorum existimaret.

Carolus III. ex Dyrrachienfi Domo ab Urbano VI. Romæ coronari non ægre tulit, ann. MCCCLXXX. (b) potius ad fallendos imperitorum animos, deterrendosque Joannæ Reginae fautores; quam quod revera sua poterat interesse. Luculentissimos habemus Historicos, qui narrant, cum rogaretur ab Urbano VI. Neapoli degente, ut cives nimis vectigalibus oneratos levaret, respondisse: Curaret Pontifex cle-

(a) *Constant. lib. 6. Ricc. lib. 3. Collen. lib. 5.*

(b) *Constant. lib. 7.*

clericorum mores ; se, quod e Republica esset, inspecturum (a) : Regnum armis sibi peperisse, & uxoris hereditario jure ; a Papa nil, nisi *pauca verba* in investituræ tabulis accepisse (b). Et cum Vrbanum in custodia detineret fere captivum, quod rebus novis studuisset, sapienter arbitros discordiarum componendarum fecit Neapolitanos cives : quo intelligeret Pontifex, verum jus imperandi a subditorum voluntate pendere. Cum vero ille e custodia elapsus Nuceriam se recepisset, diemque Regi dixisset, facete Carolus respondit, *Se non per advocatum, sed per se adfuturum ; copiisque tumultuariae coactis Nuceriam contendit* (c). Simile quidpiam Prætor Aetolorum jussus responsum edere ad postulata Quintii (d), *Decretum* (inquit) *responsumque brevi in Italiam, castris super ripam Tyberis positis, daturum*. Et Porus Indorum (e) Rex ad Alexandrum M., *Præsto advenienti futurum, sed armatum*. Quin magis ad nostram rem Princeps Walliæ (f), ad causam di-

(a) *Costus in animadv. ad Collen. lib. 4. ex M. SS. Matthæi Spinelli.*

(b) *Constantius lib. 8.*

(c) *Ricc. lib. 3.*

(d) *Livius Decad. 4. lib. 5.*

(e) *Curt. lib. 8.*

(f) *Froffard. histor. lib. 1.*

dicendam coram Carolo V. Galliarum Rege
 evocatus: *Quidni (inquit) ad avum meum
 Lutetie Parisiorum pergam? sed cum LX. arma-
 torum millibus, & galeatus.*

Ludovicus Hungariæ Rex, Andræ fratris
 mortem ulturus, in Regnum expeditionem su-
 scipit, brevique subegit; parum investituram
 Pontificiam pensi habens.

Ladislavus adhuc puer investitus est a Bonifa-
 cio IX. anno MCCCLXXXIX. sive MCCCXC.
 ut mavult D. Antoninus (a), coronatusque Ca-
 jetæ (b) ab Angelo Acciajolo Card. Florenti-
 no, Pontificio Legato; quem falso quidam pu-
 tant, fuisse Regni *Balium* (c). Sed ætate gran-
 dior Romam ipsam non semel facere impera-
 ta coëgit, impositoque præsidio aliquantisper te-
 nuit.

Joanna II. nulla Pontificis auctoritate jam-
 diu regnaverat (d), cum a Martino V. ultro
 ei investitura delata est ann. MCCCCIIX.; quo
 auxilia adversus Braccium Montonensem impe-
 traret.

Post ejus obitum anno MCCCCXXXV. Eu-
 ge-

(a) D. Anton. tit. 22. c. 8.

(b) Collen. lib. 5.

(c) Apud Marcian. in respons. de *Baliatu*
Regni.

(d) Ricc. lib. 3.

genius IV. qui Aragoniorum partes fovebat, Neapolitanos monuit, ne quempiam Regem sibi adficerent, nisi cui ipse investituram detulisset: sed responsum a proceribus est, alium se Regem non habituros, quam Renatum Andegavensem, supremis Joannæ tabulis scriptum heredem (a).

Alfonfus Aragonius principio infestum habuit Eugenium IV.: sed pacatis tandem Regni rebus ann. MCCCCXLIII. investituram ultro oblatam accepit; quo, Tyrannis ejectis, Picenum Ecclesiæ reciperaret (b), & peculiari Bulla mensis Decembris ejusdem anni potestatem obtinuit pecuniam exigendi ab Ecclesiasticis; & Prælatos in Regno non admittendi, qui sibi suspecti viderentur (c). Adeo verum est, sæpissime largitos esse Pontifices, quæ negare sine maximo auctoritatis dispendio non potuissent; acceptaque a Regibus nostris ea, quæ sicut ad summam rei nihil adjiciebant; ita honestius erat, non accepisse.

Ferdinandus quoque Aragonius Alfonsi I. filius, invito Calisto III. regnavit (c); & non nisi circa ann. MCCCCLIX. Pio II. Pontificatum Max. moderante, Baruli a Card. Raven-

nate,

(a) Collen. lib. 6.

(b) Idem ibid.

(c) M. S. de jurisdict. vol. 1.

nate , five Latino Vrlino tit. SS. Jo. & Pauli coronatus est (a) , eodem ferme tempore , quo Joannes Andegavensis Renati filius Lotharingiæ Dux littoribus Campaniæ appulerat , a Tarentino Principe , aliisque conjurationis sociis accitus . Sed Ferdinandus non ideo minus legitime se regnaturum in Regno paterno existimabat , si investitura caruisset ; & miserimus erat futurus mortalium , si alium , quo se ab Andegavensibus protegeret , clypeum non habuisset .

LIX. Nostri prepositi non est, historiam Regni Neapolitani concinnare: verum tam ex iis, quæ hætenus memorata sunt, quam quæ fortasse in medium adduci possent, luce meridiana clarius innotescit, a Regno quidem condito ad tempora usque Caroli II. Austrii, ὁ ἐν τοῖς ἀγῶνις, Reges nostros aut hereditario jure imperasse, aut armis rem sibi quærivisse: priores de investitura parum fuisse sollicitos, nisi quando dominationem parum firmam, proprias vires imbecilles, subditosque religione in officio contineri posse existimarunt: ceterosque non tam petiisse, quam oblatam tolerasse, ne turbæ, hæc data occasione, a Curia Rom. excitarentur; prompta semper incendii materia, ubi fax non deesset. At qui majores gesserunt spiritus,

(a) *Ricc. lib. 4.*

tus , uti Conradus Suevus , jugum subire omnino recusarunt . Hinc illud Romanæ Curiae arcanum : dare vehementer operam , certaque lege cavere , ne qui Neapolitanum Regnum moderantur , Romanum Imperium appetant . De iis vero , qui neque successione , neque subditorum voluntate nixi sunt , sed regnandi cupidi , quantum rebus afferre momenti posset Pontificia auctoritas , animadverterunt , aut ultro a Pontificibus florentem Regum nostrorum potentiam pro more formidantibus (a) invitati sunt , judicium sapientum esto : quos rogatos velim , diversitatem legum in investituris dictarum serio expendant ; revocentque ad incudem , ecquid fuerit causæ , cur Pontifices potius suis cupiditatibus , necessitatique temporum [ut Guicciardinus ait (b)] quam juri & æquitati inservientes ut plurimum possessoribus fuerint velificati ? An quia satis virium non habuere ad jus suum constanti semper tenore servandum ? an quia de ipso jure cœperant diffidere ?

LX. Nobis idcirco satis erit in præsentiarum , ad vires diuturnæ consuetudinis expendendas , in lectoris benevoli memoriam revocare , ad usucapionem , præscriptionemve indu-

cen-

(a) *Guagnin. de gest. Reg. Francor. lib. 7.*

(b) *Guicciard. lib. 1.*

cendam requiri possessionem, titulum, bonam fidem, & rem non vitiosam (a). Possessionem in re, de qua agimus, satis fuisse interruptam actibus contrariis, ex superioribus evincitur, adeoque esse inutilem ad præscribendum (b). Eadem vero sanari non potest sequenti etiam longissima possessione, propter malam fidem (c), quæ ex ipsa interruptione oritur. Simul enim ac Reges nostri, aut Regni Ordines, nullo titulo niti Pontificiam quasi possessionem semel dixerunt; neque titulus a Pontificibus ostensus est, nisi vitiosus; quis eos bona amplius fide possidere contendat? Idque eo magis, quod licet, jure civili inspecto, justum initium sufficiat ad præscribendum (d); sacris tamen Canonibus est constitutum, etiam medio tempore bonam fidem *positivam* (ut ajunt) esse necessariam (e).
Ne-

(a) *L. nulla C. de rei vind. l. fin. C. de usucap. pro hered.*

(b) *Theod. jun. constit. in novell. Valentin. tit. 8. Cujac. lib. 18. observ. cap. 26.*

(c) *§. diutina instit. de usucap. l. si quis emptionis §. quod si quis C. de præscr. 30. vel. 40. an.*

(d) *C. vigilant. c. fin. de præscrip. c. possessor. de reg. jur.*

(e) *D. cap. fin. Bartol. tract. de diff. int. jur. civil. & can. Guid. Pap. decis. 416. Castrens. conf.*

Neque bonam fidem saltem ab initio præ-
tendere Curia Romana potest, propter donatio-
nis titulum ab eo, quem putabat habere do-
nandi potestatem: nam, cum scribant Canoni-
stæ, Papam habere scrinium legum in pectore;
verisimile non est, nescisse, jura dominationis
alienari non posse, quod superius demonstravi-
mus (a). Vnde consequitur, nedum *bonæ fidei*
locum patere nullum, sed *malam* potius *fidem*
esse manifestam: & sic ex duplici defectu præ-
scriptionem corruete (b).

Accedit, Principum nostrorum subjectionem
fuisse mere voluntariam. Etenim adhuc si fide-
litas jusjurandum non præstitissent, nihilo ta-
men minus imperassent: sicuti ex eo quod præ-
stiterunt, non ideo tutos ab externa hostium
vi fuisse, historiæ docent. Atqui ex actibus vo-
lun-

*conf. 70. num. 10. lib. 1. Petr. Barbof. ad rub.
C. de præscript. 30. vel 40. ann. Parlad. rer.
quotidian. lib. 1. cap. 1. num. 15. Neguzant.
de pignor. 2. mem. 6. num. 1. Vasq. illustr. contr.
c. 21. num. 8. & c. 79. Anton. Gabriel. lib.
5. tit. de præscript. concl. 1. nu. 57. ubi innu-
meros allegat.*

(a) *Bald. in proœm. Digest. & in Authent.
hoc. amplius C. de fideic. Papon. arrest. lib. 5.
tit. 8.*

(b) *Facbin. lib. 8. cap. 28.*

luntariis nulla præscriptio, vel consuetudo oriri potest, nec etiam post mille annos valitura; ut, quod libere feci, facere cogar (a). unde ajunt, Principem sponte se abdicando, nec quidem imperium amittere (b). Liquet igitur, summi juris quasi præscriptionem a Romana Curia obtendi non posse, neque justo titulo, neque longa consuetudine, neque bona fide. Inspiciamus rem ipsam, an vitio careat. Et quis neget, esse vitiosam, cum ex sui natura neque alienari (c), neque in alicujus bonis esse possit; ac proinde præscriptioni minime (d) ob-

no-

(a) *L. viam ff. de via publ. ubi Gloss. & DD. Cyn. in l. 1. C. de servit. & aqu. Gabriel. lib. 4. comm. concl. tit. de præscript. concl. 10. Panormit. in c. ex parte Astens. de concess. præben. Doctores in l. qui jure familiaritatis, D. de acqu. poss. & alii apud Covarruv. in c. possessor part. 3. §. 4. in 6. contrac. usufreq. c. 4. n. 10. & 12. Grot. mar. liber. cap. 12. Gloss. in l. solet de off. proc. Menoc. de arbit. cas. 160. n. 10.*

(b) *Arg. l. legatus Caesaris D. de offic. Præsid. Bartol. proæm. Dig. n. 14.*

(c) *L. omnes fundi, C. de fund. patrimon. lib. 11. l. 2. C. de fundis limitan. lib. 12.*

(d) *Donell. lib. 5. comm. c. 22. & sequ. Auth. ut null. Judic. §. 1. L. cum tanto. De consue. l. sed Celsus, D. de contr. emt. l. usucapionem.*
D.

noxia? Quare in Pandectarum libris legimus, Publicianam actionem possessori non competere ad res repetendas, quæ jure essent analienabiles (a). Prætor enim neminem tuetur contra jus [b]. Neque profecto alia ratione cautum est, nedum liberos homines, res sacras, religiosasque usucapi non posse, etiamsi bona fide possidentur [c]; verum neque publicas functiones, sive tributa, [d] neque jura dominica, neque Reip. [e] neque sacrorum, quo minus vindicentur, præscriptionem temporum impedire,

D. de usucap. l. sine, D. eod. cap. sive poss. de Reg. jur. in 6. l. alienationis, D. de verb. sign. l. si fundum, D. de fund. dotat. Felin. ad c. accedentes, De præscriptionibus.

(a) *L. sive autem 9. §. pen. l. si ego 11. §. partus 2. l. cum sponsus 12. §. si res, D. de Public. act. l. bona fides 136. De regul. jur.*

(b) *d. l. cum sponsus.*

(c) *§. sed aliquando Inst. de usucap. l. ult. C. de long. temp. præscript. C. ad accedentem, c. venerabilis de præscript.*

(d) *L. competit. 6. C. de præscript. 30. vel 40. annor.*

(e) *L. 1. C. de præscript. long. temp. ubi Glos. distinctionem adhibet Abb. in c. venerabilem. qui filii sint legitimi.*

re, (a) ut ex peculiari Cod. Iustiniani titulo. Unde Papinianus inquit, præscriptionem longæ possessionis ad obtinenda loca juris gentium publica concedi non solere; ideoque, diruto ædificio, quod in occupato littore fuerat, extructum, alioque in eodem loco postea excitato, exceptionem opponi non posse: & interrupta semel piscatione, quam in diverticulo fluminis quispiam pluribus annis exercuerit, quo minus alter eodem jure utatur, nullam ob stare præscriptionem [b]. Et quantum ad jura Reip., illud non leve argumentum addi potest, quod sicut contra minores non præscribitur [c], ita neque contra Rempubicam præscribi, æquum est, quæ pupillæ loco habetur [d], & extra ordinem juvanda: & quidem jure civili inspecto; nam jure gentium non est ambigendum. [e]

LXI.

[a] L. universas 2. C. ne rei Domin. vel templor. vindicatio tem. præscr. submoveatur.

[b] L. præscript. C. de oper. public. l. diligent. C. de aqueduct. l. viam, D. de via publ. l. ult. D. de usucap. Grot. in Mar. liber. cap. 3. quem vide. D. Ambros. I de Offic. 28.

[c] L. non est incognitum 3. C. quib. non obicitur long. tem. præscript.

[d] L. Rempubicam, C. de jur. Reipub. lib. II.

[e] L. fin. in princ. D. de usucap. P. Barbosa. ad l. omnes 4. C. de præscript. 30. vel. Cc.

LXI. Facile esset, & expeditum, ex antedictis aliud non minus futile argumentum adversariorum explodere, ex longa census solutione desumptum: sed ut singulis satisfaciamus, paucis meminisse lubet, multum quidem distare urbem, vel provinciam tributariam, aut vectigalem a feudo. Rogerius, & Guilielmus Nortmanni, Carolus I. Andegavensis, & posterioribus temporibus Carolus V. Imperator Tunetanum Regnum fecerunt sibi vectigale, non beneficiarium (a). Polonia diu fuit Imperio tributaria, non feudali servitio obnoxia. Anglia certam pecuniam, quam nummum Sancti Petri vocabant, Ecclesiæ Romanæ pendebat ad Templi, & Scholæ Anglicanæ sustentationem: sed non ideo feudum fuit, ut quidam opinati sunt: (b) & infinita propemodum adducere in medium possem exempla, nisi passim apud Historicos essent obvia. Sic porro accipiendum puto censum Ecclesiæ solutum a Regibus Neapolitanis; non pro canone quasi emphyteutico, ut loquuntur, in recognitionem directi dominii. Nami etsi non defuere, qui per-

(a) *Sleid. de IV, sum. Imp. lib. 9. Jov. Hist. lib. 34. Alfons. Ulloa vita Carol. V. Summont. lib. 22. Hist. Neap.*

(b) *August. Steuch. de donat. Constant. Bodin. lib. 1. de Rep. cap. 1.*

perbelli sibi visi sunt (a), quod Regnum Neapolitanum teneri in emphyteusim, non in feudum excogitarunt: inciderant enim fortasse in illud Baldi Perusini (b), & aliorum (c) assentientium, feudum concessum pro annuo servitio pecuniario non tam esse feudum, quam emphyteusim; nihilo tamen minus, cum tanta sit cognatio inter feudum, & emphyteusim (d), & utrobique nuda possessio transferatur, proprietate penes dominum directum manente, (e) ad quem recidere multis modis possunt ager, domus, oppidum; helleborum his quoque propinandum puto. Non enim video, utrum plus Regno tribuant, an adimant libertatis: nisi forte vulgi errore ducti piaculum putant, origines rerum repetere, Regnique dominium directum Pontificis in dubium revocare. Scilicet ita evenire necesse est, ubi jus publicum ab iis tractatur, qui nec in jure privato aliud sapiunt, quam quod oscitanter in Pragmaticorum

(a) *Apud Marcian. in respons. de Baliau Regni,*

(b) *In l. liberti, C. de oper. libertor,*

(c) *Apud Valascum de Jur. Emphyt. qu. 39. n. 2. 6.*

(d) *Idem Valascus quest. 38. per tot.*

(e) *Consuet. feud. lib. 2. tit. 8. §. ult. tot. Cod. tit. de Jure Emphyt.*

rum libris legerunt . Nec me latet , censum modo majorem , modo minorem in Investiturarum tabulis nostris Regibus fuisse impositum , feudi nomine , & pro dominii directi recognitione ; sed cum directi dominii fabula , (qui fons est cum feudi , tum emphyteusis) satis sit confutata ; in eam causam census est accipiendus , quæ juri , & libertati non adversetur (a).

LXII. Quod si his non acquiescunt infississimi homines , saltem non negabunt , servitutem Regni esse dubiam . Si dubia , judicandum igitur pro libertate (b) : nam unaquæque res reputatur libera (c) , & potius allodialis , quam feudalis (d) .

LXIII.

(a) *L. in eo 32. de reg. jur.*

(b) *Bald. in l. libertus de jur. person.*

(c) *L. si quis edes 39. De servit. urb. præd. l. 1. & l. altius 8. C. de servit. , & aqua , l. libertas 4. de statu hom. l. si cujus , D. de usufruct.*

(d) *C. 1. §. inter filiam. si de feud. defunct. cont. sit int. dom. & vassal. c. 1. §. si inter. De controuv. inter mascul. & fæmin. Afflict. dec. 277. n. 6. Alciat. conf. 429. n. 12. & alii apud Valasc. de jur. emphyt. quæst. 51. nu. 1. & 2. Clarus , §. feudum qu. 18. n. 2. Ursill. addit. ad Afflict. decis. 277. num. 4. Borcholt.*

LXIII. Sed leguleiis has ineptas ratiunculas reliquimus, quando agitur jure gentium. Jus vero gentium justum titulum, & possessionem requirit nunquam interruptam, nunquam interpellatam, *uno perpetuoque tenore juris semper usurpato* (a) (ut Sulpitius apud Livium loquitur) *nunquam intermisso*, nemine *ambigente*. Atqui ex superioribus luculenter apparet, pluries de jure Pontificis in Regno Neap. fuisse dubitatum; sæpiissime quoque Investituras in cassum cecidisse, non minus ac Pontificios conatus de Regibus abdicandis, aut imponendis. Frustra enim Clemens III., & Cælestinus III. Henricum VI. Cæs. in Tancredum Nortmannum armarunt; frustra Innocentius III. Gualterium de Brenna in domum Svevicam furere permisit; frustra Innocentius IV. Carlottum Anglum adversus Manfredum evocavit: frustra Carolum III. Andegavensem Urbanus VI. minis terruit; frustra Martinus V. Ludovicum III., Galliarum Regis filium, Carolum vero VIII. Alexander VI. excivere (b);

fru-

in Comment. feud. p. 2. n. 14. Gabriel. comm. conclus. tit. de feud. lib. 3. concl. 3. Mynsig. cent. 5. observ. 25. n. 4. l. si ve possidetis 16. C. de probation.

(a) *Liv. lib. 34. c. 35.*

(b) *Albin. de bello Gallico.*

frustra Renatum Andegavensem ; & Joannem Lotharingum ejus filium Callistus III. & Innocentius VIII. studiose tutati sunt (a), facesque civili incendio submisere ; tamen Joannem a conjuratis Regni proceribus , non a Pontifico appellatum alii scribant (b) . Ut non immerito illud Numidarum adversus Carthaginienes excipientium a nobis usurpari possit (c) , *Per opportunitates nunc illos, nunc Reges Neapolitanorum usurpasse jus ; semperque penes eum possessionem fuisse , qui plus armis potuisset .*

LXIV. Non igitur jure gentium Pontifex Maximus summam dominationem præscripsit in Regno Neapolitano , neque jure civili : sed nunquam titulum directi domini sibi peperit neque jure belli , neque electione , neque successione , neque donatione ; nullum itaque jus in Regno habet : quod erat demonstrandum .

Jam vero nec ingenio adeo habetes sumus , ut facile non assequamur , non aliam ob rationem præteritorum temporum memoria Pontifices impense sollicitos fuisse de *Investitura* aut potentioribus , aut possessoribus , aut utrisque tribuenda ; nisi quia actum fore de Ecclesiastica in Regno potestate existimabant , si quispiam Regum alia , quam Ecclesiæ auctoritate rerum poti-

(a) *Albin. de bello intest. , Pontan. de bell. Neap. lib. 1. Collen. lib. 6.*

[b] *Ricc. de Reg. Sicil. lib. 4.*

(c) *Livius lib. 34.*

potiri videretur . Hinc , quod monstri loco habitum est , investitura per idem ferme tempus nitebantur Carolus I. Andegavenfis, (d) & Carlottus frater (sive, ut alii tradunt , Edmundus filius) Henrici Angliæ Regis : Joanna I. , (b) Carolus III. Dyrrachienfis , & Ludovicus Joannis Galliarum Regis filius : Joanna II. , (c) & Ludovicus III. Andegavenfis , Alfonsus Aragonius , (d) & Renatus Andegavenfis Ludovici F. , Fridericus Aragonius (e) , Ferdinandus cognomento Catholicus , & Ludovicus XII. alter in alterius perniciem concurrentes . Utinam vero hæc nunquam accidissent : quamplurima oppida , urbesque quondam florentissimæ adhuc starent , quarum vix supersunt semiustulata saxa , Templorumque rudera , ferarum nunc latebræ , & pastorum , agricolarumque parum firma domicilia .

Illud autem nemo nobis vitio dabit , si Regni Neapolitani libertatem , ex omnibus historiarum monumentis , æquitatisque regulis manifestissimam , diu tamen neglectam jacentemque , tandem

(a) *Ricc. lib. 2. in fin. Collen. lib. 4. Plat. in Clem. IV.*

[b] *Collen. lib. 5. Vol. M. S. de Jurisd. in Archiv. Reg. Neap. Constant. lib. 7.*

(c) *Collen. lib. 5.*

(d) *Collen. lib. 6. Ricc. lib. 3.*

(e) *Thom. Const. Animad. ad Mambr. Ros. ad ann. 1497. M. S. de jurisdict. vol. 1. Ricc. de Regib. Hisp. lib. 3.*

dem in lucem protraximus, creximus, confirmavimus. Neque ullus dubito, quin Rex noster potentissimus, pro sua egregia in Remp. pietate, daturus sit operam, ut & subditi intelligant, se jure Gentium regnaturum; & habeat posteritas, unde capiat exemplum sapientiae, & fortitudinis. Principem nobis facta dedere, cui parem non licet invenire, non licet secundum: qui, tanquam legitimus Reip. tutor, numquam ejus jura propter negligentiam patietur imminui; & si quæ superiorum temporum oscitantia, aut desidia imminuta fortasse sunt, in integrum restituet. Non illum spes, non metus, non adversa, non secunda quidquam loco movent, non dejiciunt, non abripiunt. Virtuti præmia amplissima, sceleri debita supplicia proposita habet. Bellicam in eo fortitudinem, summamque clementiam, quarum rara est admodum concordia vel ipsi hostes admirantur: bonorum artium studia tanto amore prosequitur, ut nihil magis; & cum plurima calleat, ad singula tamen videri potest ab ipsa Natura institutus: quibus divinis profecto animi sui dotibus & avitum imperium vindicabit, & vindicatum efficiet quam maxime diuturnum, florentissimum. Nos vero, quamquam summis laudibus omnes dignissimas existimamus; illam nihilominus præ ceteris in Optimo Principe virtutem nunquam non suspicemus, quæ nobis cum libertate beatam tranquillamque vitam, sibi æternum decus, immortalitatemque comparabit **27. JU 55.**

ERRATA .

Pag. 6. in divisibile
23. privare re
34. Comnneorum
60. Impirii

CORRIGE .

indivisiibile
privare
Comnenorum
Imperii .

27 JE 55

BOUND
1934

